Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख ४ माहे आगष्ट सन १९१३ इ० [अंक ३०

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यं [illegible]

ह्या बँकेंत खाली दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुप-प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ ३/४ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट
नो० नं० २

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदिराचें) काम बांधण्याचें सुरू आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामीं संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि बंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लडळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल करतें नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामास [illegible] वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजो त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी.

[illegible]स्थापक
रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ३

वऱ्हाडांत खात्रीची उत्तम नवीन सोय.

खरे गारेचे थंडचष्मे

आह्मीं मुद्दाम वऱ्हाडच्या लोकाकरितां डोळे तपासून सर्व तऱ्हेच्या फ्रेमीसहित खरे गारेचे थंड चष्मे माफक दरांनें विकण्याचें दुकान काढलें आहे. मुंबई वगैरे मोठ्या ठिकाणच्या भपक्यावर मंडळी कशी फसतात हें सर्वांना श्रुतच आहे सर्व गरजूनी अनुभव घेवून पहावा.

गोपाळ पांडुरंग आणि कंपनी
नो० नं० ४ आकोला

अनेक पदवीधरांनीं चालविलेलें; लोकप्रिय

ज्ञानमित्र मासिक

यांत अनेक विद्वान तज्ज्ञ पदवीधरांचे सोप्या भाषेत लिहिलेले निवडक शास्त्रीय लेख, बोधप्रद व सुरस गोष्टी, नवे शोध, छोटे कलाहुन्नर, स्थलवर्णनें, नामांकित कवींच्या प्रासादिक कविता इ० अनेक सर्वोपयोगी विषय येतात. चालूं वर्ष ७ वें. सालअखेर उत्कृष्ट कादंबरी बक्षीस. वा. वर्गणी व्ही पी सह फक्त दीड रुपया. नमुना अंक ८३॥ त्वरा करा!

ज्ञानमित्रकर्ते, पुणें-सिटी,
नो० नं० ५

-:-:*:-:-

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हैसेनें घेतात. किं० १ तो० ८२ आणे.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस ३ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरानिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं, त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई गनडे } सांगली,
नर्स ॲण्ड मिड्वाईफ. }
नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरुस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे [illegible] रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यापारी इस्मांत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानेलेन पो. सालकिया जि. हावरा.
नो० नं० ७

शास्त्रोक्त वशीकरणयंत्र

इसे सीधी भुजामें बांधकर जिस किसी स्त्रीपुरुषसे प्रीति करोगे तो वही आपके वशमें होगा दक्षिणा ·।॥· पैकींग डा० म० जुदा पत्र हिन्दी इँग्रेजीमें देना. डोडूवाला चमत्कारी कार्यालय जलेसर जिला एटा

नों. नंबर ८

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें [illegible] पैकीं किंमत ८८ [illegible] ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ रु. १८६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत.
पताः- बेंद्रे आणि कंपनी
नो० नं० ९

हिंदुस्थानावर आरिष्ट.

हिंदुस्थानातील राहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें आरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार ताबडतोब दूर होतात. किं रु. १८८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम·

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० १०

[illegible]नारदार व इनामदार सभा यवतमाळ

परिशिष्ट—(ब)

खातेवार जमाखर्चाचा खर्डा

ता. १ जून स. १९१२ ते ता. ३० जून (१९१३ पर्यंत म. १३)

जमेकडील तपशील

३४६६।≡	शिल्लक साल गुदस्त
३२७०॥.	या सालांत जमलेली वर्गणी
१।=	कमिशन हुंडीचें
३॥।=	किरकोळ जमा—अडगळ सामान विक्री बद्दल
१९९८८॥।	व्याज ता. ३०-६ इ. पर्यंत १९१३
३४७०॥।॥।	एकूण जमा
६९३७८≡।॥	एकूण

खर्चाचा तपशील

९०७।-।	ठरीव खर्च खातें
	३९० पगार कारकुनाचा
	६०।-। पगार शिपाई
	९७ घरभाडें
	९०७।-।
२१२॥।-	आफीस खातें
	१४०॥= टाईप राइटर
	४० आलमायरी
	३२८≡ रेंगी व बैल यांचें सामान व वैरण वगैरे
	२१२॥।-
	लायब्ररी खातें बुकें व वर्तमानपत्रें वगैरे
	सरकार—दरबार खातें ना. चीफ कमिशनर साहेबांना मानपत्र देण्याच्या समारंभाचेवेळीं
[illegible]	वकील खातें— मि. मोरोपंत जोशी ॲडव्होकेट उमरावती यांस फुल बेंच पुढील अपिला करितां........
८६८—॥	प्रवास खातें ....
४७	छापाई व लिखाई खर्च
१४॥=॥	पोस्टेज खातें ....
२८≡	कमिशन खातें
	१३८= नोटिसा वाटण्यांबा॥ कमिशन
	६।. म. आर्डरींचे कमिशन
	४॥ ≡ हुंडीचें कमिशन
	२४८=
८८=।	सादील खातें........
९॥-।	किरकोळ खातें.
१७८४॥।-॥।	एकंदर खर्च
६१९२।≡	शिल्लक साल अखेर
	२१०० मि. भि. व्यं. द्रवीड यांचेकडे शें. ॥. व्याजानें
	२९०० शेट शेरमल सुरजमल यांचेकडे शें. ॥— व्याजानें
	६६ मि. भट वकील यांजकडे
	४८६।= सेक्रेटरी मि. काणे यांचेजवळ
	५१९२।≡

R. G. Bhagwat — कारकून — इ इ. सभा. — ता. ४-७-१३

D. K. Kane — सेक्रेटरी — इ. इ. सभा. — ता. ६-७-१३

हा जमा खर्चाचा खर्डा तपासला असतां बरोबर आहे. ता. ९ ७-१३ इ.

Y. D. Deshmukh
आडिटर

B. K. Landge
व्हाइस चेअरमन
9/7/13

पत्र व्यव्हार

जैन धर्मी आचार्य अभिवगती स्वामि यानीं केलेलें ध्यान'

धर्माचें खरें रहस्य, अथवा त्यांतील उच्च कल्पना, या त्यात्या धर्माचे साधारण लोक कल्पना वरून समजत नाहीत. त्या त्या धर्मांचे तत्व विचारांत अथवा भक्तिपूर्ण अंतःकरणानें जे उद्गार निघाले असतात. त्यांत, या धर्मांचें रहस्य दिसून येतें.

दिसेंबरचे १९१२ थिऑसाफिस्टचे अंकांत मि. अजितप्रसाद एम. ए. एल. एल. बी आणि चैतन्यदास बि. ए. बि. एस. सी. यांनीं केलेलें जैन ध्यानांचें इंग्रजी भाषांतर दिलें आहे. त्याचा भावार्थ मराठी वाचका करितां देत आहे.

(१) हे प्रभो! माझे आत्म्यास तूं असें कर कीं जेणें करून त्याचे सर्व ठिकाणीं सर्व भूत मात्राबद्दल प्रेम राहील, विद्वान लोकांचें सहवासांत त्यास सुख होईल, जे दुःखांत आहेत त्यांचे करितां खरोखर कळवळा उत्पन्न होईल, व ज्यांचे मन निष्कारण कलुषित झाले आहे त्यांजबद्दल साहानुभूती राहील.

२. हे जिनेंद्र! तुझे कृपाप्रसादानें माझे ठिकाणीं अशी शक्ति येवो कीं म्याना पासून जशी तलवार निराळी काढता येते त्याप्रमाणें निर्दोष व सर्व शक्तिमान अशा आत्म्यास शरीरापासून मजला निराळे काढतां येईल.

३ हे प्रभो! सर्व विषयलालसांचा पूर्ण नाश झाल्यानंतर सुख दुःख, शत्रुमित्र, लाभहानी याबद्दल तसेंच घरीं अथवा बाहेर माझी समबुद्धिराहो.

४. हे साधुश्रेष्ट! हे योगेश्वर! माझे हृदयाचे ठायीं तुझें चरण नित्य राहून त्यांचे प्रकाशानें माझे हृदयागारांतील सर्व अंधकार दूर होवो. त्या चरण कमलाचा माझे हृत्पटलावर ठसा उमटो, तें चरणकमल अंतःकरणावर कोरले जावोत, त्या ठिकाणीं ते निरंतर राहोत, त्यांची प्रतिमा तेथें उठो, आणि त्या बरोबर माझें अंत.करणाची ऐक्यता होवो.

५. हे प्रभो! जर माझे असावध चलनवलनानें एखाद्या सेंद्रिय जीवाचे शरीर भागाचा नाशझाला असेल, त्याचा शरीर भाग तुटला असेल, दुखावला असेल अथवा कोणतीही त्यास इजा झाली असेल, तर त्या माझ्या चुकीचा परिणाम होऊ देऊनको (मला क्षमा कर.)

६. इंद्रिये आणि मनोविकारांच्या स्वाधीन होऊन मोक्षपथा पासून भ्रष्ट झाल्यानें मजकडून मूर्खपणानें शुद्धाचरणांचे नियम मोडले असतील तर हे प्रभो, त्या चुका दुरुस्त कर (त्याजबद्दल मला क्षमा दे.)

७. वैद्य, ज्याप्रमाणें औषधोचे बलानें विषाचे परिणाम पूर्ण पणें नाहिंसे करितो, त्याप्रमाणें कायिक, वाचिक आणि मानसीक पातक- ज्यापासून जगांतील सर्व दुःखें निर्माण होतात- तें पातक आत्मानात्मविवेक स्वदोष शोधन आणि पश्चात्तापानें मी दूर करितों.

८. हे जगज्जेता! मी अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार आणि अनाचार यापासून उत्पन्न होणाऱ्या सर्वतऱ्हेचे दोषाबद्दल प्रायःश्चित घेऊन मी आपली शुद्धि करितों.

(९) अवश्य लागणाऱ्या अंतःकरण शुद्धतेचा भंग— त्यास अतिक्रम ह्मणतात. आचार धर्मास सोडून वागणें हा व्यतिक्रम होय. हे प्रभो; विषय लंपटता— हा अतिचार होय व त्याच विषयांचे ठिकाणीं अत्यंत आसक्ति असणें यास अनाचार ह्मणतात.

१० हे सरस्वति देवी, मी तुझी प्रार्थना करितों कीं जर माझे तोंडुन निरहेतुक, निरर्थक अशुद्ध, ज्ञानविरहित असे शब्द निघाले असतील तर तूं मला क्षमा कर व सर्वगत अशा ब्रह्माचें ज्ञान व्हावें ह्मणून तूं मला आशिर्वाद दे.

११ हे देवी, तूं सर्व इच्छित वस्तु देणाऱ्या चिंतामणी रत्नाप्रमाणें आहेस. माझे हातून तुझी पूजाघडून तुजपासून मला ज्ञान, मनोजय, विचारशुद्धि आत्मज्ञान व पूर्ण व नित्य सुखाची प्राप्ति होवो.

१२ तो सर्वशक्तिमान देवाधिदेव माझें हृदयांत निरंतर वास करो- तो सच्चिदानंद स्वरूप असून, अव्यंग, जगव्द्यापक, ध्यानगम्य व त्यासच परमात्मा असें ह्मणतात.

१३ तो देवाधिदेव निरंतर माझें हृदयांत वास करो, जो सर्व संसार दुःखाचा नाश करणारा आहे, जो सर्व जगाचा अंतर्यामी साक्षी आहे, व तो सर्व गत असून भक्तास दिसणारा आहे.

१४ तो देवाधिदेव माझें हृदयांत सदा वसो ज्यानें मोक्षपंथ स्थापित केला आहे, जो जन्म मरणातीत आहे, जो जगत् साक्षि आहे व जो निरवयव असून निर्दोष आहे.

१५ तो देवाधिदेव माझें हृदयांत निरंतर वास करो- ज्यानें सर्वभूत मात्रास आपलेसें केलें आहे, जो सर्व विकार दोषातीत आहे, जो प्रत्यक्ष ज्ञानस्वरूप आहे, जो इंद्रियातीत आहे व जो नित्य आहे.

१६ तो देवाधिदेव माझें हृदयांत निरंतर वास करो जो सर्वांचे कल्याणार्थ सर्वगत आहे, जो पूर्ण आहे, जो सर्व साक्षि आहे ज्यानें सर्व कर्म बंधनाचा नाश केला आहे व ज्याचे ध्यान तपानें सर्व दुःखाचा नायनाट झाला आहे.

१७ कितीही घोर अंधकार असलातरी तो जसा प्रखर सूर्य किरणास स्पर्श करूं शकत नाहीं, त्याप्रमाणें दुष्कर्में ज्यास स्पर्श करूं शकत नाहींत अशा सर्व शक्तिमान प्रभुस मी शरण आहे. जो निर्लेप, नित्य व एक असून अनेक आहे.

१८ मी त्या सर्व शक्तिमान प्रभूस शरण आहे जो आत्मास्थित असून सर्वांस ज्ञानप्रकाश देऊन सर्व जगास प्रकाशीत करीत आहे. त्याची बरोबरी श्रीसविताही करूं शकत नाहीं.

१९ मी त्या सर्व शक्तिमान परमेश्वराचा आश्रय करितो. पहातों ह्मटल्यास ज्यास सर्व जगत् प्रत्यक्ष आहे जो शुद्ध, नित्य, शान्त असून त्यास आदी व अंत नाहीं,

२० मी त्या सर्व शक्तिमान प्रभूस शरण आहे. त्यानें सर्व वासना, अभिमान मोह, काळजी, निद्रा, भीति, दुःख या सर्वांचा नाश ज्याप्रमाणें वडवाग्नी अरण्याचा नाश करतो त्याप्रमाणें केला आहे.

२१ ध्यानाकरितां कुशासन, अथवा पाट, पाषाण अथवा जमिनीचा तुकडा असला पाहिजेच असे सांगितले नाहीं. ज्ञानवान लोक ह्मणत आले आहेत कीं ज्यानें षड्रिपू जिंकले आहेत असें आत्म स्वरूप हेंच ध्यानाचे शुद्धासन आहे.

२२ हे सन्मित्रा, तादात्म्य होण्यासाठीं आसनाची ऐहीक दानाची अथवा सभा भरविण्याची गरज पडत नाहीं. सर्व बाह्य वस्तूबद्दलची वासना सोडून दे, आणि स्वस्वरूपाचे ठायीं हरएक तऱ्हेनें अत्यंत श्रद्धापूर्वक तत्पर रहा.

२३ "बाह्यविषय माझे नाहींत व मीही त्यांचा कधी होऊं नये" ह्या गोष्टीचा निश्चय करून सर्व बाह्यविषयाचे पाश तोडून टाक. तसेच हे मित्रा, तुला मोक्षाची इच्छा आहे तर निरंतर आत्म स्थितींत राहत जा.

२४ तूं जो आपलें ठिकाणीं आत्मस्वरूप पाहतोस तो तूं शुद्ध, बुद्ध व दिव्यदृष्टि आहेस. जो तपस्वि अंतःकरण एकाग्र करितो तो जसा असेल त्या स्थितींत परमात्म्याशीं तादात्म्यता पावतो.

२५ स्वरूपता माझा आत्मा अथवा मी एक, नित्य, शुद्ध आणि सर्वज्ञ आहे. बाकी सर्व माझे बाहेर असून, अशाश्वत आणि कार्यफल आहे.

२६ ज्याची स्वशरीराशीं देखील ऐक्यता होऊ शकत नाहीं त्याची ऐक्यता पुत्र, भार्या अथवा मित्र या बरोबर कशी होऊ शकेल. शरीरावरील त्वचा निराळी केल्यास त्याजवरील छिद्रें कोठे राहतील?

२७ आत्म्याचे शरीरांत वास्तव्य झाल्या मुळें त्यास पुष्कळ तऱ्हेच्या यातना भोगाव्या लागतात; ह्मणून ज्यास मुक्ति पाहिजे असेल त्यानें प्रथम मनानें, वाणीनें व क्रियेनें या शरीराचा संबंध सोडला पाहिजे.

२८ प्रथम तूं संदेहापासून मुक्त हो, ज्या संदेहाच्या योगानें तूं या जगत्रूप अरण्यांत गोंधळून गेला आहेस. तूं आपणास (देहापासून) वेगळा समज व परमात्म चिंतनांत निमग्न रहा.

२९ चांगले अथवा वाईट जसे कर्म तूं केलें असशील त्याचें फल तुला आतां भोगावें लागेल. जे तूं आतां भोगीत आहेस त्या भोगास कारण दुसरे कोणी तरी आहे असे समजल्यास तूं जें कांहीं कर्म केलेस त्याचे फलच मिळाले नाहीं असें ह्मणावयाचें.

३० शरीरस्थाचे कर्म एका बाजूस ठेऊन(शरीराचे ठिकाणीं राहणाऱ्या अभिमानी जिवा कडून घडलेलें कर्म एका बाजूस ठेऊन एक दुसऱ्यास कांहीं देऊं शकत-नाहीं. ज्याचें कर्म त्यासच भोगावें लागतें) एकाग्र चित्तानें याचे मनन कर आणि कर्म भोग देणारा दुसरा कोणी आहे ही कल्पना सोडून दे

३१ तेच पुरुष मुक्तिरूप परमसुखाचा आ-स्वाद घेत असतात, कीं जे निरंतर परमात्म चिंतनात राहतात जे परमात्म तत्व अमित-गतीस परम पूज्य आहे, जें अत्यंत स्तुति-पात्र आहे.

३२ वर सांगितलेल्या बत्तीस श्लोक प-ठणानें व जो एकाग्र अंतःकरणानें पर-मात्म चिंतन करील तो अशा अढळ प-दास पोहोंचे कीं तो तेथून कधींही च्युत होणार नाहीं.

नागपर चिंतामण हरी मराठे

वऱ्हाडसमाचार

श्रावण शुद्ध २ शके १८३५ प्रमादी

प्रो० बोस यांचा शोध०

सध्याच्या काळांत तरी कलकत्याचे प्रो. जगदीशचंद्र बोस यांच्या सारखा शास्त्रीय शोधक सगळ्या हिंदुस्थानांत नाहीं असें ह्मणणें गैरवाजवी होणार नाहीं. यांनीं आतांपर्यंत लाविलेले अपूर्वशोध व त्यापासून विद्यमान पिढीच्या ज्ञानांत पडलेली भर यांविषयीं आह्मी वेळोवेळीं लिहीलेंच आहे. यांच्या शोधाच्या योगानें पाश्चात्य तत्वज्ञांना आपले पूर्वग्रह बदलावे लागले आहेत व आमच्या ऋषिवचनांचें समर्थन झालें आहे. सर्व विश्वांत एक चैतन्य भरलें आहे हें तत्त्व पाश्चात्यांनीं कबूल करण्यास त्यांच्या शोधानें भाग पाडलें आहे. अलीकडे रॉयल सोसायटीच्या विद्यमानें निघणाऱ्या मासिकांत त्यांच्या आणखी एका शोधासंबंधाची अपूर्व माहिती आली आहे. लाजाळू ही वनस्पती

आकोला ९।९।०९ ... खुद बांगडी
सक्ष

नबीबखा वा नवाजखा द० खु०
देवलाल लडुलाल अगरवाले द० खु०
चंद्रभान सोनार्जी द० खु०
कृष्णराव विठ्ठलराव देशमुख द० खु०
गणुजी वा चहादू माळी तुमची नि. खु.
माधव यादव तेली वडनेर नि० खु०
रुस्तमराव गणपतराव वडनेर द०खु०
पंढरी वा गुंडाजी कासार द० खु०
नो० नं० १६

नोटीस

नोटीस बेशमी राधा मर्द रामचंद्र कृष्णपक्षी रा० खामगांव

इस:—

मी खालीं सही करणार इजकडून नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं, कसबे

त्या कायद्याचें स्मरण करून देणारे प्रसंग ठिकठिकाणची सुधारक मंडळी दरसाल मुद्दाम घडवून आणीत असते. या प्रसंगीं व्याख्यानें होतात, निबंध वाचले जातात, व विधवापुनर्विवाहाला लोकांची अनुकुलता कितीशी आहे याचा आढावा काढण्यांत येत असतो. सामाजिक सुधारणेची ही बाब सध्याच्या काळीं आपल्या दक्षिणी समाजांत तरी निदान लोकांच्या सहानुभूतीला आप-ल्याकडे आकर्षण करून घेत आहे. या बाबीला विरोध तरी निदान कोठेंही नाहीं. जर कोठें तो असला तर बहुधा या सुधारणेचें समर्थन करूं पाहणाऱ्या सुधारक लेखकाच्या मूर्खपणाच्या कोटिक्रमा-मुळें तो उत्पन्न झालेला आहे असें बहुधा आढळून येईल. पुण्याच्या एका पत्राचे संपादक अलीकडे आपल्या (अ) ज्ञानाचा प्रकाश अलीकडे कसा पाडीत असतात याचीं दोनचार उदाहरणें नुकतीच आह्मीं दिलीं होतीं. त्यांच्या अकलेचा आणखी एक मासला ता. २७ जुलैईच्या अंकांत वाचकांस पाहण्यास मिळेल. विधवा विवाहाचें समर्थन करतांना हें पत्र ह्मणतें कीं प्रत्येक विधुर झालेल्या तरुण सुशिक्षितावर एकेका गतभर्तृकेचा हक्क आहे. या वाक्याचा अर्थ स्पष्ट करून सांगावयाचा ह्मणजे प्रत्येक विधुर झाले-ल्या तरुण सुशिक्षितानें विधवेशींच आपला विवाह करून घेतला पाहिजे असा आहे. असें हें विधान स्वतःवरची जबाबदारी ओळखणारा कोणीही विचारी संपादक कधींही करणार नाहीं. विधवापुनर्विवाहाच्या शास्त्रसंमतीचा प्रश्न बाजूला ठेविला तरी प्रत्येक विधुर सुशिक्षितानें विधवेशींच विवाह केला पाहिजे, नाहींतर त्यानें आपल्या शिक्षणाला बट्टा लाविला, असें विधान करणें हा किती मूर्खपणा आहे! सगळ्या तरुण सुशिक्षित विधुरांनीं या पत्रकर्त्याचा उपदेश विधवेशींच लग्न करावयाचें असें मनांत आणिल्यास त्याचा काय परिणाम होईल? इतक्यांना विधवा वधू मिळतील कीं नाहीं? मिळाल्या तरी त्यामुळें कुमारिकांना योग्य वर मिळण्यास अडचण पडेल याची वाट काय? वगैरे प्रश्न या शहाण्या पत्रकर्त्याच्या तरतरीत मेंदूला शिवलेच नाहींत. समा जांतल्या व्यक्तींचे परस्परावर हक्क कोणते असतात व ते कसे निर्माण होतात वगैरे समाजशास्त्राचीं तत्त्वें पूर्णपणें अपरिचित

प्रमाणें दोघावरही ... अलड व उच्छृंखल काम चालवीत. कारण वामन हा माझा विधियुक्त दत्तक पुत्र नाहीं. व ... ळची सर्व इस्टेट वडीलोपार्जित मी स्वतः मिळविलेली आहे. मा... दुसऱ्यास त्या इस्टेटीची विल्हेवाट मुळीच हक्क नाहीं. ह्मणून वामन पदवीधरांचे कोणी कोणत्याही तऱ्हेचा देण्घेण्याचा शास्त्रीय व्यवहार करूंनये. व केल्य गोष्टी, मी मुळीच जबाबदार ना... ता० ३० माहे जुलई १९...

सहीची निशानी अ...
चंद्रभान राघोबा
पापट

नो० नं० १८

लोकप्रिय ... लवर्णनें, नामां-कविता इ० येतात. चालू ...त्कृष्ट कादंबरी ...पी. सह फक्त ...३॥ त्वरा करा! ...सिटी,

सध्याची धार्मिक स्थिति.

आमच्या समाजाची सध्याची धार्मिक स्थिति कशी आहे हिचें व कोणत्या धर्मकल्पना आमच्या समाजांत आढळून येत आहेत हें पाहिलें ह्मणजे अत्यंत निराशा होते किंबहुना हिच्या भावी परिणामाविषयीं भीतीही वाटूं लागते. या स्थितीचें उत्तम वर्णन एका लेखकानें पुढील शब्दांत केलें आहे तें अगदीं यथार्थ आहे. तो ह्मणतो—

"जे सुखवस्तु व श्रीमंत आहेत त्यांची व देवाची गांठ बहुधा कधींच पडत नाहीं. घरांतील देवघरांत ज्या प्रतिमा असतील त्यांची पूजाअर्चा करण्याकरितां ब्राह्मण ठेविलेले असतात. यजमानाचा व देवाचा संबंध कधीं येत असेल तर तो महिन्याकांठीं कारकूनाकडून ब्राह्मणाचा पगार चुकावि-ण्यापुरता. एरव्हीं देवाची आठवणही होत नाहीं. ही नित्याच्या पूजेची गोष्ट झाली. नैमित्तिक पूजा ह्म० गणपति, सत्यनारायण अशा पूजेच्या प्रसंगीं यजमान स्वतः पुरोहिताच्या साहाय्यानें पूजा करीत असतो. अशावेळीं आप्त, इष्टमित्र मंडळीस आमंत्रण असतें. या आमंत्रित मंडळीस आपल्या श्रीमंतीचें प्रदर्शन कसें करून दाखवितां येईल इकडेच बहुधा यजमानाचें लक्ष्य असतें. मंडळीस बसण्यास गाद्या गिरद्या, रोषनाई, नेसण्यास भरजरी पीतांबर, सह-चारिणीस बरोबर घेऊन पूजा करणें अस-ल्यास तिला नखाशिखांत दागिन्यांनीं मढ-विणें याची आधी उत्तम तयारी व थाट माट याजकडेस विशेष लक्ष असतें ! जणूं काय ही गणपतीची आरती नसून जम-लेल्या मंडळीनें आपला थाटमाट पाहून आपली आरती उर्फ प्रशंसा करूं लागावें! नित्य व नैमित्तिक पूजेचा असा प्रकार आहे. सध्या अर्चन वगैरे नित्य कर्माची अशीच स्थिति आहे. बहुधां संध्येची आठ-वण आलिकडे पुष्कळ लोकांस पडत नाहीं. संध्या ह्मणजे पळी पंचपात्रीची कवाईत. अशा संध्येनें देवाची काय आठवण होत असेल आत्म्याची शुद्धी कशी सोपत असेल व अंतःकरणांत कोणते शुभ संस्कार होत असतील याची कल्पना करावी.

उपवास, व्रत, वैकल्यें, नवस, तीर्थयात्रा इत्यादिकांची हीच स्थिति. उपवासाचें सम-र्थन वैद्यकदृष्टीनें करणारे करोत, पण ...

सीताराम दुकान इंगोली या दोन्हा दुका... ...ची किमत रु.० ०≡ ठावेला पन ... ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥≈सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानेलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो० नं०७

प्राप्त झाल्यावर धर्मविचाराचा ओघ खुंटावा किंवा त्याला भलतीच दिशा लागावी हें साहाजिक आहे."

गमतीच्या सूचना

हिंदू युनिव्हर्सिटीला सनद मिळण्याला अवश्य येवढा फंड अद्याप मिळाला नाहीं· द्रव्यसाह्य करणाराचा दुष्काळ दिसतो. तथापि या युनिव्हर्सिटीनें कोणते शिक्षक नेमावे, कोणते विषय शिकवावे, किंवा कशी व्यवस्था ठेवावी याविषयींचा उपदेश करणाऱ्यांचा सुदैवानें दुष्काळ नाहीं. उलट त्यांचा इतका सुकाळ आहे कीं कोणाचा उपदेश घ्यावा आणि कोणाचा टाकावा हें ठरविणें युनिव्हर्सिटीच्या व्यवस्थापकांस मुष्किलीचें झालें आहे. या उपदेशकांपैकीं सूचना सद्भाव प्रेरित आहेत याविषयीं शंका घेण्याचें कारण नाहीं, पण त्या कितपत व्यावहारीक, इष्टफल साधनोपयोगी किंवा हितकर आहेत हें पाहणें मात्र अवश्य आहे. या उपदेशकांपैकीं प्रो· होमरशाम कॉक्स हे एक आहेत. यांच्या कित्येक सूचना गमतीच्या आहेत. पहिली सूचना ही आहे कीं युनिव्हर्सिटीनें प्रिन्सिपालची जागा युरोपियनाला देऊं नये. कारण एक तर विद्यार्थ्यांच्या मनावर युरोपियन गुरूचें वजन पडणें इष्ट नाहीं, आणि दुसरी गोष्ट युरोपियन लोकांस श्रेष्ठपणाची आढ्यता असते; त्यांच्या हाताखालीं राहण्यास हिंदूंनीं कबूल होणें हें त्यांच्या स्वाभिमानाला हानि कारक आहे. कित्येक युरोपियन हिंदूशीं उर्मटपणानें वागतात ही गोष्ट खरी आहे, पण कॉक्स यांचें सरसकट केलेलें विधान विचारी माणसांना संमत होण्यासारखें नाहीं. शिवाय युरोपियन गुरूंचे विद्यार्थ्यांच्या मनावर अनिष्ट परिणाम होतात हें ह्मणणें तर अगदींच निरर्थक आहे. युरोपियन लोकांची शिस्त, टापटीप, नियमितपणा, व्यासंग, उद्योग प्रियता इ० गुण विद्यार्थ्यांच्या संवयींत उतरले पाहिजेत तर त्यांना युरोपियन गुरुच्या सहवासांतच राहणें अवश्य आहे. युरोपियन गुरु आणावयाचे ते मात्र उत्तमांतले पाहिजेत एवढेंच ह्मणण्याचा मि. कॉक्स यांचा उद्देश असेल तर त्याविषयीं कोणाचा वाद नाहीं, प्रो. कॉक्स यांची दुसरी सुचना अशी आहे कीं यां युनिव्हर्सिटीच्या चालकांनीं युरोपियनांशीं अगदीं संबंध ...

श्रम, ..., ... स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं॰ रु. १०८·

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम·

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० १०

कारभारावर टीका करण्यास भीत नाहींत. वरील तिन्ही सुचनांना कितीसें महत्त्व द्याव-याचें याचा विचार हिंदू युनिर्व्हासिटीचे चालक करतीलच

स्टांप खाते.

(१९१२-१३ सालची माहिती)

स्टांप खात्याची व्यवस्था रा. रा. रुस्तुमजी फर्दूनजी स्टांप सुपरिनटेंडंट यांच्या कडे आहे आणि १९१२-१३ सालच्या वार्षिक रिपोर्टावरून असें दिसतें कीं ही व्यवस्था फार चांगलि असून उत्तरोत्तर या खात्याची भरभराट आहे. स्टांप खातें ह्मणजे सरासरी ३७ लक्ष रुपये सालिना उत्पन्नाची जहागीरच होय. यापैकीं मध्यप्रांताचे उत्पन्न २२ लक्ष ८३ हजा-राचें असून वऱ्हाडाचें उत्पन्न १३॥ लक्षां-पेक्षां १९-१६ हजारांनीं अधीक आहे. त्या शिवाय पावती स्टांपाबद्दल ठोंकळ उत्पन्न ६९ हजार रुपये आहे. स्टांप आक्टा खालील उत्पन्नांत वऱ्हाड व मध्य-प्रांत यांची जवळ जवळ बरोबरीच आहे पण कोर्ट फी आक्टा खालील उत्पन्नांत वऱ्हाडापेक्षां मध्यप्रांताचें उत्पन्न दुपटीनें आहे. या ३७ लक्षाच्या जहागिरीला एकंदर खर्च ११८२६३ रुपये आहे. त्यापैकीं स्टांपाची विक्री करणाऱ्या ४८७ स्टांप व्हेंडरांस ३३,६०१ रुपये कमिशन द्यावें लागतें. आणि [illegible] बाकीचा सरकारी आमल्यासंबंधाचा खर्च आहे. कोर्ट फी स्टांपाचें उत्पन्न २३,२४,९६८ रुपये असून गेल्या सालपेक्षां २॥ लक्ष रुपयांनीं वाढलें आहे. वाढीचें मुख्य कारण १९१२ च्या जानेवारीपासून प्रोसेस फीचें उत्पन्न फार वाढलें आहे कांकीं प्रोसेसचे दर पूर्वीपेक्षां दुप्पट करण्यांत आले. तसेंच छिंदवाडा, बेतूल, रायपूर व बिलासपूर या भागांत दिवाणी दावे ही पुष्कळ अधीक दाखल झाले आहेत. नक्कले कडील उत्पन्न १,२७,७०७ रुपये असून सुमारें १२ हजारांनीं गुदस्तापेक्षां अधीक आहे.

स्टांप आक्टाखालील उत्पन्न १२,६१,८०७ रुपये आहे. यामध्यें वाढवा अंदाजा ९१॥ हजारांचा आहे. व्यापारधंदा उत्तरोत्तर चढत्या प्रमाणावर आहे, पीकपाणी रिपोर्टाच्या वर्षी बरें होतें, आणि प्लेगाच्या अभाव-मुळें सर्वत्र स्वस्थता अधीक असून लोक सुखांत होते. याच गोष्टी [illegible] वाढण्या[illegible]

त्या संबंधानें सरकारी एक आरोग्य खातें निराळें आहे; या खात्याचे मुख्य सानिटरी कमिशनर मेजर स्टोक्स हे आहेत. त्यांनीं १९१२ सालची वार्षिक हकीकत एकत्र केली आहे ती फार महत्वाची आहे. आणि कांहीं कांहीं गोष्टी सार्वजनिक महत्वाच्या असून लोकांचें लक्ष्य तिकडे अवश्य गेलें पाहिजे अशी त्याची इच्छा विशेष दिसून येते.

जन्म

जनन व मरण यांची विलक्षण घडामोड चालूं आहे आणि किंबहुना ही दुनियेची रहाटीच आहे. पण चिंतेची गोष्ट दोन बाजूनीं उत्पन्न होते. जेव्हां अकालीं मृत्यु येतात आणि जननमरणाचें पारडें मरणाकडे अधिक झुकत जातें. १९१२ सालीं पाऊसपाणी अगदीं कांठोकांठ बेताचाच होता, पण तो पिकाला योग्य असा झाला आणि पीकपाण्याची आबादानी ठीक झाली, लोक सुस्थितींत होते, मोलमजूरीचे दर कडक व जबर होते व व्यापारधंदा जोरानें चालूं होता. अशा स्थितींत प्रजा-निर्माणाचें प्रमाण वाढावयाला पाहिजे होतें पण तें अंदाजा बाहेर खालीं गेलें आहे; आणि कालरा, ताप, देवी इत्यादि रोगांनीं मनुष्यें मृत्युमुखीं देखील अधिक पडलीं आहेत.

जन्माचें प्रमाण दर हजार लोकसंख्ये मागें ४८.२४ असें आहे. १९११ सालीं लोकगणतीच्या वेळीं मध्यप्रांत व वऱ्हाड मिळून १ कोट ३९ लक्ष १६ हजार ३०८ लोक संख्या होती. वऱ्हाडचें क्षेत्रफळ मध्यप्रांताच्या एक पंचमांश जवळ ह्मणजे १७ हजार चौरस मैल आहे तथापि लोकवस्ती दाट असल्याकारण तो वऱ्हाडच्या लोक संख्येच्या ३॥ पट मध्यप्रांताची लोकसंख्या आहे. जननमरणाच्या घडामोडी दोन्ही प्रांतांत सारख्याच प्रमाणावर चालूं आहेत असें ह्मटलें तरी हरकत नाहीं. वरील लोकसंख्येच्या मानानें एकंदर जन्म ६७१२९८ ह्मणजे दर हजार लोकामागें ४८-२४ जन्म पडतात. १९०४ साला पासून कधींच ईतकें कमी प्रमाण नव्हतें.

दर हजारीं ४८-२४ हें जननाचें प्रमाण फार कमी आहे तरी इतर प्रांतांच्या मानानें आमच्या प्रांताची प्रतवारी अग्रस्था-नींच [illegible]

ब्रह्मदेश	३२.१३
आसाम	३१.१६
मद्रास	३०.९

असा अनुभव आहे कीं शहरगांवची वस्ती प्रजानिर्माणाच्या कामांत कमी सुपीक असते आणि खेडेगांवचें हवापाणी अधिक प्रमाणावर प्रजा उत्पन्न करण्याला विशेष अनुकूल असते. ही गोष्ट या रिपोर्टांतील आंकड्या वरून चांगली स्पष्ट-पणें दिसून येते. तसेंच गर्भधारणाला हिंवाळ्याचा काल फार सुखकर असतो आणि ह्मणूनच आक्टोबरच्या सुमाराला जन्मांचें प्रमाण फार मोठें होतें. गर्भधारणाला उष्णकाल अगदीं प्रतिकूल असतो ह्मणून त्याचा परिणाम असा होतो कीं फेब्रुवारी महिन्यांत जन्म फारच थोडे होतात. लिंग विचाराच्या दृष्टीनें पहातां स्त्रिया पेक्षां पुरुष अधीक जन्मतात. स्त्रियांच्या १०० जन्माबरोबर १०४.९६ पुरुष जन्मतात असें प्रमाण निघालें आहे. ही गोष्ट सार्वत्रिक आहे पण कांहीं देशांमधुन याच्या उलट स्थिती आढळून येते. तेथें स्त्रियांचे जन्म पुरुषांपेक्षां अधीक होतात.

अभिनंदन

(ता. २४।७।१३ रोजीं मे. स्टांडन यांच्या हस्तें) बोर गांवच्या रेलवे अपघाताच्या वेळीं ज्या गृहस्थांनीं मदत दिली त्यांचें अभिनंदन करून राजश्री स्टांडन कमिशनर यांनीं सरटिफिकिटें व बक्षिसें दिली. त्या गृहस्थांची यादी अशी:—

रा. रा.

१ खुशाल बापुजी पाटील अणवी } प्रत्येकी चांदीचे कडे व सरटिफीकीट
२ माधो गंगाराम पटवारी „
३ नारायण सोनाजी पाटील मिरजापुर
४ बाला ओंकार हेडमास्तर अणवी
५ चंद्रभान उदेभान पाटील कासमपूर — सरटिफिकीट
६ नथु भवानी जागल्या अणवी. — २५ रुपये व सरटिफिकीट
७ करीम जागल्या बोरगांव „
८ उंद्र्या दवाणा
९ महादेव लालू
१० धन्या सोन्या
११ भद्या ढिन्या
[illegible]

वऱ्हाडवृत्त

हवामान—पाऊस पुष्कळच पडत आहे. हा सर्व भीज पाऊस आहे. आतां उघाडी होईल तर सूर्यप्रकाश व वायु याच्या साह्यानें विलक्षण जीवकला सांवत्सरिक वनस्पतिवर्गात खेळूं लागेल. एक प्रकारचा ज्वर सुरूं आहे पण तो फारसा हानिकारक नाहीं. इतर रोगराई नाही. एकंदर पाणी १८ इंचावर झालें.

रा. रा. बहिमनजी जामासूपजी दस्तुर सी. आय. इ. पेनशनर असि. कमिशनर, वऱ्हाड यांस पुणे मुक्कामीं देवाज्ञा झाली हें ऐकतांच पुष्कळांस वऱ्हाडच्या जुन्या रहाशतीची आठवण होऊन एक फार जुन्या पिढीचा दुवा कालनेमानें गळून पडला ह्मणून मन जगाच्या राहटीकडे कौतुकानें दृष्टि फिरवील. यांचा जन्म १८२५ सालचा असून वयाच्या ८८ वे वर्षी यांचें देहावसान झालें. १८५३ पासून १८७९ पर्यंत यांनीं वऱ्हाडांत सरकारी हुद्देदारीचीं कामें केलीं. यांचे चिरंजीव रा. रा. एदलजी साहेब तर आकोल्याचे डिपुटी कमिशनर असतांनाच मरण पावल्याचें पुष्कळांस स्मरत आहे. रा. रा. बहीमनजीसाहेब यांस भाईसाहेब ह्मणून बहुमानानें संबोधीत असत. पार्शी ज्ञातीमधील कुलगुरूंच्या प्रसिद्ध घराण्यांतील हे होते. हे धर्मोपदेशकाच्या धंद्यांतले असून अव्वल इंग्रजीच्याही पूर्वी वऱ्हाडांत आले. बंडाच्यावेळीं यांनीं ब्रिटीश सरकारास चांगली मदत दिली होती व लष्करी खात्यालाही यांच्या घराण्यानें मोठी कुमक दिलेली आहे. महाराष्ट्रांत हें घराणें सुप्रसिद्ध आहे. यांच्या पेनशनचीं वर्षे ह्मणजे एका पिढीहूनही अधीक काल गेला आहे. सरकार दरबारांत यांस मोठे मुत्सद्दी समजत असत; आणि अष्टपैलू प्रमाणें याची बुद्धि सर्वत्र चालत असे. हे मोठे व्यवहार कुशल, व मनमिळाऊ असून दुसऱ्याला आपल्यासारखें करण्याचें कौशल्य व गोड वाणी हीं त्याच्यामध्यें विशेष असत. हे दीर्घायु होऊन गेले ही गोष्ट त्यांच्या चरित्रांतील विशेष स्मरणीय आहे. यांच्या घराण्याचा परिवार मोठा असून उत्तरोत्तर तो वृद्धिंगत होवो व लौकिक संपन्न होवो असें आह्मी मनापासून इच्छितों. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास शांतिसुख देवो!

जाहीर सभा

आकोला म्यु. कमेटीच्या .. अकीकडील [illegible]

[illegible] द० खु०
कृष्णराव विठ्ठलराव देशमुख द० खु०
गणुजी वा। चहादू माळी तुमची नि. खु.
माधव यादव तेली वडनेर नि० खु०
रुस्तमराव गणपतराव बडनेर द० खु०
पंढरी वा। गुंडाजी कासार द० खु०
नो० नं० १६

नोटीस

नोटीस बेशमी राधा मर्द रामचंद्र कृष्णपक्षी रा० खामगांव

इसम—

मी खालीं सही करणार इसमकडून नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं, कसबे

मी स्वतः मिळविलेली आहे. मा[illegible] दुसऱ्यास त्या इस्टेटीची विल्हेवाट मुळीच हक्क नाहीं. ह्मणून व.मन पद्वीधरांचे कोणी कोणत्याही तऱ्हेचा देण्डक शास्त्रीय व्यवहार करूंनये. व केल्य गोष्टी, मी मुळीच जबाबदार ना[illegible]
ता० ३० माहे जुलई १९[illegible]

सहीची निशानी अ[illegible]
चंद्रभान राघोबा
पापट[illegible]

नो० नं० १८

[illegible] लवर्णनें, नामांकीत कविता इ० येतात. चालूं [illegible]त्कृष्ट कादंबरी [illegible] पी. सह फक्त [illegible]३॥ त्वरा करा! [illegible]सिटी,

[illegible] किमत [illegible] ठावेला [illegible]

ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो० नं० ७

श्रम, [illegible], [illegible]बर स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार ताबडतोब दूर होतात. किं० रु. १॥८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरळी लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० १०

नोटीस

नोटीस बेशमी गोंडू वा। किसन माळी राहणार कसबे वडनेर भोलजी तालुके मलकापूर जि० बुलडाणे

यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी माझे लग्नाचे पती असुन आज तुमचे व माझे लग्न होण्यास सुमारें १२-१४ वर्ष झाले असतील व हल्लीं मी वयांत येण्यास अजमास ५-६ वर्षे झाले असतील. व मी वयांत आल्यापासून आपले येथें सुखानें राहात अस- [illegible] पण आपले आईचे सांगण्या सवरण्यावरून घरून हाकून लाविलें. त्या नंतर चारपंचानीं दोनवेळा मजला पुन्हा आपलें येथें आणुन घातले होते. आपण चार पांच महीने राहूं देऊन नंतर पुन्हां सांगीसवरीवरून हाकून लाविले मी आपले येथें सुखानें नांदण्यास तयार असून आपण विनाकारण मजला त्रास देण्याचे हेतूनें हाकून लाविल्यामुळें सरासरी आज चार ४ वर्ष झाले मी माझे बापाचे घरीं रहात असते. माझा बाप गरीब असल्यामुळें मजला पोसण्यास त्यास कांहीं मार्ग नाहीं. एक दीड वर्ष सरासरी त्यानी [illegible] नंतर मी दरमहा पांच रुपये कर्ज [illegible] कारिता विनंती कीं [illegible] दिव साचे आंत दोन वर्षाचे रुपये १२० एकसे बिस रुपये व "त्याचें व्याज" व नोटीसीचा खर्च मजला देऊन आपण नांदण्यास मजला घेऊन जावे मी नांदण्यास राजी आहे. आपणाकडून माझी नांदणूक होत नसल्यास फारकती देऊन व आजपर्यंतचे वरील खर्चाचे रुपये देऊन मजला मोकळें करावें. तसें न केल्यास मजला न्यायाचे कोर्टांत दाद घ्यावी लागेल. तसें करून मग आपण वागविणे ह्मणजे चांगलें होणार नाहीं. कारितां विनंती केली आहे. या नोटीसीचे उत्तर यावें कळावे तारीख २७.७.१३

दस्तूर धनुजी गणुजी तेली वडनेर भोलजी.

सही

कचरी मर्द गोंडू माळी सातव

आकोला ९।९।०९ [illegible] खुद बांगडी

सक्ष

नजीबखा वा। नवाजखा द० खु०

देवलाल लडुलाल अगरवाले द० खु०

चंद्रभान सोनार्जी द० खु०

कृष्णराव विठ्ठलराव देशमुख द० खु०

गणुजी वा। चहादू माळी तुमची नि. खु.

माधव यादव तेली वडनेर नि० खु०

रुस्तमराव गणपतराव वडनेर द० खु०

पंढरी वा। गुंडाजी कासार द० खु०

नो० नं० १६

नोटीस

नोटीस बेशमी राधा मर्द रामचंद्र कृष्णपक्षी रा० खामगांव

इसः—

मी खालीं सही करणार इजकडून नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं, कसबे खामगांव येथील सर्वे नंबर खालीं लिहील्या प्रमाणें –

शे. स. नं.	एकर	गुंठे	आकार रु.
" १७	३३	२४	५॥
" ११८	२१	१६	१४
" १२२	२५	३९	५॥
" १२३	१५	१९	७

सदर्हू शेते तुमचे जवळ कसे आले व ते कसे वाहातां याजबद्दल तुमचे जवळ वरील शेतासीं कांहीं एक संबंध नसता सदर्हू शेताबद्दल तुमचे जवळ जे कांहीं कागदपत्र असतील ते कागदपत्र पंचासमक्ष दाखवावें. कारितां या नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं, तुजला नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसाचे आंत पंचासमक्ष कागदपत्र दाखवावे. तसें न केल्यास योग्य कोर्टांत तुमचेवर दावा करून कोर्ट खर्च व नोटीशिचा खर्च तुझा पासून घेतला जाईल कळावे ता. २३-७-१३ इसवी.

सही

गंगु मर्द काशीनाथ कृष्णपक्षी

रा० खामगांव द. खु

नो० नं० १७

जाहीर [illegible]

सर्वत्र लोकांस [illegible] करण्यांत येते [illegible] माझी [illegible] नसल्यामुळें माझे [illegible] मुलगा (सज्ञान असलेला) नाम वामन याला मी दत्तक घेण्याचा विचार करून अगोदर दत्तक पत्र करून तें रजिस्टर केलें. व नंतर विधियुक्त दत्तविधान सवडीप्रमाणें करण्याचा बेत केला. याला आज सरासरीं १ वर्ष झालें असेल; दत्तकपत्र झाल्या दिवसापासून वामनची नीति पूर्वी सारखी राहिली नसून तो आह्मां उभयताशीं बेमुर्वतपणानें वागतो. व ह्मणूनच मी त्याचें सशास्त्र दत्तविधान केलें नाहीं. हल्लीं मजजवळ जी इस्टेट आहे त्यापैकीं कोणतीही जिन्नस किंवा स्थावर जंगम मिळकत त्यानें (वामननें) कोणाजवळ गहाण ठेविली किंवा विकिली तर तें रद्द समजलें जाईल. व अन्यायानें माझा माल अफरातफर झाल्याबद्दल मी रीती प्रमाणें दोघावरही (देणारा घेणारावरही) काम चालवीन. कारण वामन हा माझा विधियुक्त दत्तक पुत्र नाहीं. व [illegible] ळची सर्व इस्टेट वडीलोपार्जि[illegible] लोकप्रिय मी स्वतः मिळविलेली आहे. मा[illegible] दुसऱ्यास त्या इस्टेटीची विल्हेवाट मुळीच हक्क नाहीं. ह्मणून वामन पदरीधरांचे कोणी कोणत्याही तऱ्हेचा देण्घेणक शास्त्रीय व्यवहार करूंनये. व केल्य गोष्टी, नवे मी मुळीच जबाबदार ना[illegible] लवर्णनें, नामां- ता० ३० माहे जुलई १९[illegible] कविता इ० येतात. चालूं

सहीची निशानी अ[illegible] त्कृष्ट कादंबरी

चंद्रभान राघोबा पी. सह फक्त

पापट [illegible]३॥ त्वरा करा!

नो० नं० १८ [illegible]सिटी,

नोटीस

नोटीस बेशमी जुगलकीशोर सावतराम काब्रा मारवाडी रा० इंगोळी व गोविंद नारायण कृष्णपक्षी रा० खामगांव यांसः—

मी खालीं सही करणार यांजकडून नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं या उभयतास आह्मी तुह्मास कुलमुकत्यारपत्र ता. १८ माहे सपटेंबर सन १९०७ इ. रोजीं पांच रुपयाचें स्टांपावर करून देऊन नोंदून दिलें. त्यांत रामचंद लालचंद दुकान खामगांव व किसनदास सीताराम दुकान इंगोली. या दोन्ही दुकानचें कामकाज करण्यासंबंधानें अधिकार दिले होते त्यांपैकीं जुगळकिशोर सावतराम यास जो मुकत्यारीचा अधिकार होता, तो सर्व अधिकार मारु स. १९६९ वैशाख शुद्ध पक्षांत नौकरी सोडून गेला त्याच दिवशीं रद्द केला. ते दिवसापासून त्यास वरील दोन्ही दुकानासंबंधानें मुकत्यार पत्राचा कांहींच अधिकार राहिला नाहीं. बाकी गोविंद नारायण कृष्णपक्षी याचाही मुकत्यारपत्राचा अधीकार आज ता॥ २० माहे जुलै सन १९१३ इ० रोजीं रद्द केला आहे. जुगलकिशोर याजला वर लिहिलेले मारु सन १९६९ वैशाख शुद्ध पक्षांत नौकरी वरून सोडून दिलें त्यानंतर त्यानीं आमचे तर्फे कांहीं काम केलें असल्यास त्याबद्दल आह्मी कोणतेच [illegible] नाहीं. हल्लीं गोविंद नारायण [illegible] मुकत्यारपत्र [illegible] त्यानें [illegible] कोणी आमचे तर्फे काम केल्यास त्याबद्दल [illegible] जबाबदार नाहीं. ता॥ २०।७।१३ ई.

सही

रामचंदर लालचंद दुकान खामगांव

मालक चत्रभुज सीताराम द. खु.

नो. नं. १९

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं, जुगलकिशोर सावतराम मारवाडी रा. इंगोली व गोविंद नारायणराव कृष्णपक्षी रा. खामगांव या उभयतास आह्मी पांच रुपयाचे कागदावर जनरल मुकत्यारपत्र रामचंद लालचंद दुकान खामगांव व किसनदास सीताराम दुकान इंगोळी या दोन्ही दुका- [illegible] ठावेळा [illegible]

ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डित कृपाराम

८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो० नं० ७

नाहीं. व त्याजबद्दल आह्मी जबाबदारही पण नाहीं. ता. २०।७।१३ इ

सही

रामचंदर लालचंद दुकान खामगांव

मालक चत्रभुज सीताराम द. खु.

नो. नं. २०

नोटीस.

नोटीस गंगाराम केरकाजी ठाकरे रा० हल्लीं वस्ती पथरोट ता० दर्यापूर जि० अमरावती यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं माझा लग्नाचा नवरा असून लग्न जाहल्यास सुमारें कमीतकमी १५ वर्षे झालीं असतील त्या दिवसा पासून तूं मला आपले घरीं नेऊन नांदविलें नाहीं व मी वयांत आल्यास सुमारें ५ वर्षांहून जास्त दिवस जाहले असतील मला आपले घरीं नेऊन जनरिती प्रमाणें वागविलें नाहींस. मी आज पंधरा १५ वर्षे झालीं लोकांचें कर्ज काढून दरसाल ६० रुपये प्रमाणें खाण्यास लागले ते ७५० शे आणून मला आपले घरीं घेऊन जावें. मी वयांत आल्यावेळेपासून आज पावेतों दरसाल तुला पोष्ट मार्फत पांच नोटीसा घेऊन जाण्या बद्दल केल्या. तथापि तूं माझी वास्तपुस्त ह्यावेळ पावेतों केली नाहीं. मी लोकांचे पैसे कोणते रीतीनें [illegible] आतां मला वर्तमानपत्रद्वारा [illegible] पावल्या पासून एक महिन्याचे आंत [illegible] जाहलेले खानगीचे पैसे लोकाचे देणें ७५० रु. देऊन मजला आपले घरीं घेऊन जावें तसें न केल्यास मी कायदेशीर जो इलाज करावयाचा असेल तो करून दुसरा नवरा करीन. मग तुझा माझे वर नवरेपणाचा हक्क कोणतेही प्रकारचा चालणार नाहीं. या नोटीसीचा खर्च तुला द्यावा लागेल. नोटीशीचें उत्तर आकोला येथें टाऊनहालापाशीं बळवंत बापट यांचे घरीं माझें नांवावर पाठवावें कळावें तारीख २६-७-१३ इ.

निशानी बांगडी यशोदी मर्द गंगाराम

ठाकरीण हिचे हातची असे

रा. अळवाडी

C/O बळवंतराव विश्वनाथ बापट

ताजनापेठ आकोला.

नो. नं. २१

श्रम, [illegible], [illegible]बर स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. तावडतोब दूर होतात. किं रु. १८८.

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० १०

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ याचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

नो० नं० ११

नोटीस

विद्यमान मुनसफ सा० कोर्ट मलकापुर.

दि० मु० नंबर ४२८/१२

वादी

१ गणेशलाल हीरालाल कलाल रा० वसाडी बु॥ २ नामदारखा वा॥ अकबरखा मुसलमान रा० वसाडी बु॥० ३ गणुसा वा॥ रामजीसा रंगारी रा० वसाडी बु॥

प्रतिवादी

१ नींबाजी वा॥ आंबुजी माळी रा० मौजे वसाडी बु॥ २ तुकाराम वा॥ बापु पाटील रा० वडाळी ता॥ मलकापुर ३ राजमहमद वा॥ महमदयासीन मयत वारीस मुलें १. पयारमद २ याकुबमहमद ३ मुनफ पैकीं मुनफ अ० पा० क० माऊ पयारमद रा० कोळब तालुके मलकापुर

दावा रुपये

वसाडी बुजरुख येथील सेत सर्वे नंबर ९६ हा वसाडी येथील लोकांचे समाईक मालकीचा असून गावचराई कारितां आहे असें ठरवून घेण्याकरितां व सदहू सेताचा ताबा मिळण्याकरितां दावा.

१ वरील वादी नंबर १ ते ४ रा० वसाडी बुजरुख ता॥ मलकापुर ह्यांनीं वरील नंबरचा मुकदमा प्रतीवादी १ ते ९ याजवर केला असून सदहू दाव्यांत वसाडी येथील सेत सर्वे नंबर ९६ हा वसाडी येथील लोकांचे समाइक मालकीचा असुन गांवचराई करितां आहे. असें ठरवून घेण्याबद्दल व सदहू सेताचा ताबा मिळण्याबद्दल वादी नंबर १ ते ४... ह्यांनीं दावा आ...

नोटीस

नोटीस बेशमी सखाराम वा॥ लक्ष्मण माळी राहणार कसबे वडनेर भोलजी तालुके मलकापुर जी. बुलडाणा यांस.

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मीं माझे गंधर्वाचे पती असून आज तुमचे व माझे गंधर्व होण्यास सुमारें १०-१२ वर्षे झाले असतील. मी सुखानें तुमचे येथें नांदत असतां तुह्मीं मजला अजमास तीन ३ वर्षा पासून टाकून दिलें आहे. आणि तुह्मीं दुसरी बायको करून नांदत आहां. मी तुमचे येथें सुखाने नांदण्यास तयार असून आपण विनाकारण मजला त्रास देण्याचे हेतुनें घरांतून हाकून लावील्यामुळें ते दिवसा पासून मी माझे बापाचें घरीं राहत आहे. माझा बाप गरीब असल्यामुळें मजला पोसण्यास त्यांस कांहीं मार्ग नाहीं. त्यामुळें मजला माझे उदरानिर्वाहाकरितां दरमहा पांच ५ रुपये प्रमाणें कर्ज करून तीन ३ वर्षे झालीं मी पोट भरीत आहे. करितां विनंती कीं नोटीस पावल्या दिवसापासून १५ दिवसाचे आंत तीन वर्षांचें रुपये १८० एकसे ऐंशी रुपये व त्याचे व्याज आणि नोटीसीचा खर्च मजला देऊन आपण मला नांदण्यास घेऊन जावे मी नांदण्यास राजी आहे. आपणा कडून माझी नांदणूक होत नसल्यास १५ दिवसाचे आंत फारकती देऊन व आजपर्यंतचे वरील खर्चाचें सर्व ...

असलेल्या उत्तम कैसींच्या ... यांत ... व ...

सुसोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या **आकोले आणि उमरावती** येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{?}{?}$ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० } G. A. PHILLIPS. एजंट

नो० नं० २

सोप्या भाषेंत लिहिलेले नि... लेख, बोधप्रद व सुरस ... शोध, सोपे कलाहुन्नर, स्थ... कित कावींच्या प्रामादिक ... अनेक सर्वोपयोगी विषय ... वर्ष ७ वें. सालअखेर उत्त... बक्षीस. वा. वर्गणी व्ही. पी. दीड रुपया. नमुना अंक ८३।

ज्ञानमित्रकर्ते, पुणें-सि...

नो० नं० ९

-:-:※:-:-

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सतेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानसिक श्रम करण्यास उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरे होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषाच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली स्नायूंची व इंद्रियाची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही ऋतूंत रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळयांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध भाषेंत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी

कामधनगरी... वैद्यराज अलीकडील ... निरान | रु. १०२

फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १४

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANy Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDSExceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims ... of assured lives. and ... endowment policies matured.

करे | ताबडतोब दूर ... गटली

...ment Officers, Professional men, Tradesmen and others by emp... of their annual income or profits in effecting life policies, at once ... fund equivalent to the savings of many years.

... man can be sure how long he will live, and although he may ...oney yet, if he dies early before he had time to save much, his ...d family may be in distress. Life Assurance is a means by which ...ger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes ...ind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on ... do not delay. There are numerous instances in the records of the ... where the delay of a month or less, has left the family without ...ded provision.

...UENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms ...ly to the undersigned.

...ectuses, forms and any further information can be obtained on ... to

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT, Nagpur

...EF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No. No 15

...ोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार ... खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख ११ माहे आगष्ट सन १९१३ इ० [अंक ३१

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६¾ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० } G. A. PHILLIPS. एजंट
नो० नं० २

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदीराचें) काम बांधण्याचे सुरू आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामी संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि वेंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल कर्ते नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी.

व्यवस्थापक
रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ३

वऱ्हाडांत खात्रीची उत्तम नवीन सोय.

खरे गारेचे थंडचष्मे

आह्मीं मुद्दाम वऱ्हाडच्या लोकाकरितां **डोळे तपासून** सर्व तऱ्हेच्या फ्रेमीसहित **खरे गारेचे थंड चष्मे माफक दरानें** विकण्याचें दुकान काढलें आहे. मुंबई वगैरे मोठ्या ठिकाणच्या भपक्यावर मंडळी कशी फसतात हें सर्वांना श्रुतच आहे सर्व गरजूनी अनुभव घेवून पहावा.

गोपाळ पांडुरंग आणि कंपनी
नो० नं० ४ आकोला

अनेक पदवीधरांनीं चालविलेलें; लोकप्रिय

ज्ञानमित्र मासिक

यांत अनेक विद्वान तज्ज्ञ पदवीधरांचे सोप्या भाषेत लिहिलेलें निवडक शास्त्रीय लेख, बोधप्रद व सुरस गोष्टी, नवे शोध, सोपे कलाहुन्नर, स्थलवर्णनें, नामांकित कवींच्या प्रासादिक कविता इ० अनेक सर्वोपयोगी विषय येतात. चालूं वर्ष ७ वें. **सालअखेर उत्कृष्ट कादंबरी बक्षीस.** वा. वर्गणी व्ही. पी. सह फक्त दीड रुपया. नमुना अंक ०३॥ त्वरा करा!

ज्ञानमित्रकर्ते, पुणें-सिटी,
नो० नं० ५

-:-:※:-:-

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हौसेनें घेतात. किं० १ तो० ०२ आणे.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काळ गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस ३ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरानिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ०६ आणे.

जानकीबाई रानडे नर्स अॅण्ड मिड्वाईफ. } सांगली,
नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ०= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.
नो० नं० ७

शास्त्रोक्त वशीकरणयंत्र

इसे सीधी भुजामें बांधकर जिस किसी स्त्रीपुरूषसे प्रीति करोगे तो वही आपके वशमें होगा दक्षिणा ।॥। पौकींग डा० म० जुदा पत्र हिन्दी अंग्रेजीमें देना. डोडूवाला चमत्कारी कार्यालय जलेसर जिला एटा

नों. नंबर ८

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० प्रेम्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चाळीनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ०८ व्हीपीनें ०१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु. १०६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत

पताः- बेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी
नो० नं० ९

हिंदुस्थानाव... वी प्रांतांत ... व शिक्षणक्रमां... सढळ हातानें कर-

हिंदुस्थानातील राहिवाशा... आहेत. इंग्रजी व हिंवताप यांचें आरिष्ट ... कुंठित केलें आहे पण त्याचा प्रतिकार ...ा योगानें ...लीवाला यांचें हिवतापाचें औष...ी आहे हे रामबाण आहेत. ताप किंवा ... येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १०८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० १०

इजारदार व इनामदार सभा यवतमाळ

परिशिष्ट क

ठराव नंबर ३

जनाब कमिशनर साहेब, वऱ्हाड यांचे कडून यवतमाळ येथील डे० कमिशनर साहेबांस जा० नं० ३२१ ता० १४-२-१९१३ इ. चे पत्र आलें त्यांत त्यांनीं इजारदार सभेस कळविण्यास लिहिलें आहे कीं, इजारदारांना त्यांच्या इजारे गांवच्या हद्दींतील खनिज द्रव्यांवर [दगड, वाळू, मुरुम इ०) कांहीं हक्क आहेत ही गोष्ट सरकार कबूल करीत नाहीं करितां इजारदारांनीं कॉन्ट्रक्टर लोकांस वाळू वगैरे नेण्याचे कामीं हरकत करूं नये, किंवा त्यांस त्याबद्दल कांहीं महसूल मागूं नये.

अशा प्रकारचेंच एक सार्कलर येथील डेप्युटि कमिशनर साहेबांनीं गेल्या साळच्या जून महिन्यांत काढिलें असून त्याची बजावणी दारव्ह्याचे तहसिलदार मार्फत तिवशाचे इजारदारावर त्या जुलै महिन्यांत झाली. सदर्हू गांवचे इजारदारानें इजारदार सभेकडे या सार्कलराची बातमी पोहोंचवितांच इजारदार सभेचे व्हाइसचेअरमन मि० लांडगे (हल्लीं रावसाहेब) यांनीं आपले सहीनें डे० कमिशनर साहेबांकडून अर्ज करून सदर्हू सार्कलर बदलवून घेतल्या बद्दलचा हुकूम सभेकडे ता० ९।१०।१२ इ. रोजीं आला. ही हकीकत या सभेनें प्रसिद्ध केलेल्या ४ नंबरच्या प्रसिद्धिपत्रकांत संक्षेपानें आलीच आहे. त्या नंतर सभेचा तो अर्ज मे. कमिशनर साहेबांपर्यंत जाऊन तिकडून वर सांगितलेलें नवें सार्कलर आलें आहे. सदर्हू सार्कलराचा ता० १२।७।१३ इ. रोजीं भरलेल्या इजारदारांच्या कमेटींत [illegible]ीनें ठरविण्याप्रमाणें सदर [illegible] सभेचें व्हाइसचेअरमन [illegible]नुक्रमें रावसाहेब लांडगे [illegible] यांनीं रा. ब. भाऊ साहेब [illegible] यवतमाळ यांजकडून तयार [illegible] मे. डेपुटी कमिशनर साहेब [illegible]मार्फत ज. कमिशनर साहबांकडे पाठविलें आहे. (इजारदार व इनामदार सभेची बारानिशी जा. नं. ४७१ ता. ३०-७-१९१३) त्याचा मराठी गोषवारा सर्वांच्या माहिती करितां येथें देण्यांत येत आहे:—

हा खनिज द्रव्यांसंबधाचा हुकूम इजाऱ्या संबंधानें सरकारांत रुजू असलेल्या वाजवी हक्कांस अनुसरुन दिला असल्याचें दिसत नाहीं. इजारदार हा इजारे गांवचा पूर्ण मालक आहे हि गोष्ट सिद्ध आहे. सन १८६९ चे पडित जमिनीचे कायद्यांतील नियमा प्रमाणें इजारदारानें हा मालकीचा हक्क मिळविला असून त्यांस मिळालेल्या सनदेंत तो नमूद आहे. या कायद्याचे नियमांत सरकारनें खनिज द्रव्यांवरील आपला हक्क राखून ठेविलेला नाहीं. सरकारची ही केवळ गलत झाली असें ह्मणतां येत नाहीं. तर सरकारनें जाणून बुजनच या हक्कावर आपली सत्ता ठेविली नाहीं; हें सन १८७९ व १८८० चे पडीत जमिनीच्या कायद्यांतील नियम १० मध्यें तो हक्क सरकारनें राखून ठेविला आहे यावरून सिद्ध होते. जेव्हां सन १८९६ सालीं इजाऱ्यांची ३० वर्षांची मुदत संपली तेव्हां हैदराबादचे रेसीडेंट साहेब व हिंदुस्थान सरकार यांजमध्यें जो पत्र व्यवहार झाला त्यावरून दिसून येते कीं, मे. रेसिडेंट साहेबांनीं सुद्धा इजारदारांचा हा हक्क नाकबूल केला नाहीं. इतकेंच नाहीं तर फारेस्ट वरील इजारदारांच्या हक्क संबंधांत कांहीं कलम घालून ते हक्क कमी करण्याचे सुचनेस ते विरुद्ध होते; व त्यांनीं केलेल्या शिफारशीला हिंदुस्थान सरकारनें आपले पत्र नं. ४०७१।३६४ ता. २९-१०-१८९६ यांत अनुमोदन दिलें आहे. इजारदारांना दिलेल्या सनदेंत जंगलावरील हक्का संबंधाचा कांहीं उल्लेख नाहीं ह्मणून त्यावरून इजारदारांना फोरेस्ट वर कांहीं हक्क नाहीं असें अनुमान काढणें बरोबर नाहीं; आणि त्याप्रमाणेंच खाणी वरील हक्का संबधानें ही ह्मटलें पाहिजे दुसरें— इजारदार हे खनिज द्रव्यांवर इजारा मिळाला दिवसापासून बिनहरकत वहिवाट चालवीत असून सरासरी अर्धा शतक पावेतों त्यावरील हक्काचा ते उपभोग घेत आहेत. या संबधांत उलटपक्षीं कांहींही नवीन कायदा अगर नियम झाला नाहीं. हें विवेचन तूर्त दगड, चुना, वाळू वगैरे पुरतेंच आह्मी करितों. जमिनीचे पोटांत फार खोल असणाऱ्या खनिज द्रव्यांपर्यंत ह्मणजे दगडी कोळसा, लोखंडीदगड स्लेट व या सारखीं इतर खनिज द्रव्यें येथपर्यंत आह्मास आज वाटाघाट करावयाची जरूर नाहीं. थोडक्यांत सांगावयाचें ह्मणजे (१)इजारदार हा मुळ इजाऱ्याचे वेळे पासून खनिज द्रव्यावरील हक्काचा उपभोग घेत आहे, (२) सरकारनें वरील हक्क जसे सन १८७९ व १८८० चे नियमा खालीं दिलेल्या इजाऱ्यांच्या कौलांत राखून ठेविले आहेत तसे कांहीं सन १८६९ च्या इजाऱ्याचे कौलांत राखून ठेविले नाहींत; (३) इजारदारांना दिलेल्या सनदेनें पूर्ण मालकीचा हक्क इजारदारांस मिळाला यांतच वरील सर्व हक्क इजारदारास असल्याचे गर्भित अर्थानें सिद्ध होते; आणि (४) हिंदुस्थान सकारच्या पसंतीनें तयार झालेल्या सनदेच्या मसुद्यांत इजारदारांच्या फारेस्टवरील हक्कासंबंधाचा कांहीं उल्लेख नाहीं ह्मणून त्यांचा जंगलवर हक्क नाहीं असें ज्याअर्थीं ह्मणतां येत नाहीं त्या अर्थीं खनिज पदार्थावरील इजारदारांच्या हक्का संबंधानें ही कांहीं उल्लेख नाहीं एवढ्यानेंच इजारदारास ते हक्क नाहींत असें होत नाहीं. इजारदारांच्या म्यॅनेजिंग कमेटीच्या मतानें इजारदारांचा हा खानिज पदार्थावरील हक्क इतका उघड आहे कीं, जर इजारदारांस या गोष्टीची दिवाणी कोर्टांत नाखुषीनें तक्रार करणें भाग पडलें तर त्यांत यश येण्याचा त्यांस बिलकूल संशय वाटत नाहीं.

करितां जनाब कमिशनर साहेबांनीं आमचे वरील ह्मणणें लक्षांत घेऊन फिरून या गोष्टीचा मेहरबानीनें विचार करावा अशी त्यांस नम्रपणें विनंती आहे.

वऱ्हाडसमाचार

श्रावण शुद्ध १० शके १८३५ प्रमादी

धाऱ्याची हिंदुपद्धति

जमिनीवरचा महसूल अथवा धारा याची हिंदुराजांच्या वेळची पद्धति फार साधी व सोयीची होती. लोकांचा जमिनीवरचा हक्क त्यावेळच्या राजांनीं कबुल केला होता व जमिनीचा सारा ह्मणजे एकप्रकारचा कर समजून वसूल केला जात असे. त्यावेळेस राज्याचें उत्पन्न ह्मणजे फक्त जमानीच्या महसुलाचें होईल तेवढेंच. इतर कर बहुतेक नसतच. जमिनीपैकीं कांहीं जमिनी मांडलीक राजे, सरदार व जहागिरदार यांना राज्यांतून तोडून दिलेल्या असत. त्या जमिनी स्वतंत्र समजल्या जात. त्या जमिनीबद्दल त्यांच्या मालकांकडून कांहीं ठराविक प्रसंगीं कामगिरी घेण्यांत येई. या जहागिरींच्या उत्पन्नाचा राज्याशीं कांहीं संबंध नसे. बाकीच्या जमिनीचे भाग पडीत. प्रत्येक भागांत सामान्यत: १००० गांवें असत. या भागावर सरदेशमुख नावाचा अधिकारी असे. देश ह्मणजे परगणा. यांत १०० गांवांचा समावेश होत असे. हल्लीं ज्या पद्धतीला रयतवारी पद्धति ह्मणतात ती धाऱ्याची पद्धति त्यावेळीं असे प्रत्येक गांवां भोंवतीं गायरानें वगैरे सार्वजनिक जमिनी असत. गांवचा पाटील हा वंशपरंपरेचा वतनदार होता. त्यानेंच वसूल करावयाचा व गांवचा बंदोबस्त राखावयाचा. ही पद्धति दक्षिणेंत होती. उत्तर हिंदुस्थानांत जमीनदारांचें प्रस्थ फार होतें. गांवच्या जमिनी एखाद्याच्या मालकीच्या असून त्यानें आपल्या मर्जीप्रमाणें त्या लोकांना खंडानें द्यावयाच्या आणि खंडाचे पैसे वसूल करावयाचे. असे जमिनदार प्रत्येक गावाला अनेक असत. त्या सर्वांनीं मिळून सरकारचा त्या गांवचा ठराविक धारा भरावयाचा, आणि आपल्या कुळांकडून इच्छेस येईल तितका वसूल घ्यावयाचा. पण ही पद्धति खरी हिंदूंची नसून मुसलमानी अमदानीपासून आलेली होती. खरी हिंदुपद्धति ह्मटली ह्मणजे रयतवारी. गांवच्या पाटलाला ग्रामाधिकारी व कुळकर्ण्याला ग्रामलेखक ह्मणत. ग्रामाधिकारी मूळ लोकनियुक्त असे. गांवासंबधाचें सरकारी दप्तर ग्रामलेखकाच्या हातीं असे. जमिनी संबंधाचे सगळे व्यवहार व करारपत्रें वगैरे कारभार त्याच्या हातानें चालत मात्र तो ग्रामाधिकाऱ्याच्या हुकुमानें चाले. त्याच्याजवळ गांवचा सगळा हिशोब असावयाचा. गावाखालीं जमिन किती आहे. त्यांतली लावलेली किती व पडित किती, गायरानें किती, वगैरे सगळ्यांचा बारिक हिशोब त्याला द्यावा लागे. देशमुख व देशलेखक यांनीं या ग्रामलेखकाकडून सदर हिशोब आणून तो सरकारांत पाठविण्याची रीत होती. या सरकारी अधिकाऱ्यांना नगद पगाराऐवजीं जमिनी दिल्या असत. त्यांना वतन ह्मणत. ही वतनाची पद्धत फार सोयीची असे. तिच्यामुळें अधिकाऱ्यांचा गांवाशीं असलेला संबंध अबाधित राहत असे. गांवाची आबादी राहावी अशी अधिकाऱ्यांना कळकळ वाटे, आणि गांवाची व्यवस्था बिनबोभाट राही. जमिनीवरचा धारा जमीन किती पिकविली यावर न ठरवितां पीक किती आलें यावर बसविला असे. त्यामुळें जमिनीची मोजणी करण्याचें कारणच पडत नसे. तसेंच हल्लीं इंग्रज-सरकारच्या राज्यांत दर तीस वर्षांनीं किंवा त्यापेक्षांही कमी मुदतींत पुनः पुनः मोजणी होऊन नवीन सेटलमेंटच्या वेळीं धाऱ्याचा आकार वाढण्याची जी भीती शेतकऱ्यांना नेहमीं वाटते तशी त्यावेळीं अर्थांत नव्हती. शिवाय जमिनीचा महसूल नगदी द्यावा लागत नसे. जें पीक उभें असेल त्यांतून ठराविक हिस्सा सरकारला द्यावयाचा असें असल्यामुळें तो देणें शेतकऱ्यास जड वाटत नसे. यामुळें सारा वसूल करतांना हल्लीं अधिकाऱ्यांना जो त्रास पडतो व रयतेला ही त्रास होतो तो या हिंदुपद्धतीनें होण्याचें कांहींच कारण नव्हतें.

शेतकऱ्यानें पीक काढून खळयांत मळणीसाठीं आणिलें ह्मणजे ग्रामाधिकारी स्वतः येऊन सरकारच्या वाट्याचें धान्य समक्ष तोलून घेत. अशा रीतीनें रयतेच्या आबादीवर सरकारची आबादी अवलंबून असे ही गोष्ट मि० ब्रिग्ज सारख्या परदेशी लेखकानेंही कबूल केली आहे. सरकारचा अंश ठरविण्याचे वेळीं ग्रामाधिकारी स्वतः शेतावर येऊन तो व शेतकरी या दोघांच्या मतानें हा अंश ठरविण्यांत येई यामुळें शेतकऱ्याला कुरकुरीला जागा राहत नसे. पीक किती आणे होईल याविषयीं जेथें मतभेद होई तेथें शेताच्या एखाद्या भागाची कापणी तो अधिकारी आपल्या समक्ष करवून, व धान्य मळवून ते तोलून पाही व त्यावरून आणेवारीचा अंदाज ठरवी. अशा रीतीनें सरकारचा धारा ठरविण्याचें काम फार सोपें व सोयीनें होत असे.

सरकारानें धारा किती घ्यावयाचा त्याचें प्रमाण ठरलेलें असे. हें प्रमाण जमिनीचा मगदूर अथवा कस, ती लागवडीस आणण्यासाठीं होणारा खर्च व पडणारी मेहनत वगैरे गोष्टींचा विचार करून एक अष्टमांश, किंवा एक षष्ठांश, किंवा एक द्वादशांश असे ठरविण्यांत येई. एक षष्ठांश हें प्रमाण ह्मणजे शेकडा सुमारें १७ बहुधा सार्वत्रिक होतें. मनुस्मृतींत हेंच प्रमाण सांगितलें आहे. जरी धर्मशास्त्रानें हें प्रमाण ठरविलेलें नव्हतें तरी रूढीनें तें ठरवून टाकल्यासारखें होतें. जो राजा यापेक्षां ज्यास्त प्रमाणांत धारा घेई तो जुलमी अशी सर्वत्र त्याची अपकीर्ति होई. या लोकींच त्याची बदनामी होई असें नाहीं, तर परलोकीं सुद्धां त्याला दुर्गति प्राप्त होण्याचें भय वाटे. राज्यावर एखादें परचक्र किंवा दुसरें एखादें संकट आलें तरच या नियमाचा अतिक्रम होत असे अशावेळीं सुद्धां एक चतुर्थांशावर हें प्रमाण बहुधा जात नसे. वर सांगितलेंच आहे कीं जमिनीचा महसूल ही एकच त्यावेळीं राज्याच्या उत्पन्नाची बाब होती. पण

अलीकडे हिंदु राजांनीं या बाबतींत धर्मशास्त्राचे नियम प्रसंग विशेषीं झुगारून देऊन दुप्पटही कित्येक कर बसविले होते अशीं उदाहरणें सापडतात. धान्याच्या रूपानें जमीन महसूल न घेतां नगदीनें तो घेतल्याचींही कित्येक उदाहरणें आहेत. अशा रीतीनें एखादा राजा शेताच्या उत्पन्नाचा अर्धा हिस्साही कधीं कधीं घेत असे. पण हीं उदाहरणें ह्मणजे केवळ अपवादात्मक होत. त्यांच्यायोगानें नियमाला बाध येत होता असें ह्मणतां येत नाहीं.

कर्तव्य आणि हक्क

अठराव्या शतकाच्या अखेरीस फ्रान्स देशांत जी जबरदस्त भयंकर क्रांति झाली व त्याच्यापूर्वीं कित्येक वर्षें अमेरिकेंत स्वातंत्र्यप्राप्तीसाठीं जें युद्ध झालें त्यामुळें पश्चात्य राष्ट्राच्या एकंदर इतिहासाचें रूपांतर झालें, व त्याचा रंग अगदीं पालटला हें निर्विवाद आहे. इतिहासांत उलथापालथ करणाऱ्या या दोन गोष्टींच्या मुळाशीं एकच मंत्र होता. तो मंत्र ह्मणजे मनुष्यांचे समान हक्क आहेत, त्यांच्यांत श्रेष्ठ किंवा कनिष्ठ असा भाव नाहीं हा होय. पाश्चात्य राष्ट्रांत शिक्षणप्रसारामुळें त्या लोकांच्या डोळ्यापुढें उच्च ध्येय आहे, त्यांची दृष्टि विस्तृत झाली आहे, त्यांची कार्यक्षमता वाढली आहे व सार्वजनिक नीतिमत्ता ही उच्च प्रतीची आहे, अशा स्थितींत त्यांनीं समान हक्कासाठीं येवढा अट्टहास करावा हें योग्य आहे. पण आपल्या देशांत या पैकीं कोणती अनुकूलता आहे? लोकांत शिक्षणाचा प्रसार कितीसा झाला आहे? सार्वजनिक कार्यांत खरी कळकळ बाळगणारे किती काम करीत आहेत? सार्वजनिक गोष्टींत व्यक्तिहित किंवा व्यक्तिमत बाजूला ठेवून काम करणारे कोठें दिसतात! अशा सर्वतोपरि भिन्न स्थितींतल्या लोकांनीं कर्तव्य ज्ञान अगोदर करून घ्यावयाचें, निरपेक्ष कर्तव्य करण्याची शिस्त अगोदर लावून घ्यावयाची, सार्वजनीक कामें बिनबोभाट करण्यास शिकून राष्ट्रीय नीतिमत्ता वाढवावयाची कीं खरी योग्यता प्राप्त होण्याच्या अगोदरच हक्कासाठीं ओरड करावयाची! कर्तव्य आणि हक्क ह्या गोष्टी परस्परानुबद्ध आहेत खऱ्या. पण त्याचा अर्थ असा नव्हे कीं हक्क मिळाले ह्मणजे कर्तव्य ज्ञान आपोआप त्याच्या मागून येतेंच. कर्तव्य ज्ञाना मागून हक्कप्राप्ति निश्चयानें होते. हें जसें खरें आहे, तसें हक्क प्राप्तीच्या मागोमाग कर्तव्याविषयींची क्षमता येते असें मात्र नाहीं. आपल्या हिंदुधर्मशास्त्रांत जेथें तेथें कर्तव्याची महती गाइली आहे. हक्काचें नांव मुद्धां नाहीं तें येवढ्या साठींच. फार काय, पण हक्क याअर्थी संस्कृत भाषेंत बरोबर शद्ब सुद्धां नाहीं. आत्मप्रतिष्ठा हा मनुष्याच्या जीविताचा उद्देशच धर्मशास्त्रांनीं सांगितलेला नाहीं. आत्मोत्सर्जन [illegible] स्वार्थत्याग हा मात्र सांगितला आहे. [illegible], आधीं कर्तव्य करा ह्मणजे मागा[illegible] हक्क हे ओघानेंच प्राप्त होतील या [illegible]वर प्राचीन ऋषींची पूर्ण श्रद्धा [illegible] असें दिसतें. ही श्रद्धा डळमळीत झाली तेव्हांच आमच्या राष्ट्रीय गौरवाचा पाया खचला. राष्ट्रीय गौरवाची इमारत पनः उभारणें असेल तर आधीं हक्करूपी कळसाचा विचार न करतां कर्तव्याचरणरूपी पाया मजबूत करण्यास आह्मीं झटलें पाहिजे. आधीं कळस मग पायारे, हें तत्त्व व्यवहारास लागूं नाहीं,

इंडिया कौंसिल

विलायतेंत हिंदुस्थानच्या स्टेटसेक्रेटरी साहेबांचें जें कौंसिल आहे त्याला इंडिया कौंसिल हें नांव आहे. अलीकडे सोन्याची ठेव या नांवानें जी गंगाजळी स्टेटसेक्रेटरी साहेबापाशीं असते तींतून त्यानीं कांहीं रकमा विलायतेंतल्या व्यापाऱ्यांना कर्जाऊ दिल्याचा बोभाट झाल्यापासून या कौंसिलाच्या सुधारणेकडे विलायतेंतल्या लोकांचें लक्ष लागलें व गेल्या आठवड्यांत तर खुद्द स्टेटसेक्रेटरी लॉर्ड क्रू साहेबांनींच या कौंसिलाच्या सुधारणेचा प्रश्न आपल्या एका भाषणांत ओघानें काढला होता. कित्येकांच्या मतें या कौंसिलाची मुळीं जरूरीच नाहीं. आणि हिंदुस्थानच्या राष्ट्रीय सभेंत हें कौंसिल अजीबात बंद करण्याचा ठराव कित्येक वर्षे पर्यंत सारखा पास झाला आहे. कित्येकांच्या मतें यांत बरीच सुधारणा हवी आहे. आणि तशी सुधारणा वेळोवेळीं होत गेलेली आहे. ईस्ट इंडिया कंपनी कडून हिंदुस्थानचा कारभार ब्रिटिश सरकारकडे आला तेव्हां ह्मणजे १८५८ सालीं हें कौंसिल स्थापन झालें. तेवेळीं त्यांत कंपनीचे ८ आणि सरकारचे ७ मिळून १५ मेंबर राहावे असें ठरलें होतें. पुढें हे सगळेच सभासद सरकारनें नेमण्याचें १८६९ सालीं ठरलें. १८८९ सालीं यांत सुधारणा होऊन १२ च्या जागीं १० सभासद असावे असा कायदा झाला. १९०७ सालीं पुनः या कायद्यांत दुरुस्ती होऊन निदान दहा तरी सभासद असावे, व पंधरापेक्षां ज्यास्त नसावे असें ठरून त्या दहांत दोघा हिंदी गृहस्थांचा प्रवेश झाला, आणि आतां पांच सहा वर्षांच्या अनुभवानें ही हिंदी गृहस्थांची योजना कायमची व्हावी अशी लॉर्ड क्रू साहेबांची इच्छा आहे. या कौंसिलांतलीं पुष्कळशीं कामें कमिट्यांच्या मार्फत चालतात. ही व्यवस्था अपवादक ह्मणून चालावी व या कौंसिलांतले सभासद हिंदुस्थानांतून पेनशन मिळवून परत गेलेल्या बुढ्या लोकांतून होते त्या ऐवजीं हिंदुस्थानच्या कारभाराचा पुष्कळसा अनुभव घेतलेल्या लोकांची पण पेनशन घेण्यापूर्वीं व्हावी अशा दोन सुधारणा करण्याचा लॉर्ड क्रू साहेबांचा विचार दिसतो. या त्यांच्या विचाराप्रमाणें सर्व गोष्टी घडून आल्या तर फार आनंदाची गोष्ट आहे. लॉर्ड मॉर्ले साहेबांनीं हिंदी गृहस्थांची केलेली नेमणूकीची नेमणूक त्यामुळें कायमची होऊन बसेल व इंडिया कौंसिलांत ताज्या रक्ताचा प्रवेश होऊन कांहीं प्राणसंचारल्यासारखें होईल, आणखीही कांहीं सुधारणा या कौंसिलांत हव्या आहेत, त्यासाठीं सध्या मि. चेंबर्लेन यांच्या अध्यक्षत्वाखालीं एक कमिशन चौकशी करीत आहे तेव्हां हें कमिशन कोणत्या सुधारणा सुचवितें तें पहावें.

कापूस

विलायतेंतल्या, किंबहुना जगांतल्या बहुतेक राष्ट्रांच्या, लोकांचें लक्ष सध्या कापसाच्या लागवडीकडे लागून राहिलें आहे. सध्यां कापसाच्या लागवडींचें जंगी क्षेत्र ह्मणजे अमेरिका हें आहे. पण अमेरिकेंतल्या कापसाच्या भरंवशावर बसणें धोक्याचें आहे-जुगारीसारखें अनिश्चित आहे हें सर्वांना कळून चुकलें असल्यामुळें ते या क्षेत्राच्या बाहेर कापसाच्या लागवडीचें प्रमाण वाढविण्याची खटपट करीत आहेत. रशीयाची मध्य एशिआ खंडांत खटपट चालली आहे. इंग्लंड हिंदुस्थान व इजिप्त यांतला कापसाचा माल सगळा आपल्या पदरांत पडेल तर कोट्यावधि रुपये मातींत घालण्यास आज तयार आहे. इजिप्तमध्यें लॉर्ड किचनेर साहेबांना हातीं धरून त्यांनीं आपला इष्ट हेतु पुष्कळ अंशानें सिद्धीला नेला, आणि इजिप्तला तीन लक्ष पौंडाचें कर्ज देण्याचें ठरलें आहे. इजिप्तमधून निर्गत होण्याऱ्या मालांत शेकडा ८० इतका माल नुसता कच्चा कापूस हा आहे. आतां हा सगळा इंग्लंडला जाऊ लागेल. इजिप्तमध्यें जसा हा बाट मारायला मिळाला तसा हिंदुस्थानांतही मिळावा ह्मणून ल्यांकेशायरच्या व्यापाऱ्यांनीं स्टेटसेक्रेटरी साहेबांच्या अनेक वेळां मुलाखती घेतल्या व संभाषणें केलीं. पण व्हावा तसा उपयोग झाला नाहीं. आतां या व्यापारी मंडळाचा एक सेक्रेटरी हिंदुस्थानांत येण्यास निघाला आहे. हिंदुस्थानातला कापूस कोठें जावा व कोणाच्या हातीं पडावा ह्या गोष्टीचा अगोदर विचार न करतां किंवा वचनबद्ध न होतां हिंदुस्थानच्या रयतेच्या हितां करितां व त्याची सांपत्तिक व औद्योगिक स्थिति सुधारण्याच्या इच्छेनेंच केवळ जर तो कापसाच्या लागवडीसंबंधानें शेतकऱ्यांना हवी ती मदत देण्यास तयार होईल तर आणखी कांहीं वर्षांनीं कापूस पिकविण्याच्या कामीं यांत्रिक ज्ञानाचें साह्य घेऊन हिंदुस्थानचे शेतकरी सुद्धा कापसाचें पीक हल्लीं पेक्षां पुष्कळ अधिक व चांगलें काढूं लागतील, असें हल्लींच्या प्रगतीच्या मानावरून ह्मणण्यास हरकत नाहीं.

मागसलेले कोण नाहींत?

अलीकडे डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन ह्मणून जी चळवळ निघालेली आहे तिच्या इष्ट व अनिष्ट अशा दोन्ही प्रकारच्या स्वरूपां बद्दल दोन प्रांजलपणाचे शद्ब आह्मी मागेंच लिहिलेले आहेत. या संस्थेच्या खुद्द नांवासंबंधानेंच आह्मांस आक्षेप घ्यावासा वाटतो. डिप्रेस्ड ह्मणजे मागसलेले, यांत महारमांगादि अस्पृश्य वर्गाचा समावेश करण्याचा प्रघात पडला आहे. आह्मी विचारतों कीं हिंदुस्थानांत येवढ्याच जाती मागसलेल्या आहेत काय? या देशांत लिहितां वाचतां येणारांची संख्या शेकडा पंचवीस मुद्धां नाहीं त्या देशात अस्पृश्य जाती तेवढ्या मागसलेल्या आहेत असें ह्मणणें किती हास्यास्पद आहे! सुतार, लोहार, चांभार सोनार, शिंपी, फार कशाला? खुद्द ब्राह्मणवर्ग सुद्धां शिक्षणाच्या व इतर बाबतींत मागसलेला नाहीं काय? आमच्या मतें आपला सबंध देशच मागसलेला आहे, ब्राह्मणजातींत साक्षरता इतरांच्या मानानें थोडीशी ज्यास्त असली ह्मणून काय झालें? शरिराचा एकच अवयव इतर अवयवांच्या मानानें अधिक फुगीर दिसला ह्मणजे तें जसें त्या माणसाच्या सुदृढतेचें लक्षण ह्मणतां येणार नाहीं, उलट रोगाचें लक्षण मानतां येईल, तसें देशांतला एखादा वर्ग इतरांच्या मानानें थोडासा अधिक विद्यापुष्ट दिसावा व इतर वर्ग कृश दिसावे हें देशाच्या सुदृढतेचें नव्हे तर उलट रुग्णावस्थेचेंच चिन्ह ह्मटलें पाहिजे. त्यामुळें सबंध शरीर रुग्ण झालें आहे, सगळा देश मागसला आहे असेंच ह्मणणें भाग आहे. सारांश, अस्पृश्य वर्गापुरती ‘मागसलेला’ ही संज्ञा लावणें गैरवाजवी आहे आणि ज्यांनीं ही संज्ञा प्रथम अस्पृश्यवर्गाला लाविली त्याच्या बुद्धिमत्तेची व दूरदर्शित्वाची तारीफ आमच्यानें करवत नाहीं. या बाबतींत आमचे विचार मुंबईचे सुप्रसिद्ध सुधारक व इंदूर संस्थानचे हल्लीं दिवाण सर नारायणराव चंदावरकर यांच्या विचाराशीं पूर्णपणें जुळतात हें पाहून आह्मास संतोष वाटतो.

युनिव्हर्सिट्या आणि देशी भाषा

स्टेट सेक्रेटरी साहेबांच्या इंडिया कौंसिलचे सभासद सर थिओडोर मॉरिसन यांचें असें मत आहे कीं हिंदुस्थानांत इंग्रजी शिक्षणामुळें पुष्कळ नवीन व हितकर विचारांचा व कल्पनांचा प्रसार झाला आहे. पण हेंच शिक्षण देशीभाषांच्या द्वारें देण्यांत आलें असतें तर आज जो समाजाचा मोठा भाग अशिक्षित व मागसलेला आहे त्यामध्यें त्या विचारांचा प्रसार होऊन पुष्कळ कार्यभाग झाला असता. सर थि० मॉरिसन यांचे हे उद्गार ह्मणजे हिंदुस्थानांतल्या थोर व विचारी पुरुषांच्या उद्गारांचा प्रतिध्वनि होय. अलीकडे या उद्गारांची प्रतिति सरकारलाही आली आहे व शिक्षणक्रमांत देशी भाषांचा उपयोग सढळ हातानें करण्याविषयीं हुकुम सुटले आहेत. इंग्रजी शिक्षणानें शिक्षणप्रसारालाच कुंठित केलें आहे असें नाहीं, तर त्याच्या योगानें देशी वाङ्मयाची वाढही खुंटविली आहे असेंही सर साहेबांचें मत आहे. तेंही अगदीं खरें आहे. आतां प्रश्न असा आहे कीं या गोष्टी सरकार किती दिवस काना आड करणार? अलीकडे हिंदुस्थानांतल्या युनिव्हर्सिट्याही सरकारच्याच खातीं झाल्या असल्यामुळें तेथेंही देशी भाषांची पीछेहाट होत आहे याचें कोणास नवल वाटणार नाहीं. मुंबई युनिव्हर्सिटींत इतके दिवस मराठी भाषा म्याट्रिक्युलेशन परिक्षेसाठीं होती व अजूनही आहे, पण यापुढें या विषयाची परिक्षा युनिव्हर्सिटीनें अंगाबाहेर टाकल्यामुळें त्या विषयाच्या अध्यापनाचें कामीं हेळसांड होऊं लागली आहे. युनिव्हर्सिट्यांनीं देशी भाषांना हातीं धरल्याशिवाय त्या भाषांचें पाऊल पुढें पडावयाचें नाहीं व शिक्षण प्रसार हिंदुस्थानांत सार्वत्रिक होणार नाहीं. सर थि० मॉरिसन साहेबासारख्या थोर अधिकाऱ्यांचे लक्षांत ही गोष्ट आली आहे तेव्हां या दिशेनें त्यांचे हातून कांहीं खटपट होईल अशी अपेक्षा करणें गैरवाजवी होणार नाहीं.

देशी वैद्यकावर गदा

ता. ६ आगष्टच्या' बंगाली पत्रावरून ळतें कीं हिंदुस्थान सरकारनें एक सर्क्युलर काढून असें फर्माविलें आहे कीं युनिव्हर्सिटीला जोडलेली नव्हे, किंवा सरकारानें मान्य केलेली नाहीं अशा वैद्यकी शाळांतून ठराविक परीक्षा पास होणारास कांहीं ठराविक पदव्या देण्यांत येतात, त्या यापुढें देतां येऊ नयेत अशा प्रकारचा कायदा करावा. असें सर्क्युलर खरोखरच निघालें असलें तर तें प्रजेच्या आरोग्याच्या दृष्टीनें अतिशय वाईट आहे. कारण, आमच्या देशांतल्या लोकांचें दारिद्र्य, मेडिकल कॉलेजांची अल्पसंख्या, डाक्तर लोकांस जबर फी देण्याची असमर्थता, इंग्रजी औषधाविषयीं लोकांची पराङ्‌मुखता, तें तीं धर्मबाह्य असल्या विषयींची समजूत वगैरे अनेक कारणांमुळें लहानसान गांवांतून वैद्य, हकीम वगैरेंच्या औषधांवरच लोकांना अवलंबून राहावें लागतें. हीं औषधें अगदींच एखाद्या अडाणी माणसाच्या हातून घेण्यापेक्षां आयुर्वेद विद्यालयांतून निघालेल्या पदवीधराचे हातून घेणें हें लोकांच्या आरोग्याच्या दृष्टीनें अधिक इष्ट आहे. पण सरकारच्या या सर्क्युलराचा असा परिणाम होण्याचा संभव आहे कीं पदिक वैद्य व वैदू यांच्यांतला भेद यापुढें नष्ट होऊन वैदू लोकांची चंगळ उडेल. अनिष्ट परिणामाकडे दृष्टि देऊन सरकारनें आपल्या सर्क्युलरांत योग्य फेरफार करावा अशी आमची नम्र विनंति आहे.

कानपूरचा दंगा

कानपूर येथील मछली बाजारांतील मशीद सरकार पाडणार अशी वार्ता पसरल्यापासून तेथील मुसलमानांचीं मनें क्षुब्ध झालीं होतीं. मध्यंतरीं सरकारनें एक जाहिरनामा काढून त्यांचा गैरसमज दूर करण्याचा यत्न केला, पण तो व्यर्थ झाला, आणि अखेर ता० ३ आगष्ट रोजीं मुसलमानांनीं पाडलेली मशीदीची भिंत पुनः बांधण्यासाठीं सामुग्री जमा केली, व दंग्याचीं चिन्हें दिसूं लागलीं. पोलीस अंमलदार वेळींच बंदोबस्तासाठीं हजर झाले, पण त्यांचेवर विटांचे तुकडे व दगड यांचा वर्षाव करण्यांत आला. शेवटीं पोलिसांना बंदुकीचा आश्रय करावा लागला. या झटापटींत कित्येक जण जखमी झाले व बाकीचे पळून गेले. एक पोलीस शिपाई ठार झाला व तीस चाळीस जखमी झाले. मुसलमानांपैकीं बारा ठार झाले व तीस जखमी झाले. प्रेक्षकांत कांहीं हिंदु होते. त्यांनाही जखमा झाल्या. असें ह्मणतात कीं तुर्कांनीं आड्रियानोपल सर केल्याबद्दल आनंद प्रदर्शित करण्या करितां त्या दिवशीं मुसलमानांची सभा भरली होती, आणि सभेचें काम संपल्यावर सगळे मुसलमान जमावानें मच्छलीबाजार मशीदीपाशीं जाऊन पाडलेली भिंत बांधू लागले असतां पोलीस व ते लोक यांच्यांत बोलाचाली होऊन तिचा हा परिणाम झाला. सभा भरविणाऱ्या पैकीं कांहीं पुढाऱ्यांना पकडण्यांत आलें आहे. अलीकडे दिल्ली, आग्रा, पाटणा, लखनौ, कलकत्ता वगैरे ठिकाणच्या मुसलमनांचा असा ग्रह झालेला दिसतो कीं सरकारी अधिकारी आपल्या धर्मसमजुतीस द्यावा तितका मान देत नाहींत, व कानपूरच्या मुसलमानांच्या मनांच्या क्षुब्धतेतही हीच समजूत कारणे झाली असावी असें दिसतें. मुसलमानांची काय किंवा हिंदूची काय, अशा प्रकारची गैरसमजूत होऊं देणें हें देशाच्या शांततेस व उन्नतीस विघातक असल्यामुळें संयुक्त प्रांताचे ले० गव्हर्नर ना० सरजेम्स मेस्टन हे लवकरच ही गैरसमजूत दूर करण्याचे योग्य उपाय योजतील व शांतता प्रस्थापित करतील अशी आह्मांस पूर्ण अशा आहे.

इंग्लंडांतलें हिंदी विद्यार्थी

इंग्लंडांत शिक्षणासाठीं पुष्कळ हिंदी विद्यार्थी जाऊन राहिले असतात. तेथें त्यांच्या भोंवतीं मोहजाळ मोठें व देखरेख करणारा कोणी नाहीं, यामुळें त्यांची नीतिमत्ता बिघडते, किंवा दुर्व्यसनाच्यापायीं ते आपल्या भावी जीवनाचा नाशकरून घेतात, अशा ओरडी आंग्लो- इंडियन पत्रांतून अनेक वेळां आह्मीं वाचिल्या आहेत. या ओरडी आपमतलबाच्या या हिंदी विद्यार्थ्यांची स्वतंत्रता हिरावून त्यांना सरकारी अधिकाऱ्यांच्या मुठींत आणून सोडण्यासाठीं- आहेत अशी टीकाहि इकडच्या कित्येक पत्रांनीं केलेली आमच्या पाहण्यांत आहे. मतलबीपणाचा आरोप कोणत्याही सद्धेतुमूलक चळवळीवर करणें जितकें सोपे आहे तितकें एखादी उपयुक्त संस्था स्थापून ती सुरळीतपणें चालवून दाखविणें हें नाहीं कारणें कांहींहि असोत, पण हिंदी विद्यार्थ्यांची स्थिति असावी तशी नाहीं हें निर्विवाद आहे. आंग्लो इंडियन लोक या गोष्टीला काय कारणें देतात तें आपण पाहिलें आहे. आतां उलट बाजूनें ना० गोखल्यासारखे हिंदी पुढारी या अनिष्ट स्थितीचीं जीं कारणें सांगतात त्यांचा विचार केला पाहिजे. ना० गोखले यांच्या मतें ही स्थिति घडवून आणणाऱ्या दोन गोष्टी आहेत. एक साम्राज्य वादाच्या हीन स्वप्नें पासून उत्पन्न झालेला अथवा विकोपास गेलेला वर्णभेद या वर्णभेदामुळें हिंदी विद्यार्थ्यांना आपली पात्रता दाखविण्यास योग्य संधी न मिळून त्यांचीं मनें असंतुष्ट होतात. ह्मणजे हिंदुस्थान हा ब्रिटिश राजाच्या मुकुटांतला श्रेष्ठ माणि ह्मणून जो अभिमान वाटावयाचा त्याला शिथिलता येते. दुसरें कारण, विलायेतस विद्यार्थी हजारो रुपये खर्चून जातात याचें कारण विलायतेंतल्या सारखीं उत्तम विद्यालयें येथें नाहींत, व ब्रिटिशसरकार रेल्वेसारख्या गोष्टींच्या पायीं कक्षावधि रुपये दरसाल खर्च करतें, पण लोकांना पोट भरण्याची विद्या शिकविणारीं एकही चांगली शाळा दर प्रांतीं काढीत नाहीं. ही गोष्ट जाणत्या विद्यार्थ्यांच्या मनांत न येणें अशक्य आहे. हीं कारणें नाहींशीं करण्यास उत्तम उपाय ह्मणजे आंग्लो- इंडियन लोकांनीं व साम्राज्यवादी मुत्सद्यांनीं आपली शुद्ध बुद्धि टाकून हिंदुस्थाना विषयीं उदारपणाचें धोरण स्वीकारलें पाहिजे आणि वर्णभेदाची तीव्रता कमी झाली पाहिजेही पहिली गोष्ट, आणि दुसरा उपाय ह्मणजे सरकारानें अर्थकरी विद्या लोकांना शिकविण्याच्या शाळा काढण्यासाठीं सढळ हातानें द्रव्य खर्चण्यास तयार झालें पाहिजे. या दोन्ही बाबतांत सरकारी अधिकाऱ्यांशीं सहकारिता ठेवून राजा व प्रजा यांच्यांतले प्रेमबंधन दृढ होईल या विषयीं जपण्याचें लोकनायकाचें कर्तव्य आहे हें सांगावयास नकोच.

शाळेंतल्या विद्यार्थ्यांची तपासणी

प्राथमिक शाळांतून व हायस्कुलांतून शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांची शारीरिक तपासणी करण्याची अवश्यकता थोड्या दिवसांपूर्वीं आह्मी एका लेखांत दर्शविली होती. हा प्रश्न आतां मुंबई सरकारापुढें आहे व लवकरच व्यावहारिक योजना ठरून ही सुधारणा अमलांत येईल असा रंग दिसतो. डाक्तरांनीं तपासणा करण्याची ही सूचना विद्यार्थ्यांना वेळींच योग्य वैद्यकी सल्ला मिळून त्यांचा जन्म वृथा जाऊ नये हा आहे, शारीरिक दुर्बलतेच्या सबबीवर मुलांना शाळेंत भरती करण्याची बंदी करावी असा नाहीं, हें सरकारानें अधिकाऱ्यांच्या मनावर पूर्णपणें बिंबविली नाहीं तर या योजनेपासून हित न होतां उलट अहितच फार होईल. अगोदरच शाळांतून विद्यार्थ्यांची संख्या मर्यादित करण्यांत आल्यामुळें मुलांच्या शिक्षणाबद्दल आईबापांना काळजी उपस्थित झाली आहे. त्या काळजींत या सुधारणेनें आणखी भर पडूं नये ह्मणजे झालें. मुंबई सरकार या संबंधांत जी योजना तयार करीत आहे ती लवकरच बाहेर येईल. तिच्या बरे वाईटपणा बद्दल आज कांहीं लिहितां येत नाहीं. पण शाळांतील मुलांचें वजन करून ठेवण्याचा प्रघात हल्लीं सुद्धां आहे असें जें मे० डायरेक्टर साहेबांनीं कौंसिलांत सांगितलें तें सर्वांशीं खरें नाहीं. सरकारी शाळांतून कदाचित् तो प्रघात असेल, पण पुष्कळ खाजगी शाळांतून वजन करण्यांत येत नाहीं हें आह्मांला ठाऊक आहे मुलाचें वजन कमी झाल्यास तें कां कमी झालें मुलाची दृष्टी मंद झाली किंवा त्याच्या आरोग्याची हानी झाली तर त्या गोष्टींची जबाबदारी कोणावर? पालकांवर, शिक्षकांवर, किंवा शाळागृहें बांधून देणाऱ्या पु० व० खात्यावर हा मोठा बिकट प्रश्न आहे कारण कीं त्यांत पालकांची सांपत्तिक स्थिती, शाळांतली शिस्त, सरकारची मंजुरी वगैरे अनेक बाबींची गुंतागुंत आहे. पण डाक्तरी तपासणीपासून खरा फायदा व्हावयाचा असेल तर या गुंतागुंतीचा कांहीं तरी समाधानकारक निकाल लागणें व प्रत्येकाच्या जबाबदारीच्या विवक्षित मर्यादा ठरणें अवश्य आहे असें आह्मांस वाटतें.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान——या आठवड्यांत पाऊस बंद असल्यामुळें पुष्कळसा आराम वाटला. आणि या उघाडीचा पिकांना फार नामी फायदा होत आहे. आगष्ट सप्टेंबरच्या मानानें रोगराईचें प्राबल्य नसून लोक आरोग्याचीं सुखें उपभोगीत आहेत पण तीन दिवसाच्या डेंग्यू तापाची साथ मात्र लोकांस तकलीफ देत आहे.

रा० रा० फरामर्ज रुस्तुमजी मुनसफ यांस वऱ्हाडांतून मध्यप्रांतांत बदलून रा० रा० माधव आबाजी वैद्य मुनसफ यांस एलीचपूर कोर्टावर बदलण्यांत आलें.

रा० रा० गंगाधर नारायण घाटे बी. ए. तहसीलदार, मध्यप्रांत हे आज दोन वर्षें रजेवर होते आणि त्या रजेंत ते अलाहाबाद युनिव्हर्सिटीची एल. एल. बी. ची परिक्षा पसार झाले आहेत. हे आपल्या वयाच्या ४९ वर्षाच्या सुमाराला डोळे पंगु झाले असतांना देखील पुनः विद्यार्थी झाले या त्यांच्या विद्येच्या गोडीबद्दल व या दीर्घ तपश्चर्येबद्दल आह्मी त्यांचे धन्यवाद गातों. हे मित्र मंडळीच्या भेटी निमित्त या आठवड्यांत येथें आले होते; आणि ते हर्यास मेडिकल बोर्डापुढें जाणार आहेत.

रा० रा० मीरअलम क्लार्क आफ कोर्ट स्मालकाज कोर्ट आकोला यांस हुशंगाबादच्या डिव्हीजनल कोर्टाचे क्लार्क ऑफ कोर्टाची बढती देण्यांत आली हें कळविण्यास आनंद वाटतो.

महाजन सभा—येथील मुनसिपाल कर देणाऱ्या लोकांची एक संस्था स्थापण्याचा कांहीं प्रमुख गृहस्थांचा विचार आहे. मुनसिपाल बाबींत लोकमत तयार करण्याचा व मुनसिपल अधिकार सुयंत्रित करण्याचा हा कारखाना निघणार आहे.

मेजरटी- सी. फ्लावडन डेपुटीकमिशनर आकोला हे गेल्या बात्रीसाव्य तारखेपासून १० महिने ९ दिवसांच्या रजेवर विलायतेस जात आहेत. हे फार लोक प्रिय कमलदार आहेत आणि लोक कल्याणाकडे रात्रं दिवस यांच्या कारभाराचें धोरण आहे. या मोठ्या रजेंत यांस शारीरस्वस्थ्य विशेष मिळो आणि विशेष प्रसन्न मनानें आमच्या जिल्ह्यास परत यवोत असे आह्मी मनापासून इच्छितों.

रा० रा० डब्ल्यू. जी. हेली. ए. असि. कमिशनर आकोला यांस येथील आफिसिटिंग डिपुटी कमिशनर नेमण्यांत आलें हें कळविण्यांस परम संतोष वाटतो. व त्यांच्या पुष्कळ वर्षांच्या उत्कृष्ट चाकरीचे हें पारितोषक आहे असें समजून आह्मी त्यांचें मनापासून अभिनंदन करितों.

रा. रा. पाडुंरग वासुदेव भगत तहसीलदार यांस रजा संपतांच चांदूर तहसिलीवर नेमण्यांत आलें आणि तेथील हल्लींचे तहसीलदार रा. रा. महादेव शंकर देशमुख यांस २ महिन्याची हक्काची रजा देण्यांत आली.

रा० रा० महमद अबदुल्सत्तार ए० असि० कमिशनर यांस आकोला येथें नेमण्यांत आलें.

रा० रा० नारायण भर्गव गाडगीळ ए० असि० कमिशनर यांस येथून यवतमाळास बदलण्यांत आलें.

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वाचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूरदेशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. अमूक काम होईल किंवा कसें! अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगेरे काहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असेल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः —

साध्या कांचेचा रु. २-९
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३-९
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६
} प्रत्येक पोस्टेज सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई वाघजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं १६

नोटीस

नोटीस बेशमी श्रीचंदलाल देवचंदलाल रा. खामगांव यासी मी खाली सही करणार ईजकडुन नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं कजबे खामगांव येथील सर्वे नंबर ७८ एकर ९ गुंठे २१ आकार ११ या सेताचे खाते रुखमी अगरवालीन ईचे नावें असून सदरहू शेत तुमचे जवळ व तुमचें वडीलाजवळ कसे आले असून कसे वाहता याबद्दल तुमचे जवळ वरील सेतासंबंधानें आपले जवळ जे कांहीं कागदपत्र असतील ते कागजपत्र पंचासमक्ष दाखवावे करितां या नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं, तुह्मांस नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसाचे आंत पंचासमक्ष कागदपत्र दाखवावे. तसे न केल्यास योग्य कोर्टीत तुमचे वर दावा करून कोर्ट खर्च व नोटीशीचा खर्च तुह्मा पासून घेतला जाईल कळावे. ता. २३।७।१३ ई.

गंगु मर्द कासीनाथ कृष्णपक्षी रा. खामगांव द. खुः

नो. नं. १७

नोटीस

नोटीस बेसमी द्वारकादास वा॥ गणेशदास व ओंकारदास वा॥ गणेशदास मारवाडी रा. खामगांव ता. मजकुर यासी मी खालीं सही करणार ईजकडुन नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं कसबे खामगांव येथील सर्वे नंबर २८ एकर २६ गुंठे ३ आकार रुपये १४सदरहू सेत तुमचे जवळ व तुमचे वडीलाजवळ कसे आले असून कसे वहातां याजबद्दल तुमचेजवळ वरील शेतासंबंधानें आपले जवळ जे कांहीं कागदपत्र असतील ते कागदपत्र पंचासमक्ष दाखवावें करितां या नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मास नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसाचे आंत पंचासमक्ष कागदपत्र दाखवावे तसे न केल्यास योग्य कोर्टीत तुमचेवर दावा करून कोर्ट खर्च व नोटीसीचा खर्च तुह्मापासून घेतला जाईल कळावे ता. २३।७।१९१३ ई.

गंगु मर्द कासीनाथ रा. खामगांव द. खुदः

नो. नं. १८

नोटीस

नोटीस बेशमी दामोधर नारायण ठेंबरे ब्रुरेल कंपनीचे एजंट राहणार खामगांव यांस

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं कजबे खामगांव येथील सर्वे नंबर १९१ एकर १२ गुंठे ३१ आकार रुपये ११ या शेताचे खाते रुखमी अगरवाली रा. खामगांव इचे नांवें असून सदरहु शेत तुमचे व तुमचे वाडिलाजवळ कसे आले याजबद्दल तुमचेजवळ वरील शेतासंबंधी अपलेजवळ जे कांहीं कागदपत्र असतील ते कागदपत्र पंचासमक्ष दाखवावे करितां या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, तुह्मास नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत पंचासमक्ष कागदपत्र दाखवावे तसें न केल्यास योग्य कोर्टीत तुमचेवर दावा करून कोर्टखर्च व नोटिसीचा खर्च तुह्मापासून घेतला जाईल. कळावें ता. २३।७।१३ इ.

ही

गंगु मर्द कासीनाथ कृष्णपक्षी रा. खामगांव द. खु.

नो. नं. १९

जाहीर नोटीस

सर्वत्र साहू सावकार शेतकरी वगैरे लोक रा० चांदूर व इतरास-

या नोटीशीनें कळवितों कीं माझा मुलगा नामें विठू वा॥ दत्तू मोहरे पा॥ हा दारूच्या व्यसनानें बिघडला असून तो कोणास गहाण व खरेदी वगैरे माझी जिनगी देईल तरी ती कोणीं घेऊं नये. घेतल्यास त्याबद्दलची सर्व जबाबदारी घेणारावर राहील. कोणाचं नुकसान होऊ नये. ह्मणून मुद्दाम नोटशीनें कळविले आहे-आज तारिख ३माहे आगष्ट १९१३ ई.

सही

दत्तू वा॥ तुकाराम पाटील दस्तूर खुद्द
रा. चांदूर ता० आकोला

नो० नं० २०

जाहिरात.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं रा. रा. वासुदेव देवराव दिगंबर यांचें जे धान्याचें दुकान होतें तें त्यांनीं बंद केलें आहे. तर त्या दुकानापासून जें घेणें असल्यास सदरहु इसमाजवळून घ्यावें. मी नुसता मेहनत करणारा होतो दुकानचा कुलमुखत्यार नव्हतों. शिल्लक माल वगैरे सर्व त्यांच्या ताब्यांत आहे कळावें ता० ३-८-१९१३ ई० द० खंडू महिपती इंगळे रा० आकोला सही

दगडू अमृता सूर्यवंशी राहणार आकोला निशानी हातचा आंगठा

नो० नं० २१

जाहीर नोटीस

सर्वत्र सेट साहुकार लोकांस खालीं सही करणार यांन कडून नोटीस देण्यांत येते कीं सीताराम वल्लद रंगया तेलंगी सींपी रा० आकोला ता० आकोला जिल्हा आकोला हा आमचा चुलत व सावत्र बंधु असून याचा बाप रंगया जिवंत असतानांच विभक्त झाला असून आमचें सर्वांचे मालकीचें घर एक विकून त्याचे पैसे खाऊन बसला तसेंच विभक्त होतांना घरा मधून स्वयंपाकाचे भांडे व त्यांचा कपडा लत्ता व बायकोचे अंगावरचे डागिने वगैरे सर्व घेऊन गेला. आतां त्याचा कोणत्याच प्रकारें आमचे राहते मालकीचे घरावर व दुसऱ्या इस्टेटीवर मुळीच हक्क नाहीं या करितां कोणी सेटसावकार त्यास कर्ज वगैरे दिल्यास त्याबद्दल आह्मी जबाबदार नाहीं ही नोटीस दिली सही ता० ९।८।१३

सही

१ अंचया कृष्णया तेलंगी सींपी रा०आकोला याची नि. खुद्द
२ नरसया रंगया तेलंगी सींपी रा०आकोला याची नि० खुद्द

नो० नं० २२

नोटीस

नोटीस बेशमी हरी वा॥ नारायण व चंद्रभान वा॥ नारायण घणमोड कुणबी रा० निंबी ता० खामगांव यांसः——

खालीं सही करणार याजकडून नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं माझा बाप मरण्यास आज सुमारें २-३ वर्षें झालीं तेव्हांपासून मी माझे मामाचे घरीं राहात आहे माझे पोटखर्चाकरितां व विद्याभ्यासाकरितां मजला २०० रुपये कर्ज झालें आहे. आपले वाडिलोपार्जित मौजे मजकूर येथील शेत सर्वे नंबर ४ व २८ हे असून त्याजवर माझा बाप मरेपावेतों कोणाचें कर्ज वगैरे नव्हतें. मी आपणास सदर जिनगीतील माझा हिस्सा मागितला असतां आपण आजवर दिला नाहीं व हल्लीं आपण शेती विकावयास काढल्याचें ऐकतों. करितां या नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं वरील जिनगीतील माझा हिस्सा व तीन वर्षांचें उत्पन्न आपण मजला ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचें आंत द्यावा. व माझे सहीची पावती घ्यावी तसें न केल्यास कायद्याप्रमाणें तजवीज केली जाईल. क. ता० २-८-१९१३

सही

यादो वा॥ नांगो अ० पा०
पती मर्द नागो द०

नो० नं० २२

नोटीस.

नोटीस बेशमी लालसा देवसा तेली नारायण लालसा तेली रा० जा- यांस

खालीं सही करणारा कडून नोटीस देण्- येते कीं आह्मी तुह्मांस ७०० रुपय- गहाणखत लिहून दिलें त्या दिवशीं तु- आह्माला बुटीस देण्या करितां ४७५ रु- नगदी दिलें. व ८० रुपये कोर्टास- दिले. याशिवाय घरीं रुपये १९ दि- तुह्मी आमचे कडून कोर्टीत भरणा क- करविला व राहिलेले रुपये घरीं दे- ह्मणालात घरीं आल्यावर त्या रुपया पै- आह्मीं ३२ रुपयांचा हवाला बसवंत- देशमूख जामठीकर यांचा दिला त्यांना तुह्मी हवाल्याचे रुपये अद्याप न दिल्यामु- त्यांनीं आह्मास २-३ वेळ मागणी के- ह्मणून आह्मी राहिलेले १३० सबंध रु- मागण्या करितां २-३ वेळां आलों पं- देतों देतों ह्मणून तुह्मीं आजपर्यंत दि- नाहीं ह्मणून आह्मी जामठी बुजरुक- पाटला जवळ ही गोष्ट कळविली त्यां- तुह्मास बोलाविले त्यांचे समोरही तु- रुपये देण्याचे कबूल केलें परंतु अद्या- रुपये दिले नाहींत करितां या नोटीसी- आपणास कळविण्यांत येते कीं ही नोटी- पावल्या पासून ८ दिवसांत वरील रुप- द्यावे. न दिल्यास रिती प्रमाणें तुमचे व- दिवाणींत दावा आणू कळावे तारीख ३१ माहे जुलई सन १९१३

सही

१पायऱ्या वा॥ गंग्या मांग रा०जामठी नि॥ आं-
१. कान्ह्या वा॥ कडतू मांग रा० म-
नि॥ आंगठा खु-
१ धन्या वा॥ मंग्या मांग रा० मजकू-
१. लोबंन्या वा॥ गोविंद्या मांग

साक्ष

लक्ष्मणराव तुरेराव देशमूख दस्तूर खु-

नो नं० २३

जाहिर नोटीस.

सर्वत्रांस कळविण्यांत येते कीं रा. रा. शंकर रावजी कुळकर्णी पाळधीकर हल्ली वस्ती आकोला हे आमचे येथें कोर्टाचे व इतर कामावर नौकर होते. त्याचें कुलमुखत्यारपत्र ता. १०।७।१३ पासून रद्द केलें आहे. त्यांच्याशी कोणी पैशाच्या घेवदेवीचा व्यवहार करूं नये. याउपर या पुढें कोणी केल्यास त्याजबद्दल आह्मी कोणतेंही प्रकारें जबाबदार नाहीं. तरी या नोटिसीनें मुद्दाम कळविलें आहे. कळावें ही नोटीस दिली ता. १७-७-१३ इ.

सही

गणेश बळवंत दिगंबर राहणार आकोला द. खुद्द

नो० नं० २४

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ याचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें . औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० ११ ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना. ३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० १२

नोटीस

विद्यमान मुनसफ सा० कोर्ट मलकापुर.

दि० मु० नंबर ४२८/१२

वादी

१ गणेशलाल हीरालाल कलाल रा० वसाडी ॥ २ नामदारखा वा॥ अकबरखा मुसलमान रा० वसाडी बु॥० ३ गणुसा वा॥ रामजीसा [गा]री रा० वसाडी बु॥ ४ केशव चंद्रभान रा. वसाडी बु. ता० मलकापूर

प्रतिवादी

१ नींबाजी वा॥ आंबुजी माळी रा० मौजे [व]साडी बु॥ २ तुकाराम वा॥ बापु पाटील रा० वडाळी ता॥ मलकापुर ३ राजमहमद वा॥ [म]हमदयासीन मयत वारीस मुलें १. पयारमद २ याकुबमहमद ३ मुनफ पैकीं मुनफ अ० [पा]० क० भाऊ पयारमद रा० कोळब तालुके [म]लकापुर

दावा रुपये

१ वसाडी बुजरुख येथिल सेत सर्वे नंबर [९]६ हा वसाडी येथील लोकांचे समाईक [म]ालकिचा असून गावचराई करितां आहे [अ]सें ठरवून घेण्याकरितां व सदर्हू सेताचा [त]ाबा मिळण्याकरितां दावा.

१ वरील वादी नंबर १ ते ४ रा० वसाडी बुजरुख ता॥ मलकापुर ह्यांनीं वरील नंबरचा मुकदमा प्रतीवादी १ ते ५ यांजवर केला असून सदर्हू दाव्यांत वसाडी येथील सेत सर्वे नंबर ९६ हा वसाडी येथील लोकांचे समाइक मालकीचा असुन गांवचराई करितां आहे. असें ठरवून घेण्याबद्दल व सदर्हू सेताचा ताबा मिळण्याबद्दल वादी नंबर १ ते ४ ह्यांनीं दावा आणिला आहे.

२ सदर्हू दावा वादी १ ते ४ ह्यांनीं वसाडी येथील रहीवाशातर्फे आणिला असून सी० प्रो० आ० १ रुल ८ प्रमाणें. रहीवाशातर्फे चालविण्याची परवानगी मागितली आहे तर वसाडी बुजरुख येथील सर्व रहीवाशांस कळविण्यांत येतें कीं सदर्हू दाव्याची तारीख २७।८।१३ इ० ची नेमली असून ज्या कोणांस हरकत वगैरे करावयाची असेल त्यांनीं वरील तारखेस आमचे कोर्टांत येऊन दाखल करावें आज तारीख १८ माहे जुलै सन १९१३ इ० रोजीं आमच्या सहीनिशी व कोर्टाचे शिक्यानिशी दिली.

G. K. Agarwala

मुनसफ मलकापुर

नो० नं० १३ पश्चिम वऱ्हाड

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सतेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानसिक श्रम करण्यास उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरे होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषांच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली स्नायूची व इंद्रियाची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही ऋतूंत रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळयांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध भाषेंत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी
वनस्पती वैद्यराज
फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १४

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANY Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDSExceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through decease of assured lives, and endowment policies matured.
Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No mān can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No. No 15

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

नोटीस

नोटीस बेशमी रामु वा। पुंजाजी माळी उंबरकार राहणार मौजे निवाणे तालुका जळगांव

यांस:—

मी खालीं सही करणार इजकडून —— नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी माझे लग्नाचे पती असून तुमच्याशीं व माझ्याशीं लग्न होऊन आज अजमास २० वर्षे झालीं असतील. लहानपणीं मी आपले घरीं राहिली नंतर तुह्मी आपले जातीची पुती नावाची स्त्री वीन गंधर्वानें आपले घरीं ठेविली. व तिच्याशीं संसार करू लागले. तिजला तुमचेपासून एकंदर ५ मुलें झालीं. मी शहाणी होऊन सरासरी १२ वर्षे झालीं इतक्या काळांत मजला तुह्मी दीडदोन वर्षें वागविले व पुढें त्या रांडीचे सांगण्यावरून मजला तुह्मी मारहाण करून माझे बापाचे घरीं पोहोंचवून दिले. माझे अंगावरील दागिने सर्व तुह्मी चारचौघासमक्ष काढून घेतले मी नांदण्यास तयार असून तुह्मी वागविले नाहीं तरी तुह्मी माझे अन्नवस्त्राचा कांहींच बंदोबस्त केला नसून मी आपले आईबापाचे घरीं राहून व आईबाप घरचे फार गरीब असल्यानें सावकाराचें कर्ज आजपावेतों खाल्लें. आतां मजला कर्ज वगैरे कोणी देत नाहीं. तरी अन्नवस्त्रा संबंधानें कलम ४८८ प्रमाणें अन्नवस्त्रदावा करून घेणें भाग पडेल व सावकाराचें कर्ज देऊन त्याची पावती घ्यावी मी नांदण्यास तयार आहे. तर आपले जातीचे पांच पंच आणून चांगले वागविण्याबद्दल माझी खात्री करून त्याजबद्दल लेख करून द्यावा. मजला आपले घरीं नेऊन माझ्याशी संसार करावा. आजपावेतों तुह्मी दुसरे रांडीचे नादीं लागून माझा संसार बुडविला आहे ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत नोटिशीप्रमाणें व्यवस्था नकेल्यास हीच नोटीस फारकत समजून दुसरा घरठाव करीन मग तुमचा मजवर नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं करितां मुद्दाम नोटिसीनें कळ[illegible] आहे. ता० ५-८-१९१३ ई०

सही

सोनी. मर्द रामु माळी रा० निमगांव ता० मलकापूर नि० बांगडी असे.

नो० नं० २६

नोटीस.

नोटीस बेशमी बापुना भिवसन सावकार राहणार कान्हेरी ता० बाळापूर

यांस: —

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं गेल्या फाल्गुन शुद्ध २ ता० १०-३-१३ रोज सोमवारीं तुह्मी आपली पागेच्या जागेपैकीं तुमच्या हिश्शाचा मधला भाग खांब ६ हा मजला ७५ रुपयास विकल व पंचासमक्ष व तुमच्या आईसमक्ष इसाराबद्दल रुपये २ तुकाराम उदेभान याचे हस्तें तुह्मास दिले खरेदीखताचा दस्तऐवज आठ दिवसाच्या आंत तुह्मी करून द्यावा व राहिलेले रुपये घ्यावे व नोंदणी खर्च तुह्मी लावावा असें

ठरलें व तों पावेतों तुमची आह्मी जी दुसरी जागा राहण्यास घेतली ती खांब १२ ची पाग ज्यांत माझी सासू राहाते ती खरेदीखत करून दिल्यानंतर तुह्मास परत द्यावी न दिल्यास सासू राहाते त्या जागेचा ताबा तुह्मास द्यावयाचा नाहीं असा ठराव झाला आहे तुह्मी आजपावेतों खरेदीखत करून दिलें नाहीं करितां नोटिसीनें एकदा कळवितों कीं नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसाचे आंत खरेदीखत करून नोंदून द्यावें न दिल्यास सासु राहते त्या जागेचा ताबा आह्मी तुह्मास देणार नाहीं व मग कोणात्याच प्रकारची तक्रार मी ऐकणार नाहा तुह्मीं ठरल्याप्रमाणें खरेदीखत करून द्यावे कळावे. ता० २४-४-१९१३ ई०

सही

सिताराम रायभान कुणबी सावरकार द० खु०

नो० नं० २७

नोटीस

नोटीस बेशमी शंकर रावजी कुळकर्णी पाळधाकर हल्लीं वस्ती अकोला

यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत यते कीं तुह्मी माझे येथें कोर्टाचे काम करण्यासाठी नोकर होता व त्यासाठीं मी तुह्मास ता० ८ माहे मे सन १९१३ इ. रोजीं पांच रुपयाचे स्टांपावर कुलमुखत्यारपत्र राजिस्टर करून दिलें होते तरी तुह्मीं ता० १०।७।१३ पासून नोकरी सोडून घरी बसला आहांत व माझे घेण्यादेण्याचा हिशोब ही समजून दिली नाहीं तरी या नोटीशीनें तुह्मांस कळविण्यांत येते कीं, तारीख १०-७-१३ पसून तुमचे मुखत्यारपत्र रद्द केले आहे. या उपर तुह्मी माझे संबंधानें कोणतेही प्रकारे व्यवहार केल्यास तुह्मी पुर्ण जबाबदार व्हाल. तरी या नोटीशीनें मुद्दाम कळविले आहे. व नोटीस पावल्यापासून दोन दिवसांत माझा सर्व हिशोब मजला समजून देणें. तमचे पगाराबद्दल तुह्मी आगाऊच पगार घेऊन बसला आहात दोन दिवसांत हिशोब समजावून न दिल्यास रीतीप्रमाणें व्यवस्था करावी लागेल कळावे ही नोटीस दिली कळावें ता० १२-७-१३ इ.

सही

गणेश बळवंत दिंगबर द० खु०

नो. नं. २८ रा० आकोला

NOTICE

A general meeting of the Berar Education Society will be held at Amraoti at the Society's buildings, on 17 th of August 13 at 8 A. M. to consider the following subjects—

(1) The financial condition of the Society.

(2) The consideration of the revised draft of the rules of The Berar Education Society. This draft has been accepted by the managing Committee.

(3) Miscellenous.

Members are requested kindly to attend.

Amraoti. Secretary,

D/4 8-13 Berar Education Society

नोटीस

नोटीस बेशमी रा० रा० वासुदेव देवराव दिगंबर राहणार आकोला यांस:--

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मी रा० रा० नारायण रामचंद्र खानझोडे यांचे दुकांनी किरकोळ धान्याचा व्यापार करित होतों त्यावेळेस तुमचें व माझें भांडवल व निम्मे नफा तोटा घ्यावा असें ठरवून मला तुह्मी धंद्यास लावले चार सहा महीने नफ्यांत दुकान चालली असतां त्या वह्या अखेर हिशेब करून घरीं नेल्या हल्लीं चारपांच महिन्यांत तोटा दिसूं लागल्यामुळें त्याही वह्या मला न दाखवितां घरीं नेल्या बाजार देणें तुह्मी अझून दिलें नाहीं व सगळा माल ताब्यांत घेतला त्यामुळें मी हल्लीं रिकामा आहे मला भुलथाप देऊन ऐन पडीच्या दिवशीं दुकान बंद केलें त्यामुळें माझे नुकसान झालें आहे. एकंदर हिशेबाचा निकाल होईपर्यंत एक रुपया रोजप्रमाणें भरून घेईन. बाजार देणेदार मी नाहीं कारण माल तुह्मीं आणला. यापुढें दुकानच्या बचत मालाची नफानुकसानीचा जबाबदार मी नाहीं. माझे मी होईल तितकें नुकसान नोटीसीच्या खर्चासुद्धां भरून घेईन. कळावें तारीख ३-८-१९१३ ईसवी

दस्तुर खंडु भहिपती इंगळे आकोला.

सही

दगडू अमृता सुर्यवंशी रा० आकोला निशाणी हातचा

नो० नं० ३० आंगठा

नोटीस.

नोटीस बेशमी सुपडाजी वा। पांडोबा तेली रा. जळब ता. खामगांव यांस

खालीं निशानी करणारी कडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे असून तुह्मास वेड असल्यानें मला ८ वर्षा पासून टाकून दिलें आहे. या मुदतींत मी पुष्कळ वेळा निरोप पाठविले परंतु आपण वेडे असल्यानें नेलेनाहीं तरी अतांपर्यंत आठ वर्षीत मला सरासरीं २०० दोनशे रुपये कर्ज झाले आहे. आपणास जर माझी जरुरी असेल, व जर आपले वेड दुरुस्त झाले असेल तर ही नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसांत वरील सावकाराचे रुपये देऊन मला घेऊन जावें. असें मुदतींत न झाल्यास मी हीच फारकती समजून दुसरा घरठाव करीन मग तुमचा नवरेपणाचा हक्क चालणार नाहीं व जो माझेशी गंधर्व करील त्याचे वरही तुमचा कोणताच दावा चालणार नाहीं. मागें आपणास १ दां पोष्टानें नोटीस दिली होती ती परत आली. ह्मणून ही मुद्दाम दुसऱ्यानें दिली आहे कळावें ता.७ माहे आगष्ट सन १९१३ ई.

सहीची निशानी आंगठा मुक्ताबाई मर्द सुपडाजी तेली रा नांदूरा पोलीस स्टेशन जवळ

साक्ष

कीसन माहादु तेली राहणार नांदूरा दस्तुर खुद.

नो. नं. ३१

जाहीर नोटीस.

रा. रा. रामगोपाल कन्हीराम मारव[illegible] रा. देउळगांवराजा ता. चिखली [illegible] बुलढाणे यांस–

खालीं सही करणार याज क[illegible] जाहीर नोटीस देण्यांत येते कीं तुह[illegible] ता। ९।४।१२ ई० रोजीं आमचे दुक[illegible] चे खानगी व सरकारी काम करण्या कां[illegible] कुलमुकत्यार नेमले होते परंतु हल्लीं आ[illegible] काम सरल्यामुळें आह्मास मुकत्याराची ज[illegible] राहिली नाही सबब आज तारखेपा[illegible] तुमचें कुलमुकत्यारपत्र रद्द केलें आहे तुमचेपासी असलेले कागदपत्र आह्मी तु[illegible] पासून सर्व घेतले आहे कळावें ही जा[illegible] नोटीस दिली ता।० २७।७।१३ ई० द[illegible] पुरणमल

सही.

पुरणमल नारायणदास रा० दे[illegible] गांवराजा द० खुद०

नो. नं. ३२

जाहीर नोटीस.

सर्वत्र शेट सावकार व इतर ले[illegible] याना कळविण्यांत येते कीं आमचे स[illegible] चुलते नामे हरी वा। नारायण व चंद्रभ[illegible] वा। नारायण घणमोडे कुणबी राह[illegible] निबी ता।. खामगांव हे व माझा [illegible] व हे सख्ये बंधू असोन सर्व ए[illegible] ठिकाणीं राहत होते माझा बाप बा[illegible] असलेला त्यास मरण्यास २-३ वर्षे झ[illegible] असतील वडलोपार्जित इस्टेट त्यांचे ज[illegible] आहे सर्वे नबंर ४-२८ घर वगैरे यांत[illegible] हिस्सा माझे सही शिवाय इस्टेट गह[illegible] खरिदी बक्षीसपत्र वगैरे कोणी घेऊ[illegible] घेतल्यास ते बातल असे माझा बाप [illegible] पावेतों कर्ज वगैरे कोणाचे [illegible] कळावें ता ५।८।१३ ई०

सही

यादो वा। नांगो आ. पा. [illegible] मर्द नांगो द० खु:

नो० नं० ३३

आकोला बाजारभाव

[illegible], अशक्तता [illegible]

आहे, अजीर्ण इ.

हुंडी [illegible] वैराग्नि [illegible] १००।-

सोनें			२४८=
चांदी			७८
जवारी नवी	८०	ते	८९
गहुं काठे	१००		१०५
गहुं बनशी	११५		१२५
जवस	१२६		१२८
तेल	८॥		९
सरकी			११।
तीळ	८।		८॥
कापूस	९७		९[illegible]
रुई आकोला जीन			७[illegible]

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख १८ माहे आगष्ट सन १९१३ इ० [अंक ३२

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवी ट. हा. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ डिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यांपैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यांपैकी मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची भी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक | G. A. Phillips
आकोला ९.९.०९ | एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २९½ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव हे सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक | G. A. Phillips.
आकोला २१-९-१० | एजंट
नो० नं० २

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदीराचें) काम बांधण्याचे सुरूं आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामीं संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि बंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल करतें नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी. व्यवस्थापक

रामचंद्र कृष्णाजी पाटील
नो० नं० ३

वऱ्हाडांत खात्रीची उत्तम नवीन सोय.

खरे गारेचे थंडचष्मे

आह्मीं मुद्दाम वऱ्हाडच्या लोकाकरितां डोळे तपासून सर्व तऱ्हेच्या फ्रेमीसहित खरे गारेचे थंड चष्मे माफक दरानें विकण्याचें दुकान काढलें आहे. मुंबई वगैरे मोठ्या ठिकाणच्या भपक्यावर मंडळी कशी फसतात हें सर्वांना श्रुतच आहे सर्व गरजूनी अनुभव घेवून पहावा.

त्याला गोपाळ पांडुरंग आणि कंपनी
नो० नं० ४ आकोला

अनेक पदवीधरांनीं चालविलेलें; लोकप्रिय

ज्ञानामित्र मासिक

यांत अनेक विद्वान तज्ज्ञ पदवीधरांचे सोप्या भाषेंत लिहिलेले निवडक शास्त्रीय लेख, बोधप्रद व सुरस गोष्टी, नवे शोध, सोपे कलाहुन्नर, स्थलवर्णनें, नामांकित कवींच्या प्रासादिक कविता इ० अनेक सर्वोपयोगी विषय येतात. चालूं वर्ष ७ वें. सालअखेर उत्कृष्ट कादंबरी बक्षीस. वा. वर्गणी व्ही. पी. सह फक्त दीड रुपया. नमुना अंक ८३॥ त्वरा करा!

ज्ञानामित्रकर्ते, पुणें-सिटी,
नो० नं० ५

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हैसेनें घेतात. किं० १ तो० ८२ आणे.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस ३ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरनिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई रानडे } सांगली,
नर्स ॲण्ड मिडवाईफ }
नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरुस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंशय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८॥ ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणने त्या पासून त्यचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.
नो० नं० ७

शास्त्रोक्त वशीकरणयंत्र

इसे सीधी भुजामें बांधकर जिस किसी स्त्रीपुरुषसे प्रीति करोगे तो वही आपके वशमें होगा दक्षिणा ॥। पैकींग डा० म० जुदा पत्र हिन्दी इंग्रेजीमें देना. डोडूवाला चमत्कारी कार्यालय जलेसर जिला एटा
नों. नंबर ८

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु. १८६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत
पताः- वेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी
नो० नं० ९

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिंवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. ताबडतोब दूर होतात. किं रु. १८०

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुनळी खरून याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला ने. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.
नो० नं० १०

बहिष्कृत भारत

अस्पृश्य मानलेल्या वर्गाच्या उन्नतिसाठीं केवळ सामाजिक व धार्मीक विषयांचाच उहापोह करणारें पाक्षिक पत्र.

वार्षीक वर्गणी ट. ख. सह दोन रुपये आमच्या अस्पृश्य मानलेल्या बंधुनीं व हित चिंतकांनीं ह्या पत्राचें वर्गणीदार होऊन आह्मास आश्रय द्यावा अशी त्यांस विनंती आहे.

जाहिरातीचे वगैरे दर खालील पत्त्यावर विचारावे.

गणेश आकाजी गवई.
अमरावती वऱ्हाड.

नो. नं. २३

पत्रव्यवहार

श्री

आकोला ता० १२-८-१३

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांस सा. न. वि. वि. आपणास आपल्या पत्रांत प्रसिद्ध करण्यासाठीं गेल्या चैत्र शु॥ १ शके १८३६ रोजीं "पैसाफंड" जमविणें सुरू केला त्याचा हिशोब खालील प्रमाणें पाठविला आहे तो कृपाकरून प्रसिद्ध करावा.

तपशील

जमा

२९२॥-॥

नांवें

२९० पैसा फंड वर्गणी केसरी ऑफीस मध्यें पाठविली.

११॥। पावतीबुकें व जाहिराती छापण्याबद्दल खर्च वतनदार प्रेसचे बिलाप्रमाणें

॥-॥ जाहिराती वाटण्याबद्दल खर्च

२९२॥-॥

येणें प्रमाणें हिशोब आहे कळावें ही विनंती

G. K. Chitale.

अभिनंदन

आह्मांस कळविण्यास आनंद वाटतो कीं रा० रा० नामदेव देवराव घारव हे या वर्षी अलाहाबाद युनिव्हर्सिटीची एल. एल. बी. परिक्षा पसार झाले. हे आमच्या — भावसार क्षत्रिय समाजांत— पाहिलेच बी. ए. एल. एल. बी. होत. ही गोष्ट आमचे जातीस फार भूषणावह आहे. आणि ह्मणून त्यांना येथील कांहीं मंडळीनीं सन्मानां दाखल पानसुपारी केली. हे यवतमाळ [वऱ्हाड] येथील राहणारे असून त्यांचे वडील सध्यां पेनशनर नाझर आहेत. यवतमाळ येथील ए० व्ही० स्कुलमध्यें शिक्षण पुरें झाल्यावर ते उमरावती हायस्कूलमध्यें गेले. तेथें म्याट्रिक्युलेशन परिक्षा पास झाल्यावर नागपूर येथील कॉलेजांत जाऊं लागले. त्यांना फायनल बी. ए. च्या परिक्षेंत कांहीं कारणामुळें अपयश आल्यामुळें नागपूर सोडून इंदुरास गेले. तेथें बी. ए. पास होऊन पुनः हे नागपुरास आले व ह्या शेवटच्या परिक्षेंत यश मिळविलें. सध्यां हे खामगाव (वऱ्हाड) येथें वकिलीचा धंदा करणार आहेत असें समजतें.

अंबाजीराव तेलकर

इजारदार व इनामदार सभा यवतमाळ

परिशिष्ट ड

या जिल्ह्याचे विद्यमान डेप्युटी कमिशनर मि० विल्सन साहेब यांनीं इजारदार सभेचे व्हाइसचेअरमन रावसाहेब बळवंत रामचंद्र कांडगे यांस सुचविल्यावरून साहेब बहादुरांचे मुलाखती करितां जिल्ह्यांतील सर्व इजारदारांस ता- १२-७-१९१३ इ. रोजीं येवतमाळ येथें बोलाविलें होते. जमलेल्या इजारदारां पुढें साहेबांनीं मांडिलेल्या पुढील तीन प्रश्नावर विचार होऊन मॅनेजिंग कमेटीच्या सल्लेनें सभेचे सेक्रेटरी रा० रा० दत्तात्रय कृष्णाजी काणे यांनीं जें इंग्रजींत लेखी उत्तर दिलें त्याचा मराठी गोषवारा सर्वांचे माहितीकरितां देत आहों:—

मे. डे. क. साहेबांनीं विचारलेले तीन प्रश्नः-

१ इजारे गांवांत सरकार तर्फेचा पटवारी नेमल्यास इजारदारांची हरकत आहे काय?

२ इजारे गांवातील प्रत्येक नंबराच्या बांधवरोळ्या दुरुस्त ठेवण्याची जबाबदारी इजारदार स्वतःवर घेण्यास तयार आहेत कीं नाहींत?

३ इजारे गांवांतील इजारदारांचीं कुळें इजारदारांस मक्त्यापैकीं कांहीं रकम वसूल देऊं लागल्यास ती घेऊन तितक्यापुरतीच पावती इजारदार त्यांस देऊं इच्छितात कीं नाहींत?

या तीन प्रश्नांस पुढीलप्रमाणें उत्तरें दिलीं:-

१ इजारदारांस मिळालेल्या सनदेवरून पाहतां इजारे गांवांतील पटवारी पणाचा हक्क इजारदारांचा आहे. आणि जेव्हां कोणत्याही कारणानें त्यांला स्वतःला तें काम करावयाचें नसतें तेव्हां त्यांना ह्या कामाकरितां लायक बदली मनुष्य द्यावा लागतो. असा बदली इसम हा खालसे गांवांतील पटवाऱ्या प्रमाणें सरकारचे हुकुमा खालीं व देखरेखीखालीं काम करितो इजारदार हा सरकार ठरवील त्या लायकीच्या बदली इसम पटवारीपणाचें काम करण्याकरितां देण्यास नेहमी तयार असतो. असें असतां इजारदार लोक आपलें गांवांत सरकारतर्फेचा पटवारी कबूल करण्यास अर्थांत खुष नाहींत.

२ सनदेंतील कलमाप्रमाणें पाहतां इजारदार हा कांहीं इजाऱ्याचे आंतील ह्मणजे प्रत्येक नंबराच्या बांध वरूळ्या दुरुस्त ठेवण्याकरितां बांधलेला नाहीं. तरी स्वतःच्या व आपल्या कुळाच्या वहिर्तीतील शेतांच्या बांध वरूळ्या दुरुस्त ठेवण्याचें काम तो पुढील शर्तींवर अंगीकारील. 'अ' जेव्हां एखाद्या कुळाच्या वहितींत असलेल्या शेतांच्या बांध वरूळ्या नादुरुस्त असल्याचे इजारदारास दिसून येईल व तें कूळ सदर्हू बांध वरूळ्या दुरुस्ती करण्याचें नाकारील तेव्हां इजारदाराला स्वतंत्रपणें सदर्हू बांधवरूळ्या मजूरांकडून दुरुस्त करण्याचा अधिकार असावा. व झालेला खर्च त्या विवक्षित कुळाकडून मुलकी अधिकाऱ्यांनीं वसूल करून द्यावा. 'ब' जेव्हां पटवारी अगर मुनसरीम इजाऱ्यांतील शेतांच्या बांधवरूळ्या नादुरुस्त असल्याबद्दल रिपोर्ट करील तेव्हां मे. सुपरिंटेंडेन्ट आफ लँड रेकार्ड यांनीं स्वतः त्या गोष्टीची चौकशी करावी व चौकशीअंतीं वरील प्रकारचा रिपोर्ट खरा ठरल्यास इजारदाराला बांधवरूळ्या दुरुस्त करण्याकरितां कांहीं मुदतीची नोटीस द्यावी. त्या मुदतींत इजारदारानें त्या बांधवरूळ्या दुरुस्त न केल्यास सरकारनें मजूर लावून त्या दुरुस्त कराव्या व तो खर्च ज्याच्या वहितींत तें शेत असेल त्याचे पासून ह्मणजे इजारदाराचे वहितींत असल्यास इजारदारांपासून व कुळाच्या वहितींत असेल तर कुळापासून वसूल करावा.

'३' इजारदार आपल्या कुळापासून ठरलेल्या मक्त्यापैकीं अंशतः मक्ताही वसूल घेण्यास व त्यांस तितक्यापुरती पावती देण्यास तयार आहेत. मात्र त्या पावतींत वसूल होणें राहिलेली बाकी दाखविली जाऊन येणें राहिलेली रकम दिवाणी अगर मुलकी कोर्टामार्फत वसूल करण्याचा अधिकार इजारदारास राहील अशाबद्दल शेरा राहील.

याप्रमाणें मे० डेप्युटी कमिशनर साहेबांकडे त्यांच्या तीन प्रश्नास तीन उत्तरें गेलीं आहेत.

(इजारदार व इ० सभा यवतमाळ बारनिशी जा० नं० ४७० ता० २९-७-१९१३ इ०)

प्रोफेसर भानू व उपनिषत प्रकाश

विद्वद्वर्य प्रोफेसरभानू यांनीं आपल्या नांवास शोभेल अशा तऱ्हेनें अज्ञ महाराष्ट्रियांस ज्ञानप्रकाश देण्याचा जो उपक्रम चालविला आहे त्या बद्दल सर्व महाराष्ट्र उतराई आहे. सर्व ह्मणण्याचें कारण त्यांचें व्याख्यान एक देशी व प्रमुख पंथाचेच लोकांची जीज्ञासातृप्त करणारें नसून जुन्या व नवीन मताचे लोकांचेंही समाधान करण्या सारखें असतें.

त्यांनीं प्रत्येक उपनिषदाचे आरंभीं व शेवटीं लिहिलेली प्रस्तावना व उपसंहार अत्यंत वाचनीय असून जुन्या व नवीन विचाराची एकवाक्यता फार मार्मीकपणानें केली आहे.

संपादकाचें विवरण ह्मणून ... चा परिचय दिलेलें स्पष्टीकरण ... विचार सरणीस धरून केलेलें आहे. वेदांत विचारानें अक्रियत्व येते ह्मणजे आलस वगैरे दुर्गुण वाढतात असा कलो वेदांत्यावर जो आरोप आहे- व तो कांहींसा खरा ही आहे- त्याविचार सरणीस इष्ट असें वळण देण्याचा त्यांनीं प्रयत्न केला आहे. व अशाच तऱ्हेचें विवेचन हल्लींचें पिढीस पाहिजे आहे.

उपनिषदांत कित्येक श्लोक केवळ सूत्ररूप सिद्धांतपर असल्यामुळें तात्पर्यांत नाहीं तरी विवेचन पद्धतींत बराच मतभेद होण्याचा संभव असतो ईशोपनिषदाच्या पहिल्याच श्लोकासंबधानें मुख्य मुख्य आचार्यांचे विवेचनांत भेद झाला आहे व तशाच रीतीनें प्रो० भानू यांनीं दिलेलें विवेचन सर्वांला पटेल असें नाहीं- त्यांनीं एकेका शद्धाचे स्पष्टीकरणार्थ वेगवेगळे अर्थ दिले आहेत, परंतु माझे मतें ते कित्येक ठिकाणीं एकच हेत्वर्थ न दाखवितां वेगवेगळीं मतें दाखवितात. पान १७८ स्पष्टिकरणांत ते ह्मणतात' विषया पासून जें सुख होतें त्या सुखाकरितां विषयांचा उपभोग घ्यावयाचा नाहीं; तर त्या ठिकाणीं ईश्वर आहे अशी भावना धरून मात्र विषयाचें सेवन करावयाचें- या विवेचनांतील पूर्वभाग विचारास पटतो. अन्नादिकांचें सेवन तें नुसतें गोड लागतें ह्मणून नसून त्याची शरिर पोषणार्थ अवश्यकता आहे ह्मणून करावयाचें- परंतु विषय चे ठिकाणीं ईश्वर आहे ह्मणून विषयाचें सेवन करावें हें ह्मणणें विचारास पटण्यासारखें नाहीं ' ते न त्यक्तेन भुंजीथा त्यानें- ईश्वरानें आपणास दिले आहे अर्थात जीवांस जे सहज प्राप्त असेल त्याचाच त्यानें उपभोग घ्यावा. दुसऱ्याची वस्तु अपहार करण्याची इच्छा करू नये. येवढाच त्याचा अर्थ होतो. सर्व स्थावर जंगम वस्तुचे आस्तित्वास अधिष्ठान ईशसत्ता आहे. त्याच सत्तेस अथवा नियमास अनुसरून जंतूचें वर्तन पाहिजे येवढाच- सिद्धांत प्रथम श्लोकांत सांगितला आहे. सर्व वस्तूंत ईश्वर आहे ह्मणून विषय सेवन करावें, असें ह्मणण्या पेक्षा आपलें अस्तित्व, आपला सर्व व्यवहार हा आपला नियंता व पालक असा जो परमेश्वर त्याचे करितां आहे ह्मणून विषय सेवन करून तत् तत् इंद्रियांचें त्याचे सेवेकरितां संरक्षण केलें पाहिजे, याउद्देशानें विषय सेवन करावें असें ह्मटलें असतां ठीक होईल.

दुसऱ्या श्लोकाचें महत्व विशेषें करून आह्मा नैष्कर्मवादी हिंदु लोकास फार आहे. जगत मिथ्या आहे, प्रपंच दुःखरूप आहे, वगैरे मोठे मोठे सिद्धांताचा उच्चार करून आयते पिठावर रेघोट्या ओढून स्वस्थ बसणारे हरीचे लाल आमचे आर्यावर्तीत लाखो आहेत. त्यांचे डोळ्यांत हें श्रुत्या ज्ञानरूप अंजन चांगलें झोंबल्या शिवाय राहणार नाहीं. प्रोफेसर भानू यांचे गोडशद्ध नित्य पठण करण्या सारखे आहेत.- ' जों पर्यंत आपला आयुर्दाय आहे, तों पर्यंत आपण विहित कर्म अवश्य केलें पाहिजे. कर्माचें ठिकाणीं अभिमान नाहीं. आणि कर्मफलावर आसक्ति नाहीं अशाच स्वरूपाचें आपलें विहत कर्म असलें पाहिजे.

हा उपदेश आह्मी बऱ्याच शतकापासून विसरल्यामुळें आह्मी मानवी प्रगतीचे मागें पडलों आहोत.

या श्लोकाचें पुढील विवरण फार गोड आहे. परंतु पुढें प्रो० भानू यांनीं पंचवीस अक्षरी मंत्र ह्मणून दिला आहे कीं माझ्या कर्माचे फल मला मिळालें पाहिजे, ह्मणजे मला सुख होईल.

यांत माझे मतें पंचरा अक्षरी मंत्र हा स्वाभाविक अतएव अंतः अथवा ईश प्रेरणेचा आहे व प्रवृत्ति मार्गांत त्याची अवश्यकता आहे. निवृत्ति मार्गांत कदाचित त्या मंत्रापैकीं 'माझ्या' व 'मला' या शद्धाची अवश्यकता राहणार नाहीं. फलावर लक्ष्य नसेल तर जगांतील व्यवहार सुरळीत चालणार नाहींत. सर्व गोंधळ मानेल. मुंबईस जाणाऱ्यास मुंबईचेंच टिकीट काढलें पाहिजे कलकत्त्याचें काढून मुंबईस जाणे होणार नाहीं. ध्येय पुढें ठेऊन जीव यात्रा सुरू असली पाहिजे.

ही गोष्ट खरी आहे कीं ध्येय सदेदीत एकच राहणार नाहीं. सिता शुद्धी करितां हनुमान समुद्रोलंघन करून जात असतां त्यास मैनाक पर्वतानें थोडी विश्रांति घेण्यास विनंति केली, तेव्हां हनुमंतानें उत्तर दिलें आहे 'राम काज किये विना नहीं मुजे विश्राम' हनुमंताचें सर्व लक्ष सीता शुद्धीवर होतें, व तदनुकूल जेवढ्या गोष्टी होत्या तेवढ्याचेंच अवलंबन करणें हें त्याचें कर्तव्य होतें. हीच प्रत्येक जीवाची कल्पना पाहिजे. परमेश्वराचे आपण सेवक आहोत, आपणास जें कांहीं करावयाचे तें त्याचें करितां करावयाचें ही दृढ बुद्धी असली ह्मणजे कर्मकर्ता जीव सुख दुःखाचा भागिदार न होतां कर्मबद्ध होणार नाहीं. कर्मफला कडे लक्ष ठेऊ नका हें ह्मणणें सयुक्तिक दिसत नाहीं. मूर्त अथवा अमूर्त फलावर दृष्टि असल्या वाचून कर्म होणेच शक्य नाहीं. कर्म फलावर स्वार्थ बुद्धीनें लक्ष ठेवणें कमी पणाचें असेल, परंतु जेथे समाजाचें, राष्ट्राचें अथवा मानव जातीचें सुख साधावयाचें आहे तेथें त्या कर्मास सकाम कर्म कोण ह्मणेल "जीवाच्या हातांत कर्तृत्वाचा भाग आतिशय अल्प आहे अशी आर्य शास्त्राची विचार सरणी आहे" असे प्रो० भानू लिहितात ही गोष्ट सर्वैव खरी आहे. परंतु जो अल्पभाग आहे तो महत्‌भया पासून तारणारा आहे. 'उत्पन्न झालेल्या वासनें प्रमाणें कर्म करण्याची ऊर्मि स्वीकारणें किंवा न स्विकारणें' येवढाच स्वातंत्र्याचा जो भाग मनुष्याच्या कडे आहे तोच सर्व पुरुषार्थाचें कारण आहे. यांतच त्याचे प्रगतीचें बीज आहे. जसजसा मनुष्य उच्च भूमिकेवर जाईल. तसतसें हें व्यक्ति स्वांतत्र्य त्याचे ठिकाणीं ज्यास्त ज्यास्त दिसून येईल. आत्म ज्ञान जसजसें वाढत जाईल, तसतसें जीवाचें शुभवासना स्विकाराचें स्वातंत्र्य ज्यास्त वाढेल' यांत तर मुळीच संशय नाहीं. आत्म ज्ञान झाल्यानें आपला अधिकार समजला जातो व तदनुसार कर्म घडतें उत्तम सारथी ज्या प्रमाणें वागदोर आपले हातीं घेऊन घोड्यास इच्छित मार्गानें घेऊन जातो, त्या प्रमाणें 'आत्म ज्ञानी' पुरुष मनोरूप वारूस आपले स्वाधीन ठेवितो, तो स्वातंत्र्याचें पूर्ण साम्राज्य भोगतो. याच स्थितिचा परवाधी तिलाच जीवन्मुक्ति सौख्य असें ह्मणतात. 'अहं आत्मा न चान्योस्मि' अशी जीवाचे ठिकाणीं उत्पन्न होणारी जी स्फूर्ति तीच ज्ञानाची परमावधी आहे. स्वरुपास ओळखून तसेच परमेश्वराचा व आपला संबंध पूर्ण पणें ओळखून 'मी कर्ता' ह्मटल्यानें क्षुद्र अभिमान बाळगल्याचा दोष त्या पुरुषावर खाचित येणार नाहीं.

देहादिकांचा अभिमान टाकण्याची खटपट पाहिल्यापासूनच केली पाहिजे' परंतु हा त्याग सुलभ नाहीं. 'शास्त्र कारानीं देहाभिमान सुटावा ह्मणून नित्यकर्में लाविली आहेत' हें सर्वथैव खरें असेल असें वाटत नाहीं. नित्य पाटी भर बाणांची व शाळिग्रामांची पूजा करणाऱ्याचा देहाभिमान सुटतो किंवा वाढतो हा मोठा प्रश्न आहे. बहुतेक सामान्य जनाची बुद्धि पाषाणावरच असते व प्रोफेसर यानीं ह्मटल्या प्रमाणें' ज्यावस्तुचे आ एकाग्र चिंतन करितो तीचवस्तु अ होतो या सिद्धांता प्रमाणें वर सां त्या पूजकास पाषाणत्व आल्यास नाहीं. मला वाटते या जुलमी कवाय पेक्षां मुलास समजू लागताच त्यास पंचीकरण समजून देण्याचा प्रयत्न केल्यास तें बरें होईल. ही कल्पना एकदम लोकास पटणार नाहीं परंतु विचारांती तिचें महत्व समजून येईल.

क्षुद्र अभिमान, व देहादिकाशी तदात्म्यता झाल्यानें अंतःकरण मलीन होत जाते, परंतु इंद्रियांचा मी चालक आहे व मजला त्या परमेश्वराचे सृष्टिंत माझे कर्तव्य करणे आहे हा दृढ निश्चय असल्यास अंतःकरण शुद्ध होऊन मुक्ति सौख्याचा लाभ होणे कठीण नाहीं

चिंतामण हरी मराठे.

ries and engine
d width of
heels of
d engine
h it is in-
follow, and
be tra-
names of
and
re.

(11) The o urrence of such break-down shall be reported at once by the owner's agent to the Secretary.

(111) Crowbars or other implements likely to damage the road surface shall not be used to facilitate transport.

6. Before drawing up an agreement in the attached form, the Secretary shall ...that the bridges on the

No.	Weight.	Width of tyre	Diameter Distance of wheels between axles.

along the following roads in charge of the Municipality.

Name of road	Mile from	to

वऱ्हाडसमाचार

श्रावण वद्य २ शके १८३५ प्रमादी

गृहशिक्षण.

स [illegible] र्मामाजिक व्याधींवर रामबाण उपाय ह्मणजे [illegible] क्षण हा एक आहे अशी सध्याच्या मनूं [illegible] सर्वांची खात्री झाली असल्यामुळें या शिक्षणाचें एक मुख्य अंग जें गृहशिक्षण त्याचा विचार करण्याचें आज आह्मीं योजिलें आहे. वस्तुतः शिक्षणाला प्रारंभ मूल जन्मल्या बरोबरच होत असतो. तेव्हांपासून तो मुलगा शाळेंत जाऊं लागेपर्यंत त्याच्या शिक्षणाबद्दलची सारी जबाबदारी त्याच्या आईबापावर असते. यावेळीं त्याला ज्या संवयी लागतात. त्या बहुधा त्याच्या हाडीं मासीं खिळून जातात; त्याचें शील बनण्याची व स्वभाव आणि मनोवृत्ति यांच्या रचनेची हीच वेळ असते. ह्मणजे शिक्षणाचा मुख्य भाग याचवेळीं त्याला प्राप्त होत असतो. याचवेळीं [illegible] width of शिक्षणही त्याला घरच्या घरी one side, shall, at nig... केवळ carry 2 head lights पुस्तकी विद्या प्राप्त हो... शिक्षण क्वचितच होतें. पण आश्चर्याची गोष्ट ही आहे कीं या गृहशिक्षणाला सध्या कोणी किंमत देत नाहीं. सगळें महत्त्व प्राप्त झालें आहे तें शाळेंतल्या शिक्षणाला व पुस्तकी विद्येला. शिक्षण विषयक गोष्टींचा विचार करणाऱ्या एज्युकेशन कमिशनानेंही गृहशिक्षणाचा कधीं विचार केला नाहीं, मग इतरांची काय कथा ?

मुलांपेक्षांही मुलींच्या संबंधांत गृह शिक्षण अधिक महत्त्वाचें आहे. कारण कीं मुलाला लहानपणीं जरी गृहशिक्षण मिळालें नाहीं, तरी पुढें कॉलेजांतल्या शिक्षणानें ह्मणा, विचारी पुरुषांच्या संगतीनें ह्मणा, किंवा उत्तमोत्तम ग्रंथाच्या परिशीलनानें ह्मणा, त्याला आपलें शील बनविण्याला, व ढीनें किंवा अनुकरणानें प... लग्न होऊन मुली एकदां सासरी गेल्या ह्मणजे त्यांचें लिहिणें वाचणें थांबतें; त्यांना विवक्षित मंडळीचा तेवढाच व तोही कांहीं मर्यादेपर्यंत समागम घडतो, घरगुती कामांमुळें ग्रंथवाचनाला फुरसत मिळत नाहीं; विचारशक्तिही परिणत झालेली नसते, आणि अनुकरणीय अशीं उदाहरणें ही त्यांच्या डोळ्यासमोर फारशीं नसतात. अशा मुलींचा संसार पुढें नमुनेदार व आनंदाचा झाला नाहीं तर त्यांत काय नवल आहे ? सध्याच्या पाश्चात्य शिक्षणपद्धतीनें इतर कांहीं बाबतींत आमचा फायदा झाला असला तरी मुलींच्या शिक्षणाचे बाबतींत पाश्चात्य पद्धति अत्यंत हानिकारक झाली आहे हें विचाराअंतीं कोणालाही सहज दिसून येईल. पूर्वींच्या काळीं मुलींना घरीं लग्नापूर्वीं आईकडून व लग्न झाल्यानंतर सासूकडून लिहिण्यावाचण्याचें शिक्षण जरी मिळालें नाहीं, तरी स्त्रियांनीं कसें मर्यादेनें वागावें, गृहकृत्यें कशीं दक्षतेनें करावीं, संसारांत [illegible] येणारे अडचणीचे प्रसंग धैर्यानें व नेटानें ईश्वरावर श्रद्धा ठेवून कसे पार पडावे, मुलांचें संगोपन कसें करावें, दैवानें मीठ भाकरी मिळेल तींत संतोषानें कसें राहावें, इ० गोष्टींचें शिक्षण मिळत असे, तें आतां कोठें मिळतें? हल्लींच्या आयांनाच तशा प्रकारचें शिक्षण मिळालें नाहीं तर त्या पुढें मुलींना कोठून देणार? अतांच्या मुलींचा चवचालपणा, व्यवहारज्ञानाचा अभाव, शारीरिक व मानसिक दुर्बलता, वगैरे गोष्टीं हीं गृह शिक्षणाच्या अभावाचीं फळें नाहींत काय! इंग्रेजी राज्य कर्त्यांच्या सहवासानें पाश्चात्य शिक्षण पद्धतीशीं आमचा परिचय झाला आहे, तसा इंग्रज लोकांना आमच्या प्राच्य पद्धतीचेंही ज्ञान झालें आहे. या परस्पर संघर्षाचा परिणाम आह्मांस हानिकारक व इंग्रजांस Gazette Notification आहे ही गोष्ट सर टॉमस No: 864 dated दरदर्शी are closed ... मुत्सद्यांनीं निर and no permission will be transport of heavy loads ... हे, व हल्लींही डॉ० ...ied in ordinary कित्येक इंग्रज आमच्या जुन्या घराण्यांचे पूर्ण माहितगार आहेत ते मुद्दां आमच्या जुन्या गृहशिक्षणपद्धतीची प्रशंसाच करीत असतात. गेल्या महिन्यांत लंदन येथें रॉयल एशियाटिक सोसायटीच्या एका सभेंपुढें यांनीं सांगितलें कीं पूर्वींच्या सास्वांचें नांव कित्येकांनीं बदू केलें असलें तरी त्यांच्या कडून मिळणाऱ्या शिक्षणामुळें जशा सुविनीत व संसारदक्ष, नीतीमान आणि धार्मीक गृहिणी तयार होत असत तशा हल्लींच्या पाश्चात्य पद्धतीच्या शिक्षणानें होत नाहींत. पूर्वींच्या जून्या बायका शरीरानें काटक, व्यवहारदक्ष, करारी, आणि मना-

ज्या आईबापांचा ... कोणाची नाहीं?) त्यांनीं निर्विकार दृष्टीनें शांतपणें विचार करावा अशी आमची प्रार्थना आहे.

the
and
ount
from

आणखी एकदां तह?

लढाईच्या अगोदर तह कधीं कोणीं ऐकला आहे काय? पण तुर्को-बाल्कन युद्धाची मौज हीच आहे कीं तह होतो, आणि तहनाम्याची शाई वाळते न वाळते तों दोन्ही पक्ष लढाई सुरू करतात; जणूंकाय लढाई बंद ठेवावयाची नाहीं हें त्या तहनाम्यांतलें एक कलमच असतें. गेल्या आठवड्यांत बुखारेस्ट येथें तुर्को-बाल्कन युद्धांत झुंजणाऱ्या पक्षांत तह झाला, आणि त्याच्या बातमीच्या तारेतच रूटरनें दुसरी ही बातमी पाठविली कीं हा तह ह्मणजे नव्या लढाईची तयारीच आहे? अशा तहनाम्याची किंमत कोणाला कशी वाटावी? आणि मुत्सद्यांच्या शद्बांवर भरंवसा तरी कसा बसावा? लढाई सुरू होतांच इंग्लंड, जर्मनी फ्रान्स वगैरे युरोपियन राष्ट्रांनीं असें जाहिर केलें होतें कीं तह करण्याचा प्रसंग आला तर युद्ध सुरू होण्यापूर्वींची स्थिति आह्मी प्रस्थापित करूं. पुढें युद्धांत तुर्कांचा पराभव झाला, तेव्हा या जाहिर शद्बांचा त्या राष्ट्रांना विसर पडला, आणि तुर्कस्थानचे तुकडे तोडण्यास तींच राष्ट्रें तयार झालीं. आतां युद्धाचा दुसरा हप्ता संपण्याचे सुमारास तुर्कांनीं सरशी करून आड्रियानोपल घेतलें. बाल्कन संघाला जिंकलेला मुलुख आपल्या हातीं ठेवण्याचा जेवढा हक्क आहे, तेवढा तुर्कांनाही आड्रियानोपल हस्तगत ठेवण्याचा असला पाहिजे ही न्यायाची गोष्ट आहे. पण युरोपियन न्याय कांहीं वेगळा दिसतो. तुर्कांनीं आड्रियानोपल सोडून द्यावें असें त्यांच्यामागें आतां युरोपियन राष्ट्रांचें टुमणें लागलें आहे. जेथें उघड उघड असा पक्षपात होत आहे, तेथे तुर्क आणि बाल्कन संघ यांच्यांतला वैराग्नि युरोपियन राष्ट्रांच्या मध्यस्थीनें शांत होण्याचा यत्‌किंचित्‌ही संभव न दिसावा यांत आश्चर्य नाहीं. तुर्की लोकांनीं युद्धांत क्रूरपणाचीं कृत्यें केलीं किंवा दुसरें कांहीं अधर्माचरण केलें ह्मणून गंभीरपणानें सांगणारे मुत्सद्दी त्यांनीं आड्रियानोपल हातीं आलेलें सोडावें असें ह्मणण्यास कोणता शास्त्रार्थ पुढें करतात तें पाहणें आहे. युद्धाचे किंवा शांततेचे शास्त्रार्थ सगळे तुर्कांकरितां, आणि स्वेच्छाचार हा युरोपियन लोकांसाठीं अशी वाटणी युरोपियन राष्ट्रें करीत आहेत तो कशाच्या आधारावर? 'मतलबासिंधू' ह्याच आधारावर ना!

NOTICE

It is hereby published for general information that the Municipal Committee, Akola, have, at their Special General Committee's meeting held on 19th July 1913' proposed to adopt the following draft rules under Section 116 (1) (j) of the Berar Municipal Law transport of heavy loads on the Municipal roads. Persons interested should submit their objections or suggestions, if any, to the rules in writing to the undersigned, within one month from the date of the publication of this notice, after which the draft will be finally considered and submitted to the higher authorities for sanction.

W. G. Slaney
Chairman,
Municipal Committee
Akola

24th July 1913.

Rules regarding the transport of heavy loads on muncipal roads.

It is hereby notified that roads maintained by the Akola Municipality are not intended for traffic other than vehicles on springs and the ordinary carts of the country drawn by not more than 4 bullocks. Heavy machinery and plant, which can not be carried in ordinary country carts or in vehicles drawn by not more than 4 bullocks, may not be transported along such roads except under a written agreement accepted by the Municipal Committee, and framed in accordance with the following rules and in the form attached. In the case of a regular service of mechanical transport being sanctioned along any specified route, a special license will be issued by the Municipality subject generally to the provisions contained in these rules, such modifications only being provided for as may be required to meet the special circumstances of each case.

2. Any person found transporting, or attempting to transport, heavy machinery or plant, as specified above, along a municipal road without having entered into an agreement or obtained a license as aforesaid, shall be deemed to have trespassed on the said road, and shall be proceeded against according to law:—

RULES.

1. The form of agreement attached hereto is to be signed in all cases in which it is desired to transport heavy machinery or plant which can not be carried in a country cart, or two country carts latched together, or in vehicles drawn by not more than 4 bullocks, along any road in charge of the Municipality.

2. Application to be permitted to transport such load will ordinarily be made to the Secretary, Municipal Committee not less than 8 days prior to the date on which the journey is to be commenced. In exceptional cases, the Secretary may accept less than 8 days notice, provided the notice given is sufficient to allow of his taking action in accordance with the provisions of Rule 6 below.

Such application will contain the following information—

(1) Weight of load which it is proposed to carry (taken from railway receipt, if possible, and certified as such.)
(II) Weight of lorry or other conveyance used to carry the load.
(111) Weight of engine (if any) which it is intended to use for the haulage of the above load.
(1V) Number of wheels on lorries and engine (if any).
(V) Diameter and width of tread of wheels of lorries and engine (if any)
(VI.) Route which it is intended to follow, and distance to be traversed, giving names of starting place and destination.
(V11) Date of departure.
(V111) Name and adress of responsible agent who will accompany the transport.
(1X) Precautionary arrangement to be adopted to prevent accidents on sharp curves or gradients.

3. The following dimensions and loads are laid down as the limits to be observed:—

(1) The maximum load on any one vehicle, including the weight of the vehicle itself, shall not exceed 16 tons.
(11) The diameter of wheels shall not be less than 18 inches.
(111) The distance between axles of lorries carrying weights in excess of 8 tons shall not be less than 10 feet.
(1V) Under no circumstances, shall the weight carried exceed one third ton per inch of width of tyre or the total weight on one axle exceed 11 tons.

4. The following rules shall be observed as to rate of progress, precautions to be taken at night, and times at which vehicles may be in motion .:—

(1) The rate of haulage shall not exceed 4 miles per hour.
(11) The rate of progress of vehicles shall, on the average, be not less than 10 miles a day.
(111) Vehicles shall, at night be drawn well to one side of the road. so as to leave at least half the road-way open for other traffic.
(1V) All vehicles drawn up on the formation width of the road at one side, shall, at night carry 2 head lights and 2 tail lights.
(V) No vehicle shall travel between sunset and sunrise, except with the special permission of the committee, which will only be given in special cases of emergency.
(V1) A chawkider shall remain in charge of vehicles drawn up on the side of the road between sunset and sunrise.

5. The following instruction shall be observed in case of a break-down:—

(1) Should a break-down occur, the owner shall be responsible for clearing his vehicles, &c, off the road within 24 hours of its occurrence.
(11) The occurrence of such break-down shall be reported at once by the owner's agent to the Secretary.
(111) Crowbars or other implements likely to damage the road surface shall not be used to facilitate transport.

6. Before drawing up an agreement in the attached form, the Secretary shall satisfy himself that the bridges on the roads to be traversed are capable of carrying the load which it is intended to transport, and shall give intimation to the applicant, forbidding the use of such bridges as are, in his opinion, unsafe and are not to be used. This does not, however relieve the Municipality in any way responsible for any damage which may occur to the applicant's conveyances, engines, plant, machinery or staff due to his taking them over bridges not specified as unsafe.

The applicant shall himself, at his own expense, make side tracks when necessary owing to the bridges not being considered capable of carrying the load which he wishes to transport. The applicant will be responsible for immediately restoring to its original state any portion of the roadway or land within the road limits, which may have been disturbed in the course of transport.

7. The applicant shall make a deposit, the amount of which will be fixed by the Vice Chairman, but which will not ordinariry exceed Rs 20/ per mile of road traversed. From this deposit all sums due under the agreement willbe deducted and the balance will be returned when the transport is completed. Should the deposit be insufficient to meet the cost of repairing such damage, as may be done to the roadway or any work in connection with it, the applicant will pay such sum as may be required in excess, within 10 days of receipt of application from the Secretary. Appeal in matters pertaining to the agreement is permitted to the deputy Commissioner, but the orders of that officer must be accepted as final, and no further appeal will be allowed.

8. Should the applicant give information under Rule 2/ which; in the opinion of the Secretary, is incorrect, he shall render himself liable to the forefeiture of the whole of his deposit. Appeal in such cases will lie to the Deputy commissioner.

R. M. Gupte
Vice Chairman

Note:— Roads mentioned in C. P. Gazatte Notification No: 864 dated 25-5-08 are closed for heavy traffic and no permission will be granted for the transport of heavy loads which cannot be carried in ordinary country carts or in vehicles drawn by not more than 4 Bullocks.

An agreement made this ——— day of ——— by ——— in favour of the Secretary, Muncipal Committee of Akola

I ——————— resident of ——————— am hereby permitted to transport the following loads:—

No*	weight
———	
———	
———	

in the below mentioned lorries :—

No,	Weight.	Width of tyre	Diameter Distance of wheel between axles.
			———
			———

along the following roads in charge of the Municipality.

Name of road	Mile from	to
———		
———		
———		

I hereby undertake to abide by the rules attached to the agreement, and I deposit Rs , from which amount such recoveries as may become due from me may be made by the Secretary of the Akola Municipality. In the event of such recovery being in excess of the amount deposited, I agree to make payment of such excess to the Secretary within 10 days of receipt of notice from him of the amount due.

I hereby absolve the Munleipality from all responsiblity for any loss which I may incur due to bridges, culverts or causeways other than those mentioned below, proving insufficiently strong to carry the loads which I am permitted to transport. I undertake not to make use of the following bridges, &c, which are stated by the Secretary to be unsafe for the loads which I am permitted to transport.—

Mile	Furlong	Description of work.

Any money falling due under this agreement shall, if not paid, be recoverable in the same manner as an arrear of land revenue under the Berar Land Revenue Code.

Date. Signed ——————— Applicant
Date ——————— Witness.
——————— Witness.
Signed.
Date ——————— Municipal Secy:

*Numbers must correspond i. e. numbers against weights must be those of the lorries in which the articles are transported.

Chairman
Municipal Committee.
Akola.

No No. 24

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी			१००।
सोनें			२४८≡।
चांदी			७८
जवारी नवी	८०	ते	८९
गहुं काठे	१०८		१०९
गहुं बनशी	११९		१२९
जवस	१२६		१२८
तेल	८॥		९
सरकी			११॥≡
तीळ	८।=		८॥=
कापुस	९७		९८
रुई आकोला जीन			७८

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

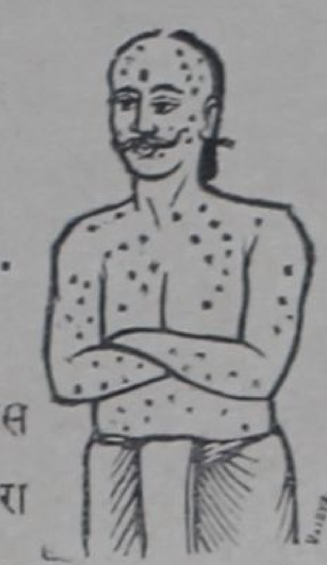

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा हे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार खाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत प्रत्येक बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० ११ ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दीस मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सॅंडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांध्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सॅंडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे ॲनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकेटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० १२

नोटीस

विद्यमान मुनसफ सा० कोर्ट मलकापुर.

दि० मु० नंबर ४२८/१२

वादी

गणेशलाल हीरालाल कलाल रा० वसाडी २ नामदारखा वा॥ अकबरखा मुसलमान वसाडी बु॥० ३ गणुसा वा॥ रामजीसा रा० वसाडी बु॥ ४ केशव चंद्रभान वसाडी बु. ता० मलकापूर

प्रतिवादी

...बाजी वा॥ आंबुजी माळी रा० मौजे ... बु॥ २ तुकाराम वा॥ बापु पाटील वडाळी ता॥ मलकापुर ३ राजमहमद वा॥ ...यासीन मयत वारीस मुलें १. पयारमद ...याकुबमहमद ३ मुनफ पैकीं मुनफ अ० क० भाऊ पयारमद रा० कोळब तालुके ...पुर

दावा रुपये

वसाडी बुजरुख येथील सेत सर्वे नंबर ... हा वसाडी येथील लोकांचे समाइक ...चा असून गावचराई कारितां आहे ठरवून घेण्याकारितां व सदर्हू सेताचा ... मिळण्याकारितां दावा.

१ वरील वादी नंबर १ ते ४ रा० वसाडी बुजरुख ता॥ मलकापुर ह्यांनीं वरील नंबरचा मुकदमा प्रतिवादी १ ते ९ यजवर केला असून सदर्हू दाव्यांत वसाडी येथील सेत सर्वे नंबर ९६ हा वसाडी येथील लोकांचे समाइक मालकीचा असुन गांवचराई कारितां आहे. असें ठरवून घेण्याबद्दल व सदर्हू सेताचा ताबा मिळण्याबद्दल वादी नंबर १ ते ४ ह्यानीं दावा आणिला आहे.

२ सदर्हू दावा वादी १ ते ४ ह्यांनीं वसाडी येथील रहीवाशातर्फे आणिला असून सी० प्रो० आ० १ रुल ८ प्रमाणें. रहीवाशातर्फे चालविण्याची परवानगी मागितली आहे तर वसाडी बुजरुख येथील सर्व रहीवाशांस कळविण्यांत येतें कीं सदर्हू दाव्याची तारीख २७।८।१३ इ० ची नेमली असून ज्या कोणांस हरकत वगैरे करावयाची असेल त्यांनीं वरील तारखेस आमचे कोर्टांत येऊन दाखल करावें आज तारीख १८ माहे जुलै सन १९१३ इ० रोजीं आमच्या सहीनिशी व कोर्टाचे शिक्यानिशी दिली.

G. K. Agarwala
मुनसफ मलकापुर
पश्चिम वऱ्हाड

नो० नं० १३

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सतेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानसिक श्रम करण्यात उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरे होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषांच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली ... रुची व इंद्रियांची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही प्रकृतीच्या रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळ्यांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयासानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध भाषेंत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी
वनस्पती वैद्यराज
फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १४

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANY Limited

ESTABLISHED IN 1874.
R. Paterson, Brown, Manager,
HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES
IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No. No 15

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख २५ माहे आगष्ट सन १९१३ इ० [अंक ३३

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ ...

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर ...

शास्त्रोक्त वशीकरणयंत्र

इसे सीधी भुजामें बांधकर जिस किसी स्त्रीपुरुषसे प्रीति करोगे तो वही आपके वशमें होगा दक्षिणा ।॥। पैकींग डा० म०

... दण्याइतक

साळीना काम मजजवळ मुळीच नाहीं. आह्मी दाव भाऊ घरचे धावणारे असल्यानें आह्मास दुसरा मनुष्य ठेवण्याचें प्रयोजन नसतें. तरी पुनः दुसऱ्यानें २०० रुपये मिळावे ह्मणन कोणाच्या सल्लयानें तुह्मी ही नेटिस दिली आहे. तुह्मी माझे बहिणीची फारकती पंचा समक्ष दिल्यानें तींत शंकाच राहिली नाहीं. पंरतु तुह्मी खोटी कामें उपस्थित करून आह्मास विनाकरण त्रास देऊं नये या करितां ही नेटिस दिली आहे. पुनः अशा खोट्या नोटीसी द्याल तर कोर्ट मार्फत योग्य बंदोबस्त केला जाईल कळावे तारीख १२-८-१९१३

सहिची निशानी आंगठा

इश्वाजी वा॥ येडाजी बढे कुणबी

रा० बिरवाडा यांचा खुद्द

नो० न० १६

नोटीस

नोटीस बेशमी १ कृष्णाजी वा॥ माहदाजी व २ रावजी वा॥ चिमणाजी नागरीक रा० मौजे मोळी प्र० व ता० मेहकर जि० बुलडाणें यांस —

खालीं सही करणार रा० मौजे मोळी प्र० व ता० मेहकर जि० बुलडाणें नोटीस देते कीं मी तुह्मास त्या० संपति वा॥ गणपती पालन करणार य नात्यानें ता० २०-१०-१० इ रोजीं कुलमु पत्र लिहून देऊन ते मेहकर सबरजिष्टर यांचे कचेरींत बुक नं. ४ भाग १४ आ० नं. २० सन १९१० यास नोंदून दिलें आहे तें कुलमु० पत्र आज तारखे पासून रद्द केलें आहे. करितां यापुढें सदरील मुखत्यार पत्रावरून कोणतेंही काम करूं ये केल्यास मजला कबुल नाहीं. व मी जबाबदार नाहीं तें रद्द केलें आहे. ता० ९-८-१३ इ.

सही

नी० संपाति वा॥ गणपती अ० पा

मा० सोनाई मर्द गणपती

ईची नि०

नो० नं० १७

नोटीस

नोटीस बेशमी सखाराम वा॥ पुंजाजी ढोहोर राहणार कुरणखेड ता० आकोट यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी मागें तुह्मास तारीख

...

... फारकत समजून मी दुसरा गंधर्वाचा नवरा करीन. मग तुमचा मजवर कोणतेच प्रकारचा नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं. मला येथें राहण्यास सरासरीं ६ वर्षें झालीं आहेत. मी मोलमजुरी करून पोट भरलें. ती मजुरी मला पुरली नाहीं सबब माझ्यावर ३०० रुपये कर्ज झालें आहे, तें कर्ज देऊन आपण मला आठ दिवसाचे आंत घेऊन जाणें. आपण नोटीस मिळा. यापासून आठ दिवसाचे आंत माझ्यावर असलेलें सावकाराचें ३०० रुपये कर्ज देऊन मला घेऊन जाणार नाहीं तर मी दुसरा नवरा करीन. मग तुह्मी फिर्याद केल्यास ती फिर्याद बातल समजली जाईल. कळावें

सही

टुकडी मर्द सखाराम डोहर रा०

दहिहंडा ता० आकोट नि०

नो० नं० १८ आंगठा

नोटीस

नोटीस बेशमी जानकी मर्द गोविंदा दांदडे मुक्काम नेर ता०अकोट हल्लीं मुक्काम देवरी ता० आकोट ईसः—

नोटीस देणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुझी नोटीस ता० २३ माहे जुलै सन १९१३ ची पावली. त्यांत तूं जो मजकूर लिहीला तो सर्व खोटा आहे. मी पुरुषांत आहो किंवा नाहीं ही प्रत्यक्ष प्रचीती तुजलाच आहे. तूं नेरच्या मुसलमानाचे व त्याचा जावाई कुटाशेवाल्याचें फंदानें माझे घरातून गेलीस हें त्वां ठीक केलें नाहीं. उभय कुळांस बट्टा लाविला आहे. आतां तूं जरी आलीस तरी मी तुजला पोसण्यास तयार आहो. तर ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसाचें आंत माझे घरीं यावें. नाहींपेक्षां माझे घरचें डागीने सोन्याचांदीचें मिळून ४०० चारशेंपर्यंत व लग्नाचा खर्च ३०० तीनशेंपर्यंत एकूण रुपये ७०० शें लग्नास लागलें तो सर्व खर्च द्यावा. नाहींपेक्षां माझे घरीं नांदण्यास यावे. मी पोसण्यास तयार आहों. ही नोटीस ता० ७।८।१३ इ ०.

सही

गोविंदा नारायण दांदडे

मु ० कुटासा

नो० नं० १९ नि ० आंगठा

मळगी तुमचे ... उडतें आहे. कारण हे मनी समजा. आतां आमचें ह्मणणें येणें प्रमाणें आहे.

१ प्रथमतः रुपये हजार जवारी खंडी अकरा ते रुपये ३२९ व जनीचे नसून आमचे कुटुंबाजवळून नेके. रुपये ३१८ व घरांतील जिनगी अजमास रुपये पांचशे व जमिनीचे स्वामित्व रुपये चवदाशे शिवाय व्याज हीं सर्व रक्कम सरकारी ब्यांकेंत टाकावी व पावती पाठवावी.

२ तिचे बापाची जमीन तिचे नांवें आहे ती पंच मार्फत लावावी.

३ त्या मुलीस आमचे येथें पोहोचती करावी. तुमचे पुतण्याला औषधोपचार करून सुधरल्यास घेऊन जावे.

त्या इस्टेटीची ती आधिकारी आहे तुह्मी आह्मी कोणी नाहीं आबाल आणि अज्ञानाचे इस्टेट अफरातफर करणें हा गुन्हा होतो तिचें पालन कर्त्याची संमति तुह्मी घेतली नाहीं.

४ तुमचे काय ह्मणणें असेल तें लेखी स्पष्ट उत्तर पाठवावें ही नोटीस अमान्य केल्यास तुमचेवर जशी फिर्याद करतां येईल तशी करण्यांत येईल.

तिचे पैशाची आह्मास गरज नसून मात्र तिला त्रास किंवा बेइज्जत किंवा जिवास धोका होऊं नये.

व आत्मारामनें उद्गार काढले कीं इला कांहीं धोका झाल्यास मीच खातेदार व मालक मीच आहे असें ह्मटल्यावरून खास आह्मास वाईट ठाऊक झालें.

आतां तुह्मी सूज्ञ आहां लेकलेकी सर्वांनांच असतात आतां लगडी खरी परंतु सिवीचे आंत चरत नाहीं ती मुलगी आमचे येथें आल्याखेरीज आमचे मनाची स्थिरता होत नाहीं कारण ती प्रत्यक्ष धर्माची आमची कन्या आहे तिला कोणी नाहीं ह्मणून आह्मास पुढारी होणें भाग पडलें पुढें तंटा वाळवूं नये हें आमचें ह्मणणें आहे. दोन कामें यांतून एक लवकर करावें तें एक तर त्या मुलीस आमचे येथें पोहोचती करावी किंवा उत्तर पाठवावें याची मुदत आठ दिवसांची तुह्मास दिली आहे मुदतीनंतर आपणावर कोर्टांत जावें लागेल आपण फार बारकाईनें विचार करून आह्मास कोर्टाची पायरी चढण्यास लावावी. कळावें ता० १६-७-१३ इ० सही

जयराम माधोजी खलोकार राहणार

नो० नं० २० वडी द० खुद्द

... पार्वतीर्थे ठेऊन १ महिन्याचे आंत कर्ज देऊन मला घेऊन जावे. अ... तींत न झाल्यास हीच नोटीस ... समजून मी दुसरा घरठाव करीन मजवर तुमचा कोणतेंही प्रकारचा ... राहणार नाहीं कळावें. ता० १२-८-१...

सहीचा निशानी

दगडी मर्द सोनाजी

हल्लीं रा० कवठळ

धामणी ता. मंगरूळ इ...

साक्ष

१ नामू वा॥ माहदाजी दस्तूर

नो० नं० २१

नोटीस

निंबाजी वा॥ रामजी पाटील जात ... वस्ती मौजे किन्होळ प्रगणे रोहिण...

मलकापूर जिल्हा बुलडाणे यां...

मी खालीं सही करणार ... या नोटिसीनें कळविण्यांत येते ... तुमची लग्नाची बायको असून तुह्मी ... सुमारें ७।८ वर्षां पासून नांदवीत ... मजला घरांतून काढून दिल्यामुळें ... सून मी आपले भावाचे आश्र... लोकांचें कर्ज काढून उदरनिर्वाह ... असल्यामुळें मजला कर्ज रुपये ३... तें देण्याविषयीं व मजला घेऊन जा... तुह्मास बरेच वेळां ह्मटलें व ... परंतु त्याप्रमाणें तुह्मी कांहींच के... ह्मणून निरुपाय होऊन या नोटिस... वितें कीं तुह्मी ही नोटीस पावल्या दि... एक महिन्याचे आंत मजला झाले... देऊन आपलें घरीं घेऊन जावे ... नकेल्यास हीच फारकत समजून ... ठिकाणीं घरठाव करीन मग तुमच... कोणतेंच प्रकारचा नवरेपणाचा हक्... नाहीं व मुदतीनंतर तुमची कोणते... तक्रार ऐकिली जाणार नाहीं कळ... २४-७-१९१३

द० सखाराम सितारामस...

सही

लछी मर्द निंबाजी पाटी...

गवळी रा० मौजे ...

नि० खु० हातचे

साक्ष

हरखासिंह दलीपासिंह

...ांत नाहि... नो० नं० २२

सर्व

Regd. NO N. 150

केव्हा..

भेटावे ह्मणून ती नवस करीत असे व दानधर्म करीत असे. त्यांची व आपली नाना मुद्दाम भेट होऊं देत नाहींत असें तिच्या मनानें घेतलें होते. परंतु नानापुढें तिचें कांहीं चालत नसे ह्मणून ती गुपचूप असे. तिच्या दान धर्माला व नवसाला नानांला हवा तितका पैसा द्यावा लागत असे. नानांनीं पार्वती बाईची व तोतयाची भेट होऊं दिली नाहीं याचें कारण इतकेंच कीं हा तोतया पार्वती बाईला खरोखरच भाऊ वाटला तर काय अनर्थ करील? ह्मणून त्यांनीं त्याला रत्नागिरीच्या तुरुंगांत ठेविलें होतें. नाटकांत असें दाखविलें आहे कीं तोतयानें किल्यावरून उडी घेऊन जीव देण्याच्या प्रयत्नाचें मिष केलें. त्यामुळें किल्लेदाराला तोतया खरोखरच सदाशिवराव भाऊ आहे असें वाटून त्यानें त्याला बंधांतून मुक्त केलें. तेव्हां तोतया आणि त्याचे साथीदार यांच्या विषयीं पुष्कळ लोकांचें मन अनुकूल होऊन ते त्याच्या बंडांत साह्य झाले. आणि कोकणांतून बोरघाटाच्या मार्गानें पुण्यावर स्वारी करावयाला निघाले. सदाशिवरावभाऊंचा एक हुजऱ्या होता. तें पात्र जीवंत आहे अशी कल्पना करून त्याच्या करवी तोतयाचें कपट उघडें केलें आहे. राजश्री केळकरांनीं दुसरें एक पात्र कल्पिलें आहे. तें हें कीं तोतयाची पत्नी आपला पती कोणीकडे गेला याचा शोध करण्या करितां ती विरहाकूल होऊन आपल्या पतीचा शोध लावण्यास नाना मदत करितील अशा उद्देशानें ती पुण्यास आली. तिनें जी हकीकत सांगितली ती वरून नानांनीं तर्क केला कीं हिचा पती व तोतया एकच. पार्वतीबाईचा हा मोह दूर करण्याला ईश्वरानें हें साधन आपणाकडे पाठविलें असें त्यांना वाटलें. नानांनीं तिला पार्वतीबाईच्या तैनातीसच ठेविलें. व दोघीही समदुःखी असल्या कारणानें दोघांचीं मनें मिळाली आपल्या मनांत कांहीं कपट नाहीं. तोतया हा खरोखर कांहीं भाऊ नव्हे अशी पार्वतीबाईची खात्री करण्या करितां तिची नानांनीं गांठ घेतली. त्या भेटींत पार्वतीबाईच्या मानी स्वभावाचें उत्तम चित्र वठविलें आहे. तिनें आपणाकडे कमीपणा घेऊन नानांचा जो निषेध केला आहे तो फार हृदयंगम आहे.

तोतयाच्या बंडाचा पराभव हरीपंत फडक्यांनीं केला. त्याला पकडून पुण्यास आणिलें. नानांनीं त्याला पेशव्याच्या वाड्यांत ... आहे व यांत राजश्री नरसोपंताची कल्पकता विशेष दिसून आली आहे. पार्वतीबाईचें पतीप्रेम निस्सीम होतें पण वेडें होतें. त्यामुळें तिच्या भोंवती लबाड भिक्षुक, व लबाड दासी जमल्या. त्या वेळेला ही मंडळी तिला लुटीत असत. पण त्या भोळीला हें कांहीं समजत नसे. हलकीं पात्रें अर्थातच कल्पिलेलीं आहेत. पण त्यांच्या भाषणांत जो विनोद व कोट्या आहेत तो पेशवाईंतल्या काळाला उचित असेल किंवा नाहीं याबद्दल संशय आहे. या कोट्यांवरील छाया सध्यांच्या काळाची आहे. एकंदरींत नाटक चांगलें आहे. भाषा उच्च प्रतीची असून फार चांगली आहे. वाङ्मयामध्यें या नाटकानें चांगली भर पडली आहे. उत्तम नाटकांपैकीं हें एक आहे आणि महाराष्ट्र नाटकें पाहण्याची हौस लोकांची वाढत आहे अशा वेळीं असा ग्रंथ नाटककारांस लाभला आहे ही परम आनंदाची गोष्ट होय. या दृष्टीनें आह्मी राजश्री केळकर यांचें अभिनंदन करितों आणि त्यांच्या हातून अशाच प्रकारची मातृभाषेची उत्कृष्ट सेवा घडो असें इच्छितों. अशा ग्रंथानें ग्रंथकार, नाटककार व प्रेक्षक हे तिन्ही वर्ग पुनीत व आनंदित होतात हें विसरतां कामा नये. नवीन नाटककारांच्या पुढें हें बंड आह्मी आदर्शवत् किंवा कित्याप्रमाणें ठेवीत आहों.

वऱ्हाडसमाचार

श्रावण वद्य ८ शके १८३९ प्रमादी

यक्षिणीची कांडी

आमचे परमपूज्य' प्रिय व सन्मान्य बादशाहा यांच्या आगमनानें हिंदुस्थानचे राज्य कारभारांत विलक्षण परिवर्तन घडवून आणिलें. तेंच इष्टकार्य हिंदुस्थानचे अंडर सेक्रेटरी मि० मॅंटेग्यु यांच्या गतवर्षीच्या आगमनानें अंशतः तरी घडून येईल असें बजेट वरील त्यांच्या भाषणावरून ह्मणण्यास हरकत नाहीं बजेटासंबंधाचीं भाषणें ह्मणजे नुसती आंकडे मोडीचीं असत, त्यात राज्यकारभाराच्या सर्व सामान्य तत्वांचें दिग्दर्शन अस्थानीं होय या रूढ समजुतीला यंदाच्या मि० मॅंटेग्यु यांच्या भाषणानें हरताळ लाविला आहे. त्यांच्या ... अधिकार देण्यात येणार आहेत. यंदाच्या बजेटवरील भाषणांत 'सुधारणे'ला अग्रस्थान देण्यांत आलें आहे. इंडिया आफीसची सुधारणा करतांना हिंदी सभासदांना वक्का मिळेल अशी भिती बाळगण्याचें कारण राहिलें नाहीं. सगळ्या हिंदुस्थानची एक सरकारी ब्यांक काढण्याचा सरकारचा विचार आहे. निकलसन कमिटीमुळें लष्करी खर्च कमी होईल ती जरी निष्फळ झाली आहे तरी हा खर्च वाढणार नाहीं येवढें तरी आश्वासन मि० मॅंटेग्यु देत आहेत. सितापूर येथें लष्करी व्योमयानशाळा निघणार आहे. देशी संस्थानिकांमध्यें सुधारलेल्या पद्धतीनें राज्यकारभार करण्याची जी उत्कट इच्छा दिसून येत आहे तिच्या उत्तेजनार्थ वेळेवेळीं दिल्ली व सिमला येथें त्यांच्या व पोलिटिकल कामगारांच्या परिषदा भरविण्यांत येणार आहेत. हिंदू व मुसलमान यांच्यांत बेबनाव होण्याचें मुख्य कारण मुसलमानांना निवडणुकीचा दिलेला विशेष हक्क हें जरी दूर करतां येण्यासारखें नाहीं तरी त्यांत सर्वांना समाधानकारक अशी सुधारणा होण्याचा संभव दिसतो. कांहीं ठिकाणीं हिंदूनाही तसा विशेष हक्क दिल्यास मुसलमानांनीं विषाद मानूं नये असेही उद्गार मि० मॅंटेग्यु यांनीं काढले आहेत. बंगालांतल्या अस्वस्थतेसंबंधानें त्यांनीं केलेली मीमांसा फार थोरपणाची आहे त्या अस्वस्थतेच्या मुळाशीं राजद्रोह नसून लोकांची सांपत्तिक दैन्यावस्था आहे व ती सुधारल्याशिवाय ही अस्वस्थता नष्ट होणार नाहीं असें मि० मॅंटेग्यु यांस वाटत आहे. क्रिमिनल प्रोसीजर कोड मधून आरोपीच्या कबूल जबाबाबद्दलचें कलम अजिबाद काढून टाकण्यास हिंदुस्थानांतले न्यायाधिकारी कबूल नाहींत, तथापि कबूल जबाब घेतांना सावधगिरी ठेवण्याबद्दलचीं कांहीं विशेष कलमें घालण्याचा सरकारचा विचार आहे ही संतोषाची गोष्ट आहे. हिंदी आणि युरोपियन यांच्यामधल्या संबंधानें मि. मॅंटेग्यु यांनीं काढलेले उद्गार विचार करण्यासारखे आहेत. हे संबंध शंभर वर्षांपूर्वी ह्मणजे लार्ड क्लाइव्हच्या वेळीं होते तसेंच आतां राहिले तर आज शंभर वर्षें हिंदुस्थानांत ब्रिटिश राज्य राहिल्याचें काय फळ? असा प्रश्न त्यांनीं केला आहे. या बाबतींत सगळा दोष देशी लोकांवर टाकण्याचा आंग्लो. इंडियन पत्रकर्त्यांचा रोख असतो. त्यावर मांटेग्यु ह्मणतात कीं सगळा दोष सुशिक्षित हिंदी लोकांचा आहे हें घटकाभर कबूल केलें तरी हा दोष त्यांचे अंगीं बाणणारें असें शिक्षण त्यांना दिलें कोणी? ... बंगाल सरकारचें उच्च शिक्षणविषयक धोरण, धंदेशिक्षण, वगैरे अनेक किरकोळ पण वादग्रस्त मुद्यांचा उल्लेख केला नाहीं. पण वर सांगितलेले धोरणानें हिंदुस्थानचा राज्यकारभार होऊं लागला, तर कोणत्याही बाबतींत हिंदुस्थानच्या प्रजेला असंतुष्ट राहण्यास कारण उरणार नाहीं अशी आमची समजूत आहे. यक्षिणीनें कांडी फिरविली आहे. तिनें आपलें काम केलें आहे. त्या कांडीच्या अंगीं अद्भुत चमत्कार करण्याचें सामर्थ्य राहिलें असलें तर मि. मॅंटेग्यु यांचें नाव हिंदुस्थानच्या राजकीय इतिहासांत चिरस्मरणीय होऊन राहील.

उदार देणग्या

हिंदुस्थानची अवनत स्थिति सुधारण्याचा खरा उपाय ह्मणजे शिक्षण प्रसार होय ही गोष्ट जितकी सरकारच्या तितकी किंबहुना ज्यास्तच सुशिक्षित हिंदी गृहस्थांच्या मनावर बिंबली आहे व याचें प्रत्यक्ष प्रमाण ह्मणजे शिक्षणासाठीं लोकांकडून मिळूं लागलेल्या मोठाल्या देणग्या हें होय. प्रेमचंद रायचंद, सरजमसेटजी, सरदिनशा पेटिट, गोकुळदास तेजपाळ, मि. टाटा, सर दोराब टाटा, सर चिनुभाई, सर टी. पालित, इ० दानशूर गृहस्थांचीं नावें कोणाला ठाऊक नाहींत. मि. दामोदरदास सुखडवाला यांनीं पुस्तकालेंय काढण्यासाठीं दिलेल्या उदार देणग्याबद्दल त्याचे धन्यवाद कोण गाणार नाहींत? या थोर व उदार गृहस्थाच्या यादींत कांग्रेसचे अध्यक्ष व कलकत्याचे सुप्रसिद्ध ब्यारिस्टर डा० राशबिहारी घोष यांचें नाव पडलेलें पाहून प्रत्येकास संतोष वाटेल. या गृहस्थानीं गेल्या आठवड्यात शास्त्रीय ज्ञानाच्या प्रसारार्थ १० लाख रुपये सरकारच्या स्वाधीन केले. या मोठ्या धनवानाच्या गोष्टी झाल्या, पण आपल्या मर्यादित संपत्तीचा विनियोग शिक्षणासारख्या सत्कार्याकडे करणारीं सामान्य स्थितीतलीं माणसें सुद्धां दिवसेंदिवस ज्यास्त निघत आहेत ही मोठी आशाजनक गोष्ट आहे. वऱ्हाडचे शिक्षणखात्याचे माजी डायरेक्टर रा. ब. सीतारामपंत पटवर्धन, धारवाडचे रा. सा. करंदीकर, राजकोटचे ब्यारिस्टर मि. एस. एन. पंडित, मुंबईचे सारस्वत व्यापारी मि. देसाई वगैरे अनेक गृहस्थानीं उदार देणग्यांच्या द्वारें व फर्ग्युसन कॉलेजचे प्रिंसिपाल ना. मि परांजपे प्रो० राजवाडे, प्रो० तेलंग, इ० विद्वानांनीं स्वार्थत्यागाच्या द्वारें शिक्षणाच्या प्रगतीस फार साह्य केलें आहे. हा देणग्यांचा उगम विशेषतः बंगाल, व मुंबई या प्रांतांतूनच

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख २५ माहे आगष्ट सन १९१३ इ० [अंक ३३

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ — G. A. Phillips. एजंट

नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छांप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६$\frac{१}{२}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-९-१० — G. A. PHILLIPS. एजंट.

नो० नं० २

जाहिरात

सर्वत्र लोकांस जाहीर करण्यांत येते कीं श्रीसमर्थ गजानन आवलीया महाराज संस्थान शेगांव यांचे समाधीचें (मंदिराचें) काम बांधण्याचे सुरूं आहे यास लागणारा खर्च फार असून तो लोकाश्रयावर अवलंबून आहे. वर्गणीचें कामी संस्थानाकडून हरी कुकाजी आणि बंकटलाल भवानीदास व गोपाळ मारुती लउळ व रावजी नारायण महाजन यांस वसूल करतें नेमिले गेले आहे. कांहीं लोक हरदास संन्याशी वगैरे हे या मठाचें कामासाठीं वर्गणी वसूल करतात ह्मणून समजतें त्यांस वर्गणी न देतां या वरील ४ इसमासच वर्गणी देत जावी. चार इसमाबद्दल ज्यास संशय येईल त्यांनीं वर्गणी शेगांवकर भिकाजी खंडुजी पाटील यांचे दुकानीं मनीआर्डरीनें पाठवावी.

व्यवस्थापक
रामचंद्र कृष्णाजी पाटील

नो० नं० ३

वऱ्हाडांत खात्रीची उत्तम नवीन सोय.

खरे गारेचे थंडचष्मे

आह्मीं मुद्दाम वऱ्हाडच्या लोकांकरितां डोळे तपासून सर्व तऱ्हेच्या फ्रेमीसहित **खरे गारेचे थंड चष्मे माफक दरानें** विकण्याचें दुकान काढलें आहे. मुंबई वगैरे मोठ्या ठिकाणच्या भपक्यावर मंडळी कशी फसतात हें सर्वांना श्रुतच आहे सर्व गरजूनी अनुभव घेवून पहावा.

गोपाळ पांडुरंग आणि कंपनी
नो० नं० ४ आकोला

बहिष्कृत भारत

अस्पृश्य मानलेल्या वर्गाच्या उन्नतिसाठीं केवळ सामाजिक व धार्मीक विषयांचाच उहापोह करणारें पाक्षिक पत्र.

वार्षीक वर्गणी ट. ख. सह दोन रुपये आमच्या अस्पृश्य मानलेल्या बंधुनीं व हित चिंतकांनीं ह्या पत्राचें वर्गणीदार होऊन आह्मास आश्रय द्यावा अशी त्यांस विनंती आहे.

जाहिरातीचे वगैरे दर खालील पत्त्यावर विचारावें.

गणेश आकाजी गवई.
अमरावती वऱ्हाड.

नो० नं० ५

-:-:※:-:-

अजब करामत.

बालक्षुधा निवारण- लहान मुलांस वर दूध घालण्यानें होणारें संग्रहणी, उडतें इत्यादि सर्व विकारावर हें सत्व अप्रतीम गुणकारी आहे. मुलें हौसेनें घेतात. किं० १ तो० ८२ आणे.

हेमसुधा- धुपणी हा रोग पुष्कळ स्त्रियांना जडतो. यावर खात्रीचा उपाय न मिळाल्यानें कित्येक स्त्रिया कुचमत आहेत. या औषधानें कसलीही धुपणी नाहींशी होऊन अंगांत तरतरी येते. परमा व गरमी यावर ही याचा तात्काल गुण येतो. कित्येकांची खात्री झाली आहे किं० १ बाटलीस २ रु०

कामधेनुगुटिका- अलीकडील निरनिराळ्या परिस्थितीमुळें लेकुरवाळ्या आयांना दूध येत नाहीं. त्यामुळें मुलें अशक्त व रोगी होतात. याचे सेवनानें पुष्कळ निरोगी दूध येते. पुष्कळांना अनुभव आला आहे. किं० ३ गोळ्यास ८६ आणे.

जानकीबाई रानडे नर्स ॲण्ड मिड्वाईफ. } सांगली,

नो० नं० ६

रामबाण उपाय.

रक्तपिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे

२ आह्मीं रक्तपिती, कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधीं रोगाची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. ख. सह ॥=सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डीत कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो० नं० ७

शास्त्रोक्त वशीकरणयंत्र

इसे सीधी भुजामें बांधकर जिस किसी स्त्रीपुरूषसे प्रीति करोगे तो वही आपके वशमें होगा दक्षिणा ।॥। पैकींग डा० म० जुदा पत्र हिन्दी अंग्रेजीमें देना. डोडूवाला चमत्कारी कार्यालय जलेसर जिला एटा

नों. नंबर ८

अनायासें द्रव्येदर्शन.

नोटपेपर्सः- श्री गजानन, दत्तात्रय, मारुती, शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेव्हनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकी किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु. १८६

सर्वत्र एजंटस् पाहिजेत
पताः- बेंद्रे आणि कंपनी पुणे सिटी

नो० नं० ९

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार. तावडतोब दूर होतात. किं रु. १८८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज याचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० १०

तोतयाचें बंड

य. रा. नरसोपंत केळकर यांनीं तोतयाचें बंड या नांवाचें ऐतिहासिक नाटक रचिलें आहे. हा तोतया आपणास सदाशिवराव भाऊ ह्मणत असे. मी पानपतच्या लढाईतुन निसटलो व वाचलो असें सांगत असे. त्याचा तोंडवळा सदाशिवरावभाऊंच्या सारखा होता ह्मणून त्याचें ह्मणणें पुष्कळांस खरें वाटलें. पण नानांनीं त्याचा छडा लावून त्याला तुरुगांत टाकलें. पार्वतीबाईच्या मनानें घेतलें होतें कीं माझे पती जीवंतच आहेत; आणि ते केव्हांना केव्हां तरी मला भेटतील ते भेटावे ह्मणून ती नवस करीत असे व दानधर्म करीत असे. त्यांची व आपली नाना मुद्दाम भेट होऊं देत नाहींत असें तिच्या मनानें घेतलें होते. परंतु नानापुढें तिचें कांहीं चालत नसे ह्मणून ती गुपचूप असे. तिच्या दान धर्माला व नवसाला नानांला हवा तितका पैसा द्यावा लागत असे. नानांनीं पार्वती बाईची व तोतयाची भेट होऊं दिली नाहीं याचें कारण इतकेंच कीं हा तोतया पार्वती बाईला खरोखरच भाऊ वाटला तर काय अनर्थ करील? ह्मणून त्यांनीं त्याला रत्नागिरीच्या तुरुंगांत ठेविलें होतें. नाटकांत असें दाखविलें आहे कीं तोतयानें किल्यावरून उडी घेऊन जीव देण्याच्या प्रयत्नाचें मिष केलें. त्यामुळें किल्लेदाराला तोतया खरोखरच सदाशिवराव भाऊ आहे असें वाटून त्यानें त्याला बंधांतून मुक्त केलें. तेव्हां तोतया आणि त्याचे साथीदार यांच्या विषयीं पुष्कळ लोकांचें मन अनुकूल होऊन ते त्याच्या बंडांत साह्य झाले. आणि कोकणांतून बोरघाटाच्या मार्गानें पुण्यावर स्वारी करावयाला निघाले. सदाशिवरावभाऊंचा एक हुजऱ्या होता. तें पात्र जीवंत आहे अशी कल्पना करून त्याच्या करवी तोतयाचें कपट उघडें केलें आहे. राजश्री केळकरांनीं दुसरें एक पात्र काल्पिलें आहे. तें हें कीं तोतयाची पत्नी आपला पती कोणीकडे गेला याचा शोध करण्या करितां ती विरहाकूल होऊन आपल्या पतीचा शोध लावण्यास नाना मदत करितील अशा उद्देशानें ती पुण्यास आली. तिनें जी हकीकत सांगितली ती वरून नानांनीं तर्क केला कीं हिचा पती व तोतया एकच. पार्वतीबाईचा हा मोह दूर करण्याला ईश्वरानें हें साधन आपणाकडे पाठविलें असें त्यांना वाटलें. नानांनीं तिला पार्वतीबाईच्या तैनातीसच ठेविलें. व दोघीही समदुःखी असल्या कारणानें दोघांचीं मनें मिळालीं आपल्या मनांत कांहीं कपट नाहीं. तोतया हा खरोखर कांहीं भाऊ नव्हे अशी पार्वतीबाईची खात्री करण्या करितां तिची नानांनीं गांठ घेतली. त्या भेटींत पार्वतीबाईच्या मानी स्वभावाचें उत्तम चित्र वठविलें आहे. तिनें आपणाकडे कमीपणा घेऊन नानांचा जो निषेध केला आहे तो फार हृदयंगम आहे.

तोतयाच्या बंडाचा पराभव हरीपंत फडक्यांनीं केला. त्याला पकडून पुण्यास आणिलें. नानांनीं त्याला पेशव्याच्या वाड्यांत नेऊन तेथें प्रथम त्याच्या पत्नीची व त्याची गांठ घालून दिली. ही बायको येथें आली आणि आपण रचलेला व्यूह सगळा ढासळला असें वाटून तोतयाची व तिची बोलाचाली झाली. पण पत्नीनें त्याच्या गळ्यांत मिठी मारली त्याबरोबर संतापून तोतयानें तिचा प्राण घेतला; व त्याबरोबर पार्वतीबाईना पुढें आणवून त्यांचा हा मोह पटल ठार मारलेल्या पत्नीच्या प्रेता कडून दूर करविला. आजपर्यंत बाळगलेली सर्व आशा नष्ट झाली, आपण नानांना उगीच टाकून बोलले ह्मणून पार्वतीबाईनें त्यांची क्षमा मागितली. हा हि प्रवेश उत्तम आहे. या पात राजश्री नरसोपंताची कल्पकता विशेष दिसून आली आहे. पार्वतीबाईचें पतीप्रेम निस्सीम होतें पण वेडें होतें. त्यामुळें तिच्या भोंवती लबाड भिक्षुक, व लबाड दासी जमल्या. त्या वेळेला ही मंडळी तिला लुटीत असत. पण त्या भोळीला हें कांहीं समजत नसे. हलकीं पात्रें अर्थातच कल्पिलेलीं आहेत. पण त्यांच्या भाषणांत जो विनोद व कोट्या आहेत तो पेशवाईतल्या काळाला उचित असेल किंवा नाहीं याबद्दल संशय आहे. या कोट्यांवरील छाया सध्यांच्या काळाची आहे. एकंदरींत नाटक चांगलें आहे. भाषा उच्च प्रतीची असून फार चांगली आहे. वाङ्मयामध्यें या नाटकानें चांगली भर पडली आहे. उत्तम नाटकांपैकीं हें एक आहे आणि महाराष्ट्र नाटकें पाहण्याची हौस लोकांची वाढत आहे अशा वेळीं असा ग्रंथ नाटककारांस लाभला आहे ही परम आनंदाची गोष्ट होय. या दृष्टीनें आह्मी राजश्री केळकर यांचें अभिनंदन करितों आणि त्यांच्या हातून अशाच प्रकारची मातृभाषेची उत्कृष्ट सेवा घडो असें इच्छितों. अशा ग्रंथानें ग्रंथकार, नाटककार व प्रेक्षक हे तिन्ही वर्ग पुनीत व आनंदित होतात हें विसरतां कामा नये. नवीन नाटककारांच्या पुढें हें बंड आह्मी आदर्शवत् किंवा कित्याप्रमाणें ठेवीत आहों.

वऱ्हाडसमाचार

श्रावण वद्य ८ शके १८३९ प्रमादी

याक्षिणीची कांडी

आमचे परमपूज्य' प्रिय व सन्मान्य बादशाहा यांच्या आगमनानें हिंदुस्थानचे राज्य कारभारांत विलक्षण परिवर्तन घडवून आणिलें. तेंच इष्टकार्य हिंदुस्थानचे अंडर सेक्रेटरी मि० मँटेग्यु यांच्या गतवर्षीच्या आगमनानें अंशतः तरी घडून येईल असें बजेट वरील त्यांच्या भाषणावरून ह्मणण्यास हरकत नाहीं बजेटासंबंधाचीं भाषणें ह्मणजे नुसती आंकडे मोडीचीं असत, त्यात राज्यकारभाराच्या सर्व सामान्य तत्वांचें दिग्दर्शन असल्यानीं होय या रूढ समजुतीला यंदाच्या मि० मँटेग्यु यांच्या भाषणानें हरताळ लाविला आहे. त्यांच्या भाषणाचा जो गोषवारा तारेनें इकडे आला आहे त्यांत तर बजेटासंबंधानें एक अक्षरही नाहीं. पण हिंदुस्थानच्या राज्यकारभाराच्या धोरणांत जें परिवर्तन हळूंहळूं घडत आहे त्याची दिशा स्पष्टपणें दाखविली आहे, ही मोठी आशादायक गोष्ट आहे. अधिकाऱ्यांची कार्यक्षमता हा इतके दिवस सरकारचा गुरुमंत्र असे, त्याची जागा लोकांशीं सहकारिता ठेवण्याची इच्छा पटकावणार, आणि अधिकाऱ्यांना हें करतां यावें व लोकांमध्यें मिसळून राहतां यावें ह्मणून कांहीं निर्बंध शिथिल करून त्यांना अधिक अधिकार देण्यात येणार आहेत. यंदाच्या बजेटवरील भाषणांत ' सुधारणे 'ला अग्रस्थान देण्यांत आलें आहे. इंडिया आफीसची सुधारणा करतांना हिंदी सभासदांना धक्का मिळेल अशी भिती बाळगण्याचें कारण राहिलें नाहीं. सगळ्या हिंदुस्थानची एक सरकारी ब्यांक काढण्याचा सरकारचा विचार आहे. निकलसन कामिटीमुळें लष्करी खर्च कमी होईल ती जरी निष्फळ झाली आहे तरी हा खर्च वाढणार नाहीं येवढें तरी आश्वासन मि० मँटेग्यु देत आहेत. सितापूर येथें लष्करी व्योमयानशाळा निघणार आहे. देशी संस्थानिकांमध्यें सुधारलेल्या पद्धतीनें राज्यकारभार करण्याची जी उत्कट इच्छा दिसून येत आहे तिच्या उत्तेजनार्थ वेळोवेळीं दिल्ली व सिमला येथें त्यांच्या व पोलिटिकल कामगारांच्या परिषदा भरविण्यांत येणार आहेत. हिंदू व मुसलमान यांच्यांत बेबनाव होण्याचें मुख्य कारण मुसलमानांना निवडणुकीचा दिलेला विशेष हक्क हें जरी दूर करतां येण्यासारखें नाहीं तरी त्यांत सर्वांना समाधानकारक अशी सुधारणा होण्याचा संभव दिसतो. कांहीं ठिकाणीं हिंदूनाही तसा विशेष हक्क दिल्यास मुसलमानांनीं विषाद मानूं नये असेही उद्गार मि० मँटेग्यु यांनीं काढले आहेत. बंगालांतल्या अस्वस्थतेसंबंधानें त्यांनीं केलेली मीमांसा फार थोरपणाची आहे त्या अस्वस्थतेच्या मुळाशीं राजद्रोह नसून लोकांची सांपत्तिक दैन्यावस्था आहे व ती सुधारल्या शिवाय ही अस्वस्थता नष्ट होणार नाहीं असें मि० मँटेग्यु यांस वाटत आहे. क्रिमिनल प्रोसीजर कोड मधून आरोपीच्या कबूल जबाबाबद्दलचें कलम अजिबाद काढून टाकण्यास हिंदुस्थानांतले न्यायाधिकारी कबूल नाहींत, तथापि कबूल जबाब घेतांना सावधगिरी ठेवण्याबद्दलचीं कांहीं विशेष कलमें घालण्याचा सरकारचा विचार आहे ही संतोषाची गोष्ट आहे. हिंदी आणि युरोपियन यांच्यामधल्या संबंधानें मि. मँटेग्यु यांनीं काढलेले उद्गार विचार करण्यासारखे आहेत. हे संबंध शंभर वर्षांपूर्वी ह्मणजे लार्ड क्लाइव्हच्या वेळीं होते तसेंच आतां राहिले तर आज शंभर वर्षे हिंदुस्थानांत ब्रिटिश राज्य राहिल्याचें काय फळ! असा प्रश्न त्यांनीं केला आहे. या बाबतींत सगळा दोष देशी लोकांवर टाकण्याचा आंग्लो. इंडियन पत्रकर्त्याचा रोख असतो. त्यावर मांटेग्यु ह्मणतात कीं सगळा दोष सुशिक्षित हिंदी लोकांचा आहे हें घटकाभर कबूल केलें तरी हा दोष त्यांचे अंगीं बाणणारें असें शिक्षण त्यांना दिलें कोणी? ब्रिटिश सरकारनेंच ना? ब्रिटिश राज्याविषयीं त्यांना अभिमान वाटावा व गोऱ्या लोकांना त्यांनीं प्रेमानें वागवावें यासाठीं त्या लोकाना साह्य करण्याचा व त्यांना आपल्या बाजूला वळवून घेण्याची जबाबदारी ब्रिटिश लोकांवरच आहे असें मि. मँटेग्यु यांनीं आपलें मत स्पष्टपणें बोलून दाखविलें. मि. मांटेग्यु यांचा विचार राज्यकारभाराचें सर्व सामान्य धोरण या पुढें कसें राहील हें दाखविण्याचा असल्यामुळें त्यांनीं दिल्लीस राजधानी नेणें, बंगाल सरकारचें उच्च शिक्षणाविषयीं धोरण, धंदेशिक्षण, वगैरे अनेक किरकोळ पण वादग्रस्त मुद्याचा उल्लेख केला नाहीं. पण वर सांगितलेले धोरणानें हिंदुस्थानचा राज्यकारभार होऊं लागला, तर कोणत्याही बाबतींत हिंदुस्थानच्या प्रजेला असंतुष्ट राहण्यास कारण उरणार नाहीं अशी आमची समजूत आहे. यक्षिणीनें कांडी फिरविली आहे. तिनें आपलें काम केलें आहे. त्या कांडीच्या अंगीं अद्भुत चमत्कार करण्याचें सामर्थ्य राहिलें असलें तर मि. मँटेग्यु यांचें नांव हिंदुस्थानच्या राजकीय इतिहासांत चिरस्मरणीय होऊन राहील.

उदार देणग्या

हिंदुस्थानची अवनत स्थिति सुधारण्याचा खरा उपाय ह्मणजे शिक्षण प्रसार होय ही गोष्ट जितकी सरकारच्या तितकी किंबहुना ज्यास्तच सुशिक्षित हिंदी गृहस्थांच्या मनावर बिंबली आहे व याचें प्रत्यक्ष प्रमाण ह्मणजे शिक्षणासाठीं लोकांकडून मिळूं लागलेल्या मोठाल्या देणग्या हें होय. प्रेमचंद रायचंद, सरजमसेटजी, सरदिनशा पेटिट, गोकुलदास तेजपाळ, मि. टाटा, सर दोराब टाटा, सर चिनुभाई, सर टी. पालित, इ० दानशूर गृहस्थांचीं नावें कोणाला ठाऊक नाहींत. मि. दामोदरदास सुखडवाला यांनीं पुस्तकालेंय काढण्यासाठीं दिलेल्या उदार देणग्याबद्दल त्यांचे धन्यवाद कोण गाणार नाहींत! या थोर व उदार गृहस्थाच्या यादींत कांग्रेसचे अध्यक्ष व कलकत्त्याचे सुप्रसिद्ध ब्यारिस्टर डा० राशबिहारी घोष यांचें नाव पडलेलें पाहून प्रत्येकास संतोष वाटेल. या गृहस्थांनीं गेल्या आठवड्यात शास्त्रीय ज्ञानाच्या प्रसारार्थ १० लाख रुपये सरकारच्या स्वाधीन केले. या मोठ्या धनवानांच्या गोष्टी झाल्या, पण आपल्या मर्यादित संपत्तीचा विनियोग शिक्षणासारख्या सत्कार्याकडे करणारीं सामान्य स्थितींतलीं माणसें सुद्धां दिवसेंदिवस ज्यास्त निघत आहेत ही मोठी आशाजनक गोष्ट आहे. वऱ्हाडचे शिक्षणखात्याचे माजी डायरेक्टर रा. ब. सीतारामपंत पटवर्धन, धारवाडचे रा. सा. करंदीकर, राजकोटचे ब्यारिस्टर

मि. एस. एन. पंडित, मुंबईचे सारस्वत व्यापारी मि. देसाई वगैरे अनेक गृहस्थांनीं उदार देणग्यांच्या द्वारें व फर्ग्युसन कॉलेजचे प्रिंसिपाल ना. मि परांजपे प्रो० राजवाडे, प्रो० तेलंग, इ० विद्वानांनीं स्वार्थत्यागाच्या द्वारें शिक्षणाच्या प्रगतीस फार साह्य केलें आहे. हा देणग्यांचा उगम विशेषतः बंगाल, व मुंबई या प्रांतांतूनच

झालेला आहे. मध्यप्रांत व वऱ्हाड हा प्रांत बराच सधन असून व या प्रांतांतून अनेक पदवीधर विद्वान् असून त्यांच्या मनांत दानाची स्फूर्ति अद्याप होऊं लागली नाहीं हें आश्चर्य आहे. आमच्या वऱ्हाड प्रांतांत इंग्रजी शिक्षण विद्याखात्याच्या निर्बंधामुळें गरीबांच्या मुलांना दुष्प्राप्य झालें आहे. अशावेळीं आमच्या प्रांतांतला एखादा टाटा, किंवा घोष पुढें होऊन आकोला, उमरावती, यवतमाळ, मलकापूर, वगैरे शहरीं खाजगी हायस्कूलें काढील तर या शाळांतून शिक्षणाचा लाभ घेणारे विद्यार्थी त्यांचे उपकार आमरण स्मरत राहतील.

मलेरिया आणि क्विनीन.

यंदा पावसाचें मान नेहमी पेक्षां ज्यास्त झालें आहे व मलेरिया तापाचा प्रादुर्भाव होण्याचा समय समीप आहे अशावेळीं या तापाचा प्रतिबंध करणाऱ्या उपायासंबंधानें इतर देशांतला अनुभव प्रसिद्ध करणें गैर वाजवी होणार नाहीं. इटली देशांत रोमजवळ कंपाना हा प्रांत अतिशय दलदलीचा असून त्यांत मलेरिया हटविण्याचे प्रयत्न आजपर्यंत अनेकवार शास्त्रज्ञांनीं केले, पण व्यर्थ. शेवटीं प्रोफेसर सेली यांनीं क्विनीन देऊन पाहिलें. प्रथम कांहीं दिवस हितकर परिणाम झपाट्यानें दिसला नाहीं. पण हळूंहळूं क्विनीनच्या गुणकारित्वाविषयीं लोकांची खात्री पूर्णपणें पटली. मलेरियावर क्विनीन सारखें उत्तम औषध नाहीं. ताप आल्यावर तर हें घ्यावेंच, पण प्रतिबंधक ह्मणून रोज नेमानें घेतलें असतां मलेरिया होण्याची भीती बरीच कमी होते. कंपेना प्रांतांत क्विनीन देऊं लागल्यापासून ह्मणजे सन १९०० पासून १९०६ पर्यंत मलेरिया झालेल्या लोकांचें प्रमाण शेंकडा ३१ होतें तें उतरून शेंकडा ३॥ वर आलें. व १९०६ पासून तर याहीपेक्षां प्रमाण उतरलें आहे. कंपेना प्रांतांत पुनः वस्ती होऊं लागली आहे, आणि जमिनी लागवडी खालीं येत आहेत. हे सगळे क्विनीनचे उपकार आहेत हा विचित्र अनुभव हिंदुस्थानांतल्या खेड्यापाड्यांतूनसुद्धां लोकांना कळणें अवश्य वाटल्यावरून आह्मीं आपल्या पत्रीं मोठ्या संतोषानें प्रसिद्ध केला आहे.

पूर्व आणि पश्चिम

पूर्व ती पूर्व पश्चिम ती पश्चिम, त्यांचा मिलाफ कधींच व्हावयाचा नाहीं असें भविष्य सुप्रसिद्ध आंग्लोइंडियन कवि रडयर्ड किपलिंग यानें करून ठेविलें आहे आणि पुष्कळ आंग्लोइंडियन हा महामंत्र पाठ करून तदनुरोधानें हिंदुस्थानच्या लोकांनीं कःपदार्थ समजतात व तिरस्कारानें वागवितात. युरोपियन व देशीलोक यांच्या संबधांत सध्या कित्येकवेळां जें अनिष्टत्व दिसतें त्याच्या मुळाशीं हा महामंत्र आहे. पण कलकत्याचे मि० ग्रेहॅम सारखे थोर मनाचे उदार इंग्रज या महामंत्राला पायाखालीं तुडवितात. आज दोनशें वर्षां पासून इंग्रजलोकांचा हिंदुस्थानाशीं संबंध घडत आला आहे. पण अलीकडे पंचवीस तीस वर्षांतच हा मंत्र ऐकूं येत आहे. पूर्वींच्या इंग्रजांना त्याचें स्वप्नहीं कधीं पडलें नव्हतें. टॅवार्नीयर, बार्नीयर वगैरे प्रवासी, सरटॉमसरो, सरटॉमस मनरो यांच्या सारखे मुत्सद्दी आणि डेव्हिड हेअर, डॉ. विल्सन, मि. हिस्लाप यांच्या सारखे ख्रिस्ती मिशनरी, फार काय पण लॉर्ड आकलंड सारखे गव्हर्नर जनरल सुद्धां हिंदी गृहस्थास आपल्या बरोबरीचा समजून मान देत, आणि त्यामुळेंच पूर्वींच्या त्या इंग्रजाविषयीं हिंदीलोकांच्या मनांत आदरबुद्धि वसत असे. अजूनहीं किपलिंगचा महामंत्र न घेतलेले जे इंग्रज देशीलोकांत मिसळून वागतात व त्यांना आदरानें वागवितात त्यांच्या विषयीं हिंदी लोकांचेही मनांत पूज्यबुद्धि असते, ही गोष्ट नुकतीच हिंदुस्थानचे फडर्णीस सरगाय फ्ली. विल्सन यांना हिंदीलोकांनीं दिलेल्या मेजवानी वरून सर्वांना कळून चुकली आहे. जसें द्यावें तसें घ्यावें असा व्यवहारांतला नियम आहे आणि इंग्रज लोकांना हिंदी लोक पूर्वींच्या सारखा मान देत नाहींत, अशी ओरड करणारांनीं आत्मपरीक्षण केलें असतां त्यांना आपली चूक कळून येणार आहे असें मि. ग्रेहॅम यांनीं कलकत्यास नुकत्याच एका जाहिरसभेंत सांगितलें तें सर्वथैव खरें आहे असें दिसून येईल.

तेलगू भाषा.

सध्या तेलगू भाषा बोलणारांत त्या भाषेच्या सुधारणेसंबंधानें मोठा वाद माजून राहिला आहे. एका पक्षाचें ह्मणणें असें आहे कीं सध्यां आपण जसें बोलतों तशी साधी व सोपी भाषा लिहावी, व अशाच भाषेंत सगळे काव्य, इतिहास, नाटकें वगैरे ग्रंथ व्हावे; दुसऱ्या पक्षाचे ह्मणणें कीं बोलण्याची भाषा निराळी व ग्रंथांची भाषा निराळी असल्या शिवाय भाषेची शुद्धता कायम राहणार नाहीं, व त्या भाषेच्या अंगीं गांभीर्य, सौंदर्य, रसवत्ता आणि स्थैर्य इ. गुण असावयाचे नाहींत. यासाठीं बोलण्याची भाषा तुह्मी खुशाल साधी निरलंकृत, व सुगम ठेवा, पण लिहिण्याची भाषा अलंकार युक्त, गंभीर आणि प्रौढ पाहिजे. आह्मांला वाटतें या दुसऱ्या पक्षाच्या ह्मणण्यांत पुष्कळ तथ्य आहे. हा तेलगू भाषेचा एकटीचाच वाद नाहीं. कांहीं वर्षांपूर्वीं पुण्याच्या साहित्य संमेलनापुढें मुंबईचे बालबोध कर्ते रा. विनायक कोंडदेव ओक यांनीं आपल्या बालबोध भाषेचें घोडें असेंच पुढें ढकललें होतें व सगळ्या विषयांच्या विवेचनाला बालबोधी भाषा वापरावी अशी सूचना केली होती. यावर रा. सा. गोविंदराव कानिटकर यांनीं सणसणीत जबाबही देऊन प्रतिपादिलें होतें कीं सरसकट एक बालबोध भाषा वापरणें ह्मणजे भाषेंतलें स्वारस्य घालविणें आहे. तिला नेभळी करणें आहे. भाषा विषयानुरूप साधी किंवा अलंकार युक्त, सोपी किंवा दुर्बोध, असणें हेंच योग्य आहे. रा. कानिटकर यांचें ह्मणणें वाजवी होतें. सध्याचा तेलगू भाषेचा वाद थोडासा निराळा आहे. तरी त्याचा निर्णय रा. कानिटकर यांनीं सांगितलें त्याच रीतीनें करतां येईल. तेलगु भाषा अतिशय संस्कृत प्रचुर असली तर तिला प्रयत्नानें सुगमता आणितां येईल, पण या कामीं अतिशय दूरच्या टोंकाला जाऊन त्या भाषेला रोजच्या व्यवहारांतल्या भाषेच्या योग्यतेला नेऊन बसविल्यापासून तेलगु वाङ्मयाची हानी झाल्यावांचून क्वचित् राहणार नाहीं. जी बहुजन समाजाला अप्रिय, व वाङ्मयाला ही हानिकारक, अशी भाषेची सुधारणा करण्यापासून कोणता फायदा होणार ?

पदव्यांचा दुरुपयोग

वैद्यकी पदव्या देण्यासंबंधानें सरकारनें कांहीं निर्बंध करण्याचें योजिलें आहे असें 'बंगाली' पत्रांत वाचून मागील अंकीं जी टीका आह्मी केली होती, तिला अनुलक्षून एक पत्र आमचेकडे आलें आहे. त्यांत लेखक ह्मणतो 'आपण पदव्या देण्याच्या संबंधांत निर्बंध घालण्याचे विरुद्ध टीका केला आहे ती वाजवी आहे. पण पदव्यांचा दुरुपयोग करणारे किती आहेत तें त्यावेळीं आपण लक्षांत घेतलें होतें असें दिसत नाहीं. हा पदव्यांचा दुरुपयोग वैद्यकाच्याच नव्हे तर व्यवहाराच्या इतर अंगांत ही फार होतो व तिकडे सरकारचें लक्ष जाणें अवश्य आहे. कॉलेजांत चार दिवस फेला असलेले पुढें जन्मभर स्वतःस प्रोफेसर ह्मणवून घेणारे, हात चलाखीचे खेळ करणारे किंवा कुत्र्या मांजरास दोन पायांवर उभे राहण्यास शिकविणारे 'प्रोफेसर' व बाप शास्त्री होते ह्मणून आपणांस ही शास्त्री पदवी लावून घेणारे हे सगळे फसवे नव्हेत काय ! या फसवेगिरीचें एक ठळक व गमतीचें उदाहरण पुण्यांत मूर्तिमंत नांदत आहे! मराठींतले एक कवि आपल्या नांवापुढें 'शास्त्री' हें पद लावीत असतात. ही पदवी यांना कोणी दिली हें ते कृपा करून प्रसिद्ध करतील काय? यांचे वडीलही नामांकित कवि व शास्त्री होते. चिरंजिवही टलाट व फलाफ जोडण्याचा यत्न करतात, मग बापाच्या संपत्ती बरोबर त्यांच्या पदवीचेही वारस होण्यास काय हरकत आहे अशा समजुतीनें त्यांनीं अलिकडे बापाचें नांव गाळून त्यांची पदवी आपल्या नांवाला जोडली आहे. अशीं फसवेगिरीचीं उदाहरणें सुशिक्षितांत फार होऊं लागलीं आहेत, तेव्हां त्यांचा वेळींच बंदोबस्त करणें योग्य आहे. अशा फसवेगिरींना आळा घालण्यासाठीं सरकारनें कांहीं निर्बंध केले तर त्यांचें कृत्य टीकेस कां पात्र व्हावें तें मला कळत नाहीं. मात्र हा निर्बंध घालतांना पदव्या देण्याचा हक्क सरकारनें सर्वांशी आपल्या हातीं न ठेवतां देशीसंस्थानिक, व वजनदार विद्वत्समाज यांनाही ठेवावा, व ते जर हक्काचा दुरुपयोग करतात असें दिसून आलें तर त्यांचाही तो हक्क काढून घेण्याचा अधिकार आपले हातीं ठेवावा. सदर लेखकाचें ह्मणणें विचार करण्यासारखें आहे यांत शंका नाहीं.

आयुर्वेदाचा गौरव

विलायतेंतल्या रॉयल सोसायटी ऑफ मेडिसिन नामक सुप्रसिद्ध चिकित्सक परिषदेपुढें वेल्सचे सुप्रसिद्ध डाक्तर सी० मुथु यांनीं एक निबंध नुकताच वाचिला. त्यांत ते आयुर्वेदाविषयीं ह्मणाले कीं मृतदेहाची चिरफाड करण्याची कला सर्वांत आधीं हिंदुस्थानांत होती. त्याचप्रमाणें पारा व इतर धातु यांचा उपयोग औषधाचे कामीं करण्याचें शास्त्र हिंदी आर्य वैद्यकानेंच प्रथम काढलें. सर्पदंशावरचें अप्रतिम औषध आर्यवैद्यकांत आहे तसें कोठेंही नाहीं. जंतुजन्य रोग, रक्ताभिसरण, व देवी टोंचण्याची कल्पना हीही हिंदु लोकांचीच. हाड मोडलें असतां तें जोडणें, डोक्याचें हाड कापून काढून रोगबीज काढून टाकणें, गुंगी आणणारें क्लोरोफार्मसारखें औषध देऊन शस्त्रप्रयोग करणें हे शोध त्यांनींच लाविले. बुद्धाच्या निर्वाणानंतर शस्त्रक्रियेला मांद्य आलें, आणि पोटांत औषधें देऊन रोग बरा करण्याचा प्रघात वाढला. यावेळीं अनेक चिकित्सालयें व वैद्यशाळा स्थापन झालीं. आरब लोकही विद्या हिंदुस्थानापासून शिकले व ती युरोपांत घेऊन गेले. अत्यंत दुःखाची गोष्ट आहे कीं ज्या आर्य वैद्यकाची पाश्चात्य शास्त्रज्ञ इतकी तारीफ करीत आहेत त्याची खुद्द हिंदुस्थानांत सरकारकडून व खुद्द हिंदी लोकांकडून अवहेलना होत आहे.

संस्कृत ग्रथांचा शोध.

संस्कृत ग्रथांची खरी महती पाश्चात्य पंडितांना जशी कळली आहे तशी फारच थोड्या हिंदवासीयांना कळली असेल. संस्कृत ही पाश्चात्यांना परकी भाषा असून तिच्यांतले प्राचीन ग्रंथ शोधून काढणें, भिन्नभिन्न पाठांचा विचार करून शुद्ध पाठ ठरविणें वगैरे गोष्टींचे त्यांचे प्रयत्न अविश्रांत चालले आहेत. कालिदासाचें मेघदूत काव्य सर्व विश्रुत व अत्यंत मनोरम आहे. याचे सध्याचे पाठ बहुधा जिनसेन, विद्युल्लता, मल्लिनाथी, वगैरे टीकाग्रंथावरून ठरविलेले आहेत. पण अलीकडे तिबेटांतही या काव्याची प्रत सांपडली आहे. त्याचप्रमाणें वल्लभदेव नामक एका टीकाकाराची टीका ही नवीनच उपलब्ध झाली आहे. हा वल्लभदेव १० व्या शतकांत झाला. या टीकेचें व अलीकडे उपलब्ध झालेल्या इतर प्राचीन पोथ्यांचें साह्य घेऊन हल्ट्झ नांवाच्या एका पाश्चात्य पंडितानें मेघदूताची एक नवी आवृत्ति तयार केली आहे व ती लंडनच्या रॉ० ए० सोसायटीनें छापून प्रसिद्ध केली आहे. त्याचप्रमाणें जावा बेटांत सांपडलेल्या महाभारताच्या पोथीवरून आपल्या इकडच्या भारताच्या अंतर्गत असलेल्या राजवंशावळि शुद्ध करण्याचें काम मि. हबर्टन नांवाच्या एका पाश्चात्य पंडितानें हातीं घेतलें आहे. त्याच प्रमाणें सयाम, कंबोजा, अनाम वगैरे देशांत आर्य संस्कृतीचे जे अवशेष राहिले आहेत त्यांचा संग्रह करून त्याच्या अनुरोधानें हिंदुस्थानच्या प्राचीन आर्यसुधारणेच्या इतिहासावर प्रकाश पाडण्याचें दुर्घट काम मॉ० फ्रीडीज् नामक एक फ्रेंच गृहस्थ करीत आहेत. या पाश्चात्यांच्या शोधांची माहिती फ्रेंच व जर्मन ग्रंथावरून कोणी मराठींत आणील तरी त्याचे मराठी भाषेवर मदुपकार होतील.

मोटारचा अपघात.

ता. ९ आगष्ट रोजीं ग्वालेर संस्थानांत सिप्री येथें मोटारचा एक भयंकर अपघात घडला. या अपघाताचें स्वरूप अधिक भयंकर झालें असतें पण ईश्वर कृपेनें तें टळलें. ग्वालेरच्या महाराजांच्या दोन्ही राण्या, महाराजांची बहिण, व तेथील सरदारांच्या दहापांच स्त्रिया या मोटारमधून हवा खाऊन परत येत असतां राजवाड्याच्या फाटकापाशीं वळत घेऊन मोटार जात असतां ती जाऊन भिंतीवर आदळली. गाडीचे तुकडे तुकडे झाले व आंत बसलेलीं माणसें एकदम फेंकलीं गेलीं. यामुळें कित्येक स्त्रियांना जबर दुखापती झाल्या आहेत. ईश्वर त्यांना लवकर आराम करो. अपघाताची बातमी ऐकतांच महाराजांच्या मातोश्री, खुद्द महाराज साहेब व इतर मंडळी धाऊन येऊन त्यांनीं योग्य ते इलाज तावडतोब केले. याच वेळेस एक सांड जवळच चरत होता. अपघातामुळें झालेला मोठा आवाज ऐकून तोही उधळला, व जवळ कुत्रीं होतीं तीं सैरावैरा धाऊन भुंकूं लागलीं. असा सारा गोंधळ माजल्यामुळें स्थिति अधिकच बिकट झाली. तथापि कांहीं स्त्रियांनीं प्रसंगावधान राखून जखमी होऊन पडलेल्या स्त्रियांना व मुलांना उत्कृष्ट साह्य केलें हें त्यांस भूषणावह आहे. दुखापत झालेल्यांची शुश्रूषा श्री. महाराजसाहेब व त्यांच्या मातोश्री आपल्या देखरेखी खालीं हुषार यूरोपियन डाक्तराकडून फार काळजीपूर्वक करवीत आहेत. ईश्वर त्यांना लवकर आराम करील. पण या अपघातापासून श्रीमंत लोकांनीं पुष्कळ गोष्टी शिकण्यासारख्या आहेत. त्या ते केव्हां शिकतील ते शिकोत

शंकराचार्य व कायस्थप्रभु.

सध्याच्या काळांत लोकांच्या धार्मिक प्रकृतीचें मान ज्याला पूर्णपणें ठाऊक आहे त्याला प्रामाणिकपणें असें खास वाटेल कीं अमुक जातीला वेदोक्ताचा अधिकार आहे आणि तमुक जातीला नाहीं ह्मणून भांडत बसणें ह्मणजे निरर्थक कालक्षेप – किंबहुना नुसत्या कुचाळ्या करून जाती जातींत द्वेष उत्पन्न करण्यासारखें नीचपणाचें कृत्य आहे. ज्यांना वेदोक्ताचा अधिकार निर्विवाद आहे त्यांची वेदावर कितीशी श्रद्धा आहे? त्यांतले कितीजण वेदोक्त कर्में यथाविधि करतात? त्यांना वेदाचा अर्थ कितिसा कळतो व वेदांविषयीं त्यांना आस्था किती वाटते? अशी वास्तविक स्थिति आहे तर आमचा वेदोक्ताचा अधिकार मतलबी ब्राह्मणांनीं शंकराचार्यांना भुलथापा देऊन काढून घेतला अशी ओरड करण्यांत तरी काय अर्थ आहे? करवीर मठाच्या शंकराचार्यांनीं आपल्याच संस्थानाचा मागील एक हुकूम रद्द करून कायस्थप्रभु हे क्षत्रिय अतएव वेदोक्त कर्माचे अधिकारी आहेत असें जाहीर केलें आहे. ह्मणून त्या जातींतले किती गृहस्थ यापुढें गृहस्थाश्रमाला विहित असें अग्निहोत्र ठेवणार आहेत? किंवा पंच महायज्ञाचें यथासांग अनुष्ठान करणार आहेत? धर्म, व धर्मग्रंथ व धर्मविधी यांच्या संबंधानें समाजांत एवढी अनास्था असतां समाजांतल्या शहाण्यासुर्त्या माणसांनीं निष्कारण शुष्क बाबींवरून जातिकलह माजवावा, आणि शंकराचार्यांवर आपल्या अधिकाराचें वजन पाडून त्यांच्याकडून त्यांच्या संस्थानच्या इभ्रतीस न शोभण्यासारखा कबुली जबाब प्रसिद्ध करवावा यांत कोणता शहाणपणा आहे? पूर्वींच्या शंकराचार्यांनीं ज्या शास्त्राधारानें कायस्थप्रभूंना क्षत्रिय ह्मणावयाचें नाकारलें त्यांत कोठें चूक झाली आहे हें हल्लींच्या स्वामि महाराजांनीं तरी कोठें दाखविलें आहे? ज्यावेळीं जसें त्यांच्यावर वजन पडलें तसे हुकुम शंकराचार्य सोडीत गेले. जसे शिष्य तसे गुरु! अशा स्थितींत कायस्थप्रभूंना क्षत्रियत्वाचा हक्क मिळाला काय आणि न मिळाला काय सारखेंच!

सूर्याच्या उष्णतेचा उपयोग.

'मनुष्य आपल्या शास्त्रीय ज्ञानाची किती ही घमेंड बाळगो, पण जोंपर्यंत त्याला सृष्टिदेवतेपासून फुकट मिळणाऱ्या सूर्याच्या उष्णतेचा एक शतांशही उपयोगांत आणतां येत नाहीं, तोंपर्यंत ती घमेंड व्यर्थ आहे' असे उद्गार नुकतेच एका मोठ्या शास्त्रज्ञानें काढले होते. सूर्याची उष्णता संचित करून तिच्या द्वारें यंत्र चालनाचें काम करून घेण्याचे यत्न आजपर्यंत अनेकवेळां झाले, पण त्यांस यश आलें नाहीं. आतां इजिप्तमध्यें मि. शूमन यानीं एक यंत्र तयार केलें आहे. त्याच्या योगानें जमिनींतून वर पाणी काढतां येईल, बर्फ करतां येईल, विद्युत् उत्पन्न होईल, व त्या शक्तीच्या द्वारें हवें तें यंत्र चालवितां येईल. कांहीं दिवसांनीं आशियाखंड साऱ्या जगाला यंत्र शक्ति पुरवील. कारण त्या खंडांत वर्षांतून १० महिने सूर्य प्रकाशतो व त्याच्या प्रकाशाला मध्यें कधीं खंड पडत नाहीं. मि. शूमन यानीं शोधून काढलेलें यंत्र ही आजपर्यंत बनविलेल्या यंत्रावर सुधारणा आहे खरी, पण हें नवें यंत्र तयार करून बसविण्यास व प्रथम चालू करण्यास मनस्वी खर्च येतो. एकदा यंत्र चालू झालें ह्मणजे पुढें मात्र कवडीचा ही खर्च नाहीं. तेल, पेट्रोल किंवा कोळसा यांच्या मानानें या यंत्राला प्रथम लागणारा खर्च फारच मोठा आहे. तथापि कोणी एखाद्यानें प्रथम धाडस करून तें आणिल्यास हिंदुस्थानास त्यापासून पुष्कळ फायदे होण्याचा संभव आहे. आमच्या शाळांतून जें शास्त्रीय शिक्षणाच्या नांवाखालीं अतिनिकृष्ट प्रतीचें केवळ बुद्धिविषयक शिक्षण देण्यांत येतें, त्यापेक्षां आमची हवा व आमचा प्रकाश यांचा उपयोग करून घेण्यास शिकवितील तर लोकांचें केवढें कल्याण होईल!

प्रशंसनीय दूरदर्शित्व

डा० रास बिहारी घोष यांनीं बंगाल प्रांतीं शास्त्रीय शिक्षणाचा प्रसार करण्याकरितां कलकत्ता युनिव्हर्सिटीला १० लक्ष रुपयांची जी उदार देणगी दिली आहे ती तर प्रशंसनीय आहेच, पण या उदारतेशीं दूरदर्शित्वाची जी जोड झाली आहे ती आमच्या मतें अत्यंत अनुकरणीय आहे. ही देणगी ज्या शर्तीवर दिली आहे तींत एक शर्थ अशी आहे कीं शास्त्रीयविषयाचे जे प्रोफेसर (अध्यापक) नेमावयाचे ते चांगले विद्वान् व लायक हिंदी गृहस्थ असावेत. त्याचप्रमाणें व्यवस्थापक मंडळ नेमावयाचें त्यांत ही कलकत्त्याच्या हिंदी व्यवस्थापकांच्या हातीं असलेले प्रोफेसर असावेत अशी अट घालण्यांत आली आहे. कलकत्ता युनिव्हर्सिटीनें गतवर्षीं कित्येक विषयांत व्याख्यानें देण्यासाठीं लायक देशी विद्वान मिळत असतां फ्रेंच व जर्मन पंडितांची नेमणूक केली त्यावरून बंगालमधील विद्वन्मंडळींत बराच असंतोष माजला होता, आणि तो वाजवीही होता. त्या प्रसंगाची पुनरावृत्ति न व्हावी ह्मणून डा० घोष यांनीं घातलेली अट दूरदर्शित्वाची व हिंदी विद्वानास प्रोत्साहन देणारी आहे याविषयीं वाद नाहीं. आमच्या विद्वानांना आपली विद्वत्ता व कर्तृत्व दाखविण्यास संधीच दिली नाहीं तर त्यांचें तेज तरी कसें पडावें? 'जीर्णमंगे सुभाषितम्' या ह्मणी प्रमाणें त्यांची विद्वत्ता जागचेजागींच जिरून जावयाची. यादृष्टीनें पाहतां डा० घोष यानीं घातलेली अट अवश्य होती व ती त्यांनीं घातल्याबद्दल आह्मी त्यांचें अभिनंदन करतों.

तुर्की बालवीर हुसेन नौरी.

'आनंदा'च्या आगष्टच्या अंकांत तुर्की बालवीर हुसेन नौरी याचें चित्र व चारित्र आलीं आहेत, तीं अत्यंत रमणीय आहेत. तुर्की-बाल्कन युद्धाची काळी बाजू आजपर्यंत पुढें येत असे. आतां त्या युद्धांतल्या कित्येक अत्यंत वेधक व प्रशंसनीय गोष्टी प्रसिद्ध होऊं लागल्या आहेत. या युद्धाचे वेळीं तुर्की स्त्रियांनीं दाखविलेल्या आत्मत्यागाविषयीं प्रशंसापर उद्गार मागें एकेवेळीं आह्मी काढले होते. हुसेन नौरी याच्या चरित्रावरून अल्पवयस्क तुर्कांमध्यें सुद्धां देशसेवा, आत्मत्याग, वगैरे गुणांची प्रेरणा झालेली दिसते. नौरी या चौदा वर्षांच्या मुलानें बापाच्या मृत्यूचा सूड घेण्यासाठीं तुर्की सैन्यांत मोठ्या कष्टानें भरती होऊन युद्धांत समरांगणीं जें अप्रतिम शौर्य दाखविलें तें अत्यंत कौतुकावह होतें. अंगांत एखाद्या सद्गुणाचा खरोखर संचार झाला ह्मणजे अल्पवयांत ही त्या माणसाच्या अंगीं केवढें नैतिक बळ येतें याचें उत्कृष्ट उदाहरण ज्याला पाहावयाचें असेल त्यानें आनंदाचा ताजा अंक अवश्य वाचावा अशी आह्मी शिफारस करतों.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—आश्लेषाच्या उघाडी नंतर हा चालूं मघा नक्षत्राच्या पर्जन्य अमृतवृष्टी प्रमाणें होत आहे. इतका यथाकाल व मुबलक पाऊस फार वर्षां नंतर पडत आहे ही ईश्वराची कृपाच होय. अशा पर्जन्याचा दुसरा सुपरिणाम असा दिसतो कीं प्लेग सारख्या ईतींचा बीमोड होत आहे. पीकें उत्तम असून तीं इतकें गोड बोलतात कीं शेतकरी आनंदानें डुलत आहे.

रा. ग. खाजा महमद अकमखां डेपुटी पोलीस सुपरिंटेंडंट यवतमाळ यांची बदली आकोल्यास करण्यांत आली.

रा. रा. जे. आर. जेम्स डिपुटी पोलीस सुपरिंटेंडंट यांस नेमाडाहून उमरावतीस बदललें, व तेथून रा. रा. राणा लोकसमशेरजंग यांस छिंदवाडा येथें बदललें.

रा. रा. आर. सिम्पकिन्स यांस इलिचपुरास डिपुटी पोलीस सुपरिंटेंडंट नेमण्यांत आलें.

रा. रुस्तुमजी फर्दूनजी अबकारी असि. कमिशनर यांस कालपासून १५ दिवसांची रजा मिळाली.

तहशीलदारांच्या बदल्या येणें प्रमाणें झाल्या आहेत.

रा. रा.	बदलीचें ठिकाण
दिनशा मेरवानजी नरगोळवाला	मंगरूळ
कृष्णाजी गणेश सहस्त्रबुद्धे	वाशीम
बळवंत त्रिम्बक	चिखलदरा.

सन्मान—मेजर ड्रोइन साहेब डिपुटी कमिशनर यांनीं गेल्या गुरुवारीं आपल्या कामाचा चार्ज रा. रा. स्केनी साहेबांस दिला आणि ते फर्लो रजेवर विलायतेस जाण्यासाठीं त्याच दिवशीं मेलगाडीनें रवाना झाले. त्यांच्या सन्मानार्थ वाशिम, आकोला बाळापूर इत्यादि तहशिलींतील कांहीं प्रतिष्ठित गृहस्थांनीं त्यांस फलाहाराच्या मेजवान्या दिल्या आणि हे इतके लोकप्रिय आहेत कीं त्यांच्या दर्शनासाठीं लोकांची गर्दी एक सारखी होत असे. त्यांस निरोप देण्यासाठीं स्टेशनावर पुष्कळ मंडळी जमली होती. साहेब बहादूर वऱ्हाडचे जुने अंमलदार असून नेहमीं सद्धेतुक असत आणि सर्वांस राजीखुषी ठेवण्याविषयीं त्यांचा कायमचा संकल्पच आहे. या रजेंत त्यांस उत्कृष्ट सौख्य व आराम मिळून ते पुनः ताजेतवाने होऊन येथें येवोत असें आह्मी इच्छितों.

समाप्ति—वेरगांवच्या रेलवेच्या अपघाताची समाप्ति या सप्ताहांत झाली. फौजदारी खटल्यांत तिघां आरोपींस शिक्षा झाल्या आणि रेलवेच्या चाकरींत हयगय उपयोगाची नाहीं हें शहाणपणही या खटल्यानीं रेलवेच्या नोकरास मिळेल. परंतु आमच्यामतें खरा दोष रेलवेच्या व्यवस्थेंत आहे आणि त्यामुळें प्राणघातक अपघात होण्याचीं द्वारें खुलीं रहातात. स्टेशन मास्तराला १२ तासांची चाकरी ह्मणजे पाहटेच्या वेळीं अपघात होण्याला संधी मिळते. १२ तासांची हमाली उदरंभरणासाठीं मनुष्य पत्करतो पण त्याच्या कडून काम घेणाऱ्यांनीं रेलवेच्या कामाचें महत्व पाहून निदान ४ तासांनीं तरी कमी केली पाहिजे.

पुरवणी—आजच्या अंकासोबत बेळगांव येथील श्रीराम तत्व प्रकाश छापखान्यांतील पुस्तकांची जाहिरात वाटली जात आहे. तिकडे वाचकांनीं अवश्य लक्ष द्यावें.

जाहिरात

जहागीरदार, इनामदार व सर्वत्र लोकांस कळविण्याचें कीं, सारजा मर्द मोरेश्वर ब्राह्मण रा. पांढरकवडा प्रगणे व तालुके केळापूर जि. यवतमाळ ही माझी सून आहे, हिच्या ताब्यांत मौजे बोरगांव प्रगणे व तालुके केळापूर एथील

स. नं.	ए.	गुं.	आकार रु.
२७	१६	१	८८८
२८	११	१६	३८८
	३७८१७		१२

हीं दोन शेतें व मौजे उकणी प्रगणे व ता० वणी एथील

स. नं.	ए.	गुं.	आ. रु.
२२७	१०	३१	१०
२३२	१७	११	१६
	२८८२		२६

एथील दोन शेतें व मौजे दाभ प्रगणे बोरी तालुके वणी येथील

स. नं.	ए.	गुं.	आ. रु.
२३	१९	२९	१०

चे शेत हे वडिलोपार्जीत असून सामलातीतील आहे व त्या सदर्हू शेतांत आमचा एक द्वितीयांश हिस्सा आहे. हिजला आमच्या शिवाय कोणी दुसरा वारस नाहीं. हिच्या देहांत देह आहे. तेथर्यंत हिनें सदर्हू एक द्वितीयांश हिस्याचा अनुभव घ्यावा. ही आमच्या परवानगी वाचून सदर्हू शेतें कोणास, विक्री, गहाण, बक्षीस, मृत्युपत्र किंवा अन्य तऱ्हेची अफरातफर करील तर ती सर्व रद्द समजली जाईल. व याजबद्दलची जबाबदारी आमचे वर नसून देणारी विधवा स्त्री व घेणार याजवर राहील. कळावें. ता० मा० इ०

सही

सिताराम विश्वनाथ भट ब्राह्मण रा० पाटण बोरी तालुका केळापूर जि० यवतमाळ

नो. नं. १७

नोटीस

रा. रा. सकाराम वा येसाजी जात कुणबी टाकरे रा० कोल्हाळ व गणपती वा रायभानजी कुणबी मथारमारे रा० बोरव्ह इजारा ता० मंगरूळपीर जि० आकोला खालीं सही करणार यांजकडुन नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मा ऊभयतास मी सरकारी करण्यास मुखत्यार पत्र करून दिलें त्यास सरासरीं ५-६ वर्षे झाले जेव्हां कुलमुखत्यार पत्र आपणास करून दिलें होते त्याचे उपर दोन मही[illegible] तुमचे समक्ष तंटा आपसांत तुटला [illegible] आपला नसा ठराव होता [illegible] उभयतास मी नवकरीचे पैसे [illegible] देऊन नीकाल तुमचा केला ते[illegible] कुलमुखत्यार पत्राचे काम बंद [illegible] कांहीं सरकारी माझे काम ना[illegible] तुमचें कुलमुखत्यार पत्र रद्द के[illegible] माझे तर्फे कोणते सरकारी क[illegible] घेव आपण ऊभतांनी करूं न[illegible] तुह्मी जबाबदार आहां मागेच पत्र दिले त्याचे ऊपर दान मुखत्यारपत्र नोटीस देऊन रद्द

[illegible] लक्ष्मी- [illegible] बाळा- [illegible] ताब्यांत [illegible] वणी [illegible] १७ गुंठे [illegible] स्त्राकारितां [illegible] डिलोपार्जीत [illegible] देहांत देह [illegible] ताचा अनु- [illegible] आह्मीच [illegible] कोणींच

होते ते तसेंच विनाकारण राहीले तर आतां तुमचें मुखत्यार पत्र रद्द आज तारखेपासून केलें कळावें ता० १४ ८-१३ इ.

दस्तुर नारायण रामासा महाजन रा० मानोरा.

सही

भगवानजी वा सरावनजी कुणबी मथारमारे रा० मौजे हीवरा बु॥ नि० हातची रेघ

नो. नं. १८

नोटीस

नोटीस बेशमी धोंडी मर्द सुलाजी. पुंड माळी रा० मौजे उकळी. प्र० व ता० मेहेकर जि० बुलडाणे ईस नोटीस. देणार खालीं सही करणार रा० मौजे उकळी प्र० व ता० मेहेकर जि० बुलडाणें नोटीस देतो कीं तुह्मी ता॥ ३०६-१३ ची वऱ्हाड समाचार पत्रांतील नोटीस नंबर १९ ची पावली. तू माझी लग्नाची बायको असून सुमारें ८९ दिवसापूर्वीं तूं मजपासी नांदत असतां तुझा चुलता सयाजी वा॥ रखमाजी जयवळ रा० उकळी याचें फंदानें तूं मजपासून पळून जाऊन निवळ खोटी नोटीस दीरापासून त्रास आहे लेकाचें कर्ज झालें आहे नांदण्यास तयार आहे वेगळें राहावें अशाप्रकारें मनास वाटेल तसें खोटें लिहिलें तूं चांगली मजपासी नांदत होतीस परंतु सर्व फंद तुझे चुलत्याचा आहे. तरी तूं याचे फंदानें आपले संसाराचा खराब करून घेऊं नकोस. मी नांदविण्यास तयार आहे. तरी तूं मजपासी वेगळी राहात होतीस तसी राहून संसार करावा. जर तूं दुसरा घरठाव करसील तर रिती प्रमाणें तुजवर काम चालवीन. मग तुझी कोणतीच तकरार चालणार नाहीं ही नोटीस पावतांच माझे घरीं येऊन नांदावे चुलत्याचे ऐकूं नये कळावें ता॥९-८-१३

सही.

नी० सुलाजी वा॥ आसरू पुंड याची —

नो० नं० १९

नोटीस.

नोटीस बेशमी भुलाई मर्द संभु माळीन रा. पहूरजिर तो. खामगांव ईस खाली सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं माझी गंधर्वाची बायको आहे परंतु तुझी वाईट वर्तणूक अ[illegible] माझ्याशी

स्वत[illegible]

अन्य वारस नाहीं. हें सदरहु शेत आमच्या परवानगीशिवाय कोणास विक्री, गहाण, बक्षीस, मृत्युपत्र, अगर अन्य तऱ्हेची अफरातफर करील तर ती सर्व रद्द समजली जाईल. व त्याची जबाबदारी आम च्यावर नसून देणार स्त्री व घेणारा याजवर राहील. कळावे

सही

सिताराम विश्वनाथ भट ब्राह्मण रा. पाटणबोरी ता० केळापूर जि० यवतमाळ

नो० नं० २५

ळ्या २ वजन २५ तोळे कडे २ वजन २४ तोळे पोलवटे २ वजन ६ तोळे साकळी वजन २० तोळे जोडवे ४ तोळे १२ असे डागीन्यासह भावा बरोबर गेलीस सबब तूजला या नोटीसीनें कळविण्यांत येते की ही नोटीस हीच फारकत असे समजून मी नवरेपणाचा हक्क सोडला. माझे डागीनें मजला १५ दिवसाचें आंत आणून देऊन माझे सहीची पावती घेऊन जावी तुजला वटल्यास तूं दुसरा नवरा करावा माझे कडून मोकळीक आहे. मी नवरे पणाचा हक्क सोडला आहे. वरील मुदतीत माझे डागीनें आणून न दिल्यास कायद्या प्रें॥ तजवीज केली जाईल आतां तूझा मजवर अन्न वस्त्राचा कलम ४८८ प्रें॥ कोणतें ही प्रकारें हक्क राहिलीं नाहीं कळावें ता॥ ८।८। १३ ई०

सही

संभु वा॥ पुंजाजी हरमकार रा. टेंभुरण हातची नी॥ असे.

नो नं २०

नोटिशीचें उत्तर

नोटीस बेशमी जनी मर्द जाणू पाटील रा० आकोला (नवाबपुरा] अगर पळशी ता० बाळापुर ईसः—

खालीं सही करणारा कडून नोटीस देण्यात येते कीं तूं ता० २८ जुलै १९१३ च्या अंकांत दिलेली नोटीस खोटी आहे. माझे अंगावरून वारें गेलें आहे. ही गोष्ट खरी आहे परंतु तुला माझे घरून जाण्यास फक्त ६ महिने झाले आहेत. त्वां ७-८ वर्षाची मुदत खोटी दाखविली आहे. तरी येण केण प्रकारें तुझी मजजवळ रहावयाची इच्छा नसल्यास माझी हरकत नाहीं. परंतु माझे घरचे दागीने तोडे वजन तोळे ४० चादीचे पायनेवा वजन तोळे ४० गुंडवाळ्या २० तोळे दंडवळ्या २० तोळे पाटल्या तोळे ६ चांदीच्या एकूण चांदी १२६ तोळे किं० ९४॥ व लग्नास लागलेला खर्च २०० रुपये शिवाय सोन्याचे दागीने ६ बाळ्या प्रत्येक ३ माश्याच्या एकूण सोनें १॥ तोळा नथ ३ माश्याची ३ माशाची टोंगले एकूण सोनें २ तोळे याची किंमत ४८ रुपये एकूण सर्व ३४२॥ रुपये [illegible] पावल्यापासून

आजपर्यंत सर्व [illegible] घ्यावी

केली असून त्या संस्थानाकरितां लोकानीं वेळोवेळीं शेतें व इतर देणग्या दिल्या आहेत. या सर्व इस्टेटीची व्यवस्था आजपर्यंत तुह्मी लोकांचे तर्फे पहात आला आहात हल्लीं आह्मांस असें समजतें कीं, सदरहु संस्थानचे इस्टेटीपैकीं खालीं लिहिलेलें शेत.

मुक्काम सोमठाणे तालुका अकोला येथील शेत सरवइ नंबर ४९ एकर गुंठे (२४८१०) आकार रुपये ५९ यांपैकीं निम्मे $\frac{१}{२}$ हिस्सा आपले स्वत.चे खानगी

मालकीचा समजून त्याची विक्री केली आहे. ही गोष्ट तुह्मी बेकायदेशीर केली आहे. सदरहु इस्टेट विकण्यास तुह्मांस कायद्यानें कोणत्याच प्रकारें अधीकार पोंचत

झालीं. तुह्मास माझी बहीण नामें रत्नी ईस घेऊन जाण्याबद्दल पुष्कळदां कळविलें. व आह्मी खतः २-३ वेळ तिला तुमचे घरीं आणून घातले. परंतु तुह्मी वागवीत नाहीं. त्या मुळें ती ७ वर्षा पासून मजजवळ आहे. तुह्मांस या पूर्वीं पोष्टानें ही नोटीसा केल्या परंतु उत्तर देत नाहीं. माझे बहिणीचे अंगावर तेवढा सोन्याचा किंमत ३० रुपये व दुसरी नेवरी चांदीची जोड, १ किंमत रुपये २० आणि कानांतील (तोटी) फुलें चांदीचीं वर ६ मासे सोनें ढाळलेले २ किंमत रुपये १२ तसेच पायांतील बिचवे किं. रु. १० चे चांदीचे गळ्यांतील फुल ३ रुपये किंमतिचे. येणे प्रमाणें दागीने माझे स्वतःचे होते तेही तुह्मी नेले. माझे बहिणीस आज पर्यंत अन्नवस्त्रा बद्दल दरसाल ५० रुपये प्रमाणें ३५० रुपये खर्च लागला आहे. तो देऊन व वरील दागीने देऊन ही नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसांचे आंत आपण तिला घेऊन जावे. तसें वरील मुदतींत तुमचे कडून न झाल्यास हीच नोटीस फारकती समजून मी बहिणीचे दुसऱ्याशी मोहतूर लाऊन टाकीन. मग तुमचा तिजवर कोणताही हक्क राहणार नाहीं. मुलीस पाठविण्या बद्दल माझी कोणतीच तक्रार नाहीं. मी पाठविण्यास तयार आहे. कळावें. ता. १७ आगष्ट १९१३

सही.

लालु मोतीराम सोनार रा. मलकापूर द. खुद

नो. नं. २२

नोटीस

नोटीस बेशमी भाऊ वा॥ भगवान परदेशी लोहार रा० लोहारे ता० बाळापूर यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, कसबे शेगांव ता० खामगांव येथें पेठेंत कागली पुऱ्यात स्टेशनवर जाणारे सडकेचे उत्तर बाजूनें जी आमची मालकीची जागा आहे. ती जागा पूर्व पश्चिम फूट ३० द० उ० फूट ८० तुह्मी आमचे जवळून भाड्यानें घेऊन त्या जागेवर तुह्मी आपले खर्चानें डमला बांधला आहे. तरी त्या जागेचे भाडें तुह्मी देत नाहीं. व हल्लीं ती जागा आह्मांस विकणें आहे. ती जागा दर फुटास ह्मणजे पू० नारायण राघव फूट ४० अशी दत्तात्रय मुकुंद अघोर

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००।
सोनें		२४८
चांदी		७८
जवारी नवी	८० ते.	८९
गहुं काठे	१००	१०९
गहुं बनशी	११९	१२९
जवस	१२६	१२८
तेल	८॥	९
सरकी		११।
तीळ	८।=	८।
कापुस	९७	९८
रुई आकोला जीन		७८

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापारिला.

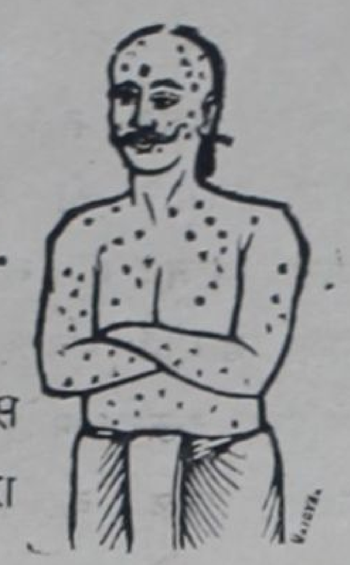

हा सार्सापारिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाणः-- डॉ. गैतमराव केशव

नो० नं० ११ ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

अद्भुत चैतन्यवटी.

या वटिकांच्या सेवनानें रक्तशुद्धी, धातुपुष्टता आणि वीर्यवृद्धि, हे गुण आश्चर्यकारक अल्पावधींत दृष्टोत्पत्तीस येतात. शरीरांत नवीन रक्त वाढत जाऊन कांती सतेज बनते. नवीन जोम येऊन शारीरिक व मानसिक श्रम करण्यास उत्साह येतो. गरमी प्रमेहादी सर्व विकार नवे अगर जुनाट मुरलेले असले तरी त्वरीत बरे होतात. स्त्रियांचे गर्भाशयस्थ रोग पांढरी अगर लाल धुपणी आणि संततीला अपायकारक असे अनेक विकार नष्ट होऊन संतती सुदृढ होते. या गोळ्या घेणाऱ्या स्त्री पुरुषाच्या शरीरांत अद्भुत चैतन्य प्राप्त होऊन स्मरण शक्ति व बुद्धि वाढते, सारांश कोणत्याही कारणानें नष्ट झालेली स्नायूची व इंद्रियाची शक्ति पूर्ववत प्राप्त होते. या कोणत्याही ऋतूंत रोगी अगर निरोगी स्त्री पुरुषांनीं घेतल्या तरी फायदेशीर होतात.

२४ गोळ्यांच्या बाटलीस १ रुपया. ट. ख. निराळा

याशिवाय हिमालयांतील दिव्य वनस्पती पासून महत्प्रयासानें तयार केलेली अमोलिक आणि सत्वयुक्त व हटकून गुण देणारीं औषधें विकाराबद्दल विचार करून पाठवूं. फक्त रोग्यानें आपलें वय व प्रकृतीमान सुवाच्य बाळबोध मार्षेत लिहून कळविणें. (औषधाबद्दल) १ रुपया व ट. खर्चासाठीं ४ आणे पडतील.

पत्ता

श्रीयुत दयाचैतन्य महाराज हिमालय निवासी

वनस्पती वैद्यराज

फणसवाडी मुंबई.

नो० नं० १९

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांध्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.

३८ कांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० १२

Oriental Government Security LIFE ASSURANCE COMPANy Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDSExceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through deceasr of assured lives, and endowment policies matured.

नोटीस

रा० रा० केशव प्रल्हाद सोनार राहणार राजुर ता. वाशिम यांस— खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं माझा वृद्धापकाळ झाल्यामुळें मी मझे जिवंत आहे तोंपर्यंत तूं आमचे उभयतांचे चांगले रीतीनें अन्नवस्त्र देऊन सेवा करसील असे ठेरनें जिंदगीचे मु

जाहिर नोटीस

सर्वत्रांस कळविण्यांत येते कीं ता० ३८-१९१३ रोजीं वऱ्हाड समाचारांत नो० नं० २० ची जाहिर नोटीस दिलेलीच आहे. आतां या नोटिसीनें सर्वत्रांस कळवितों कीं माझा मुलगा ... वा ...

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्याचें कीं लक्ष्मीबाई नरहर रा० पाटण बोरी ता० वाळापूर ही माझी सून आहे. हिच्या ताब्यांत मोजे दा० मे प्र॥ बोरी ता० वणी येथील सर्वे नंबर २६ एकर १७ गुंठे २३ आकार ११ चें शेत अन्नवस्त्राकरितां दिलें आहे. व सदरहु शेत वडिलोपार्जित व सामलातीतील आहे. हिच्या देहांत देह आहे. तेथेंपर्यंत हिनें सदरहु शेताचा अनुभव घ्यावा पलिकडे वारसदार आम्हीच आहों, हिजला आमच्याशिवाय ही कोणींच अन्य वारस नाहीं. हें सदरहु शे... आमच्या परवानगीशिवाय कोणास विक्री, गहाण, बक्षीस, मृत्युपत्र, अगर अन्य तऱ्हेचा अफरातफर करील तर ती सर्व रद्द समजली जाईल. व त्याची जबाबदारी आम च्यावर नसून देणार स्त्री व घेणारा याजवर राहील. कळावे

सही

सिताराम विश्वनाथ भट ब्राह्मण रा.

पाटणबोरी ता० केळापूर जि०

यवतमाळ

नो० नं० २५

...ernment Officers Professional men, Tradesmen and others by employing ...income or profits in effecting life policies, at once ...e savings of many years.

...long he will live, and although he may ... he had time to save much, his ...surance is a means by which ...n, the sooner a man makes ...atisfied of the propriety on ...stances in the records of the ... has left the family withou-

...ENTS WANTED. For terms ...ation can be obtained on

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT, Nagpur

...HANDESH No. No 16

केलें शेत.

मुक्काम सोमठा... शेत सरवइ नंबर ४ आकार रुपये $\frac{१}{२}$ हिस्सा आप... मालकीचा समजून आहे. ही गोष्ट तु... आहे. सदरहु इस्टेट ... द्यानें कोणत्याच ...

फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार ...शेवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

नोटीस

हिंदुस्थान सरकारचा होम डिपार्टमेंटचा ठराव नं० २८३९-४२, ता० ८ डिसेंबर सन १८९९, यांतील खालील उतारा सर्व लोकांचे माहिती करितां प्रसिद्ध करण्यांत येत आहे.

ई० आर० के० ब्लॅकिन्सॉप
चीफ सेक्रेटरी, निस्बत,
चीफ कामिशनर,
मध्यप्रांत

नागपूर
ता मे, सन
१९१३

ठराव

सेक्रेटरी ऑफ स्टेट फॉर इंडिया यांनीं हिंदुस्थान सरकारचे नजरेस असें आणिलें आहे कीं इंग्लडांत गेलेले हिंदुस्थानांतील विद्यार्थी किंवा इतर राहिवाशी हे, जेथें पासपोर्ट [रहदारी परवाना] जवळ असणें इष्ट किंवा जरूर असतें अशा परदेशांत प्रवास करिता यावा ह्मणून पासपोर्ट मिळण्यासाठीं अर्ज कारितात, व अर्जदार हा ब्रिटिश प्रजा आहे व ह्मणून त्यास पासपोर्ट मिळण्याचा हक्क आहे अशाबद्दल पुरावा नसल्यामुळें वारंवार अडचण पडते असें अनेक वेळां घडतें. तसेंच स्वदेशी परत जाऊं इच्छिणारे निराधार हिंदी लोक व पुरेसा पैसा नसल्यामुळें अभ्यासक्रम पुरा करण्यास असमर्थ असे हिंदी विद्यार्थी यांजकडून साहेब मदसूफांस मदतीसाठीं वारंवार अर्ज करण्यात येतात.

२ अशा बाबतींत सेक्रेटरी ऑफस्टेट यांना समाधानकारक व्यवस्था करिता यावी ह्मणून गव्हर्नरजनरल इन कौन्सिल यांनीं असें ठरविलें आहे कीं इग्लंडांत जाणारे विद्यार्थी व इतर हिंदी लोक यांचे मनावर खालील गोष्ट चांगली बिंबविणें अवश्य आहे. ती ही – त्यांनीं हिंदुस्थान सोडण्यापूर्वी, ते ब्रिटिश हिंदुस्थानचे राहिवाशी असतील तर आपले जिल्ह्याचे मुख्य अधिकाऱ्याचे सहीचा [प्रसिडेन्सी टाऊनमध्यें पोलिस कामिशनरचे सहीचा] व देशी संस्थानचे राहिवाशी असतील तर पोलिटिकल ऑफिसरचे सहीचा, या ठरावास जोडलेल्या नमुन्याप्रमाणें, ओळख पटविणारा दाखला (सर्टिफिकेट ऑफ आयडेंटिटी) घेऊन ठेवावा हें इष्ट आहे. विद्यार्थ्यांचे बाबतींत ह्या दाखल्यावर त्या विद्यार्थ्यांचे शेवटचे शाळेच्या अगर कॉलेजच्या मुख्य अधिकाऱ्याची सही घेऊन आणखी, जरूर असेल त्याप्रमाणें जिल्हा अधिकाऱ्याची (प्रेसिडेन्सी टाऊनमध्यें पोलिस कामिशनरची) किंवा पोलिटिकल ऑफिसराची सही घ्यावी.

ओळख पटविणाऱ्या दाखल्या (सर्टिफिकेट ऑफ आयडेंटिटी) चा नमुना.

(१) अर्जदाराचें नांव ————————
(२) बापाचें नांव व जात ————————
(३) राहण्याचें ठिकाण ————————
(४) अर्जदाराचें वय ————————
(५) अर्जदाराचा देश* ————————
(६) बापाची [किंवा पालकाची] सामाजिक व सांपत्तिक स्थिति--
(७) हिंदुस्थान कधीं सोडणार ह्याची अंदाजानें तारीख ————
(८) अर्जदाराचा इग्लंड [युरोप] ला जाण्याचा उद्देश ————
सही ————————
डेप्युटी कामिशनर, अथवा पोलिटिकल एजंट अथवा शाळेचा किंवा कॉलजचा मुख्य अधिकारी +
अर्जदाराची सही ————————
माझे समक्ष सही केली.
डेप्युटी कमिशनर किंवा पोलिटिकल एजंट.

* ह्मणजे तो ब्रिटिश मुलखांत जन्मल्यामुळें किंवा राहिल्यामुळें ब्रिटिश प्रजा आहे किंवा देशी संस्थानची प्रजा आहे.

+ शाळांच्या किंवा कालेजांच्या मुख्य आधिकाऱ्यांच्या सह्यांचे सर्टिफिकेटांवर आणखी जिल्हा किंवा पोलीटिकल आधिकाऱ्याची सही घ्यावी.

नो० नं० २४

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्याचें कीं लक्ष्मीबाई नरहर रा० पाटण बोरी ता० बाळापूर ही माझी सून आहे. हिच्या ताब्यांत मोजे दा० मे प्रा। बोरी ता० वणी येथील सर्वे नंबर २६ एकर १७ गुंठे २३ आकार ११ चें शेत अन्नवस्त्राकारितां दिलें आहे. व सदरहु शेत वडिलोपार्जित व सामलातीतील आहे. हिच्या देहांत देह आहे. तेथेंपर्यंत हिनें सदरहु शेताचा अनुभव घ्यावा पलिकडे वारसदार आह्मीच आहों, हिजला आमच्याशिवाय ही कोणींच अन्य वारस नाहीं. हें सदरहु शेत आमच्या परवानगीशिवाय कोणास विक्री, गहाण, बक्षीस, मृत्युपत्र, अगर अन्य तऱ्हेचा अफरातफर करील तर ती सर्व रद्द समजली जाईल. व त्याची जबाबदारी आमच्यावर नसून देणार स्त्री व घेणारा याजवर राहील. कळावे

सही
सिताराम विश्वनाथ भट ब्राह्मण रा. पाटणबोरी ता० केळापूर जि० यवतमाळ

नो० नं० २५

पुरवणी--आकोला वऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख २५।८।१३

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वांचून ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडों सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. काम होईल किंवा कसें! अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असेल तो सर्व होऊं शकेल. किंमतः —

साध्या कांचेचा रु. २-९ }
बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ३-९ } प्रत्येक पोस्टेज सहित.
मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६ }

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई वाघजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं० २६

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं, माझी आई सिता मर्द चाहादु तेली वस्ती मलकापूर ही लबाड लोकांचें नांदीं लागून माझी स्थावर जिनगी मलकापूर येथील लहान बाजारांतील दोन दुकानांची अफरातफर करण्याचे बेतांत आहे तर तीचे जवळून कोणी बक्षीस खरेदी गहाण वगैरे घेऊं नये. तिचा जिनगीवर अखत्यार नाहीं जर कोणी घेतल्यास त्याचें नुकसान होईल सबब अगाऊ नोटीशीनें कळविलें आहे कळावें तारीख २१ आगष्ट सन १९१३ इसवी.

मलकापूर सही
मारोती चहादु तेली दस्तुर खुद

नो. नं. २७

नोटीस

श्रीयुत रघुनाथदास बाबा गुरु भगवानदास बैरागी अकोला यांसः–

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, अकोला येथील खोलेश्वर संस्थान हे सार्वजनीक असून सर्व लोकांचे मालकीचे आहे. त्या संस्थानांत तुह्मी लोकनियुक्त ट्रस्टी आहांत, सदर संस्थानास आजपर्यंत सर्व लोकांनीं सर्व प्रकारें मदत केली असून त्या संस्थानाकरितां लोकांनीं वेळोवेळीं शेतें व इतर देणग्या दिल्या आहेत. या सर्व इस्टेटीची व्यवस्था आजपर्यंत तुह्मी लोकांचे तर्फे पहात आला आहात हल्लीं आह्मांस असें समजतें कीं, सदरहु संस्थानचे इस्टेटीपैकीं खालीं लिहिलेलें शेत.

मुक्काम सोमठाणे तालुका अकोला येथील शेत सरवह नंबर ४९ एकर गुंठे (२४।१०) आकार रुपये ५५ यापैकीं निम्मे $\frac{1}{2}$ हिस्सा आपले स्वत.चे खानगी मालकीचा समजून त्याची विक्री केली आहे. ही गोष्ट तुह्मी बेकायदेशीर केली आहे. सदरहु इस्टेट विकण्यास तुह्मांस कायद्यानें कोणत्याच प्रकारें अधीकार पोंचत नाहीं. तसेंच संस्थानची इतर इ... खानगी मालकीची आहे. असें तुह्मी अ... अलीकडील वर्तनावरून दर्शवित आहांत ... या नोटिसीनें आपणास कळविण्यांत ... कीं, आपण जी सदरहु संस्थानची ... विकली आहे ती परत घेऊन पुन्हा स... नांत ठेवावी तसें आपण नकेल्यास ... बद्दल आह्मांस फोजदारी कोर्टाचा ... करावा लागेल तसेच या नोटिसीनें ... णांस आणखी कळवितों कीं, यावर ... केल्या कृत्यामुळें आपण त्या संस्... इतःपर ट्रस्टी रहाणें हे फायदेशीर ... असें आह्मांस वाटते, सबब सदरहु सं... नचे आजपर्यंतचे सर्व हिशेब व संस्था... जिनगी सर्व लोकांचे स्वाधीन क... कळावे तारीख २१ आगष्ट सन १९...

इ० आ...

गुरुप्रताप गोविंदराम
खेमराज श्रीराम तर्फे सुकदेव...
टीकमदास तेजमल तर्फे सुक...
जोरारमल गंगाधर तर्फे आपाजी
जमनादास गिरधारीलाल तर्फे रा...
परशराम चिंतामण जोंगळेकर
गोपाळ हरी सावरकर
वामन नारायण काळे
अंबादास जयराम कासार
नारायण लक्ष्मण मुजूमदार
नारायण राघव बांडी
दत्तात्रय मुकुंद अघोर

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००।
सोनें		२४८
चांदी		७८
जवारी नवी	८० ते.	८९
गहुं काठे	१०८	१०
गहुं बनशी	११९	१२
जवस	१२६	१२
तेल	८॥	९
सरकी		१
तीळ	८।=	८
कापुस	१७	१
रुई आकोला जीन		७